

**Uchwała Nr 895/XXXV/2013
Rady Miasta Lublin**

z dnia 18 listopada 2013 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013-2020

Na podstawie art. 18 ust. 1 w związku z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2013 r. poz. 594 z późn. zm.) - Rada Miasta Lublin uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się strategię rozwoju kultury Lublina pt. „Strategia Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013-2020” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Lublin.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta Lublin

Piotr Kowalczyk

Załącznik
do uchwały nr 895/XXXV/2013
Rady Miasta Lublin
z dnia 18 listopada 2013 r.

Urząd Miasta Lublin

Strategia Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013-2020

Listopad 2013 r.

Spis treści

Kultura i rozwój wspólnoty	3
Wprowadzenie	6
Struktura Strategii	7
Obszary Inspiracji	9
1. Założenia Strategiczne	13
Wizja	13
Misja	13
Cel Główny	13
Priorytety	14
1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna	15
1.2. Rozwój kultury w dzielnicach Lublina	18
1.3. Wzmacnianie pozycji Lublina w Europie i na świecie	20
1.4. Lublin 2017	22
2. Obszary Operacyjne	24
2.1. Oferta kulturalna	25
2.2. Uczestnictwo w kulturze	28
2.3. Dostępność kultury	30
2.4. Przestrzeń kultury	33
2.5. Zarządzanie kulturą	35
2.6. Finansowanie kultury	38
3. Programy Operacyjne	40
3.1. Dzielnice Kultury	41
3.2. Instytucje kultury	46
3.3. Kultura i edukacja	50
3.4. Lublin – Pamięć Miejsca	55
3.5. Lublin 2.0.	59
3.6. Lublin dla dzieci	62
3.7. Nowa Lokacja – Lublin 2017	67
3.8. Obserwatorium Kultury	70
3.9. Otwarty Wschód	74
3.10. Przestrzeń dla kultury	78
3.11. Współpraca międzynarodowa	83
3.12. Wydarzenia kulturalne	88
Podsumowanie	92

Kultura i rozwój wspólnoty

Kultura przenika wszystkie sfery życia każdego człowieka, łącząc się z podstawowymi wartościami takimi jak wolność, twórczość, prawda, dobro i piękno. Dostęp do niej jest jednym z niezbywalnych praw, co potwierdza Powszechna Deklaracja Praw Człowieka:

Każdy człowiek ma prawo do swobodnego uczestniczenia w życiu kulturalnym społeczeństwa, do korzystania ze sztuki, do uczestniczenia w postępie nauki i korzystania z jego dobrodziejstw.¹

Rozwój kultury powinien być przedmiotem szczególnej odpowiedzialności zarówno władzy, jak i obywateli, o czym mówią zapisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju.²

Każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury.³

W ostatniej dekadzie uwagę opinii publicznej oraz badaczy i twórców kultury zaczął skupiać pragmatyczny wymiar kultury jako rezerwy rozwojowej miast i krajów, dźwigni innowacji w gospodarce oraz czynnika decydującego o budowaniu kapitału społecznego i podnoszeniu jakości życia. Efektem tych dyskusji w Polsce stał się Pakt dla Kultury przyjęty przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej oraz stronę społeczną, który stwierdza między innymi:

Przyszłość naszego kraju zależy od wolnych, twórczych, rozumiejących się wzajemnie obywateli oraz skutecznych działań w sferze publicznej.⁴

¹ Artykuł 27 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka uchwalonej przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych 10 grudnia 1948 r. w Paryżu; w: <http://www.unesco.pl/>.

² Artykuł 6 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uchwalonej przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjętej przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, z późn. zm.); w: <http://isap.sejm.gov.pl/>.

³ Artykuł 73 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalonej przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjętej przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, z późn. zm.); w: <http://isap.sejm.gov.pl/>.

⁴ Pakt dla Kultury zawarty 14 maja 2011 r. pomiędzy Radą Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej reprezentowaną przez Prezesa Rady Ministrów oraz stronę społeczną reprezentowaną przez Obywateli Kultury; w: <http://obywateleukultury.pl/>.

Sygnatariusze Paktu postrzegają kulturę jako czynnik wzmacniający kapitał i zaufanie społeczne oraz poszanowanie wspólnego dobra. Za priorytet władzy publicznej uznają wspieranie uczestnictwa w kulturze i twórczej aktywności obywateli, realizowane przez poprawę jakości edukacji i nowoczesne programy kulturalne uwzględniające twórczość krytyczną i eksperymentalną.

Wyrazem udziału Lublina w tej debacie jest List intencyjny w sprawie wsparcia procesu zmiany społecznej poprzez kulturę w Lublinie, którego sygnatariuszami są Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Prezydent Miasta Lublin oraz Marszałek Województwa Lubelskiego. List ten wskazuje na potrzebę wpisania kultury w szerszy kontekst zmiany społecznej, mającej bezpośredni wpływ na podnoszenie jakości życia oraz twórcze zaangażowanie mieszkańców w rozwój miasta:

Działania, zainicjowane przez Miasto Lublin, będą przyczyniały się do stworzenia modelowej przestrzeni, w której kultura i sztuka – przenikając możliwie liczne sfery aktywności – posłużą poprawie jakości życia Mieszkańców, wspierając ich poczucie przynależności i zachęcając do współdziałania. Jednocześnie wprowadzone zmiany przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności Miasta, umacniając jego pozycję we wspólnocie kultur europejskich.⁵

Kultura powstaje w polifonicznej, zróżnicowanej przestrzeni dialogu, o czym mówi Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego:

„Różnorodność kulturowa” odnosi się do wielości form, poprzez które kultury grup i społeczeństw znajdują swój wyraz. Wspomniane sposoby wyrażania kultury przekazywane są w obrębie grup i społeczeństw, a także pomiędzy nimi. Różnorodność kulturowa przejawia się nie tylko w zróżnicowanych formach, poprzez które wyraża się, wzbogaca i jest przekazywane, dzięki różnaitości form wyrazu kulturowego, dziedzictwo kulturowe ludzkości, ale także w różnych postaciach twórczości artystycznej, wytwarzania, rozpowszechniania, dystrybucji form wyrazu kulturowego i korzystania z nich, niezależnie od stosowanych środków i technik.⁶

⁵ Pełna wersja Listu intencyjnego w sprawie wsparcia procesu zmiany społecznej poprzez kulturę w Lublinie podpisanego 29 listopada 2012 r. przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Prezydenta Miasta Lublina oraz Marszałka Województwa Lubelskiego jest dostępna w Wydziale Kultury UM Lublin.

⁶ Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, sporządzona w Paryżu dnia 20 października 2005 r.; w: <http://www.unesco.pl/>.

Poprzez uczestnictwo w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016 (ESK), mieszkańcy Lublina włączyli się w europejską i światową debatę na temat roli kultury w życiu społeczeństw. To doświadczenie wiele nas nauczyło, a płynące z niego wnioski w znacznej mierze ukształtowały niniejszy dokument. Zyskaliśmy świadomość, jak ważna we współczesnej kulturze jest interdyscyplinarność oraz jej uprawianie a nie konsumpcja, na co zresztą wskazuje łacińska etymologia tego słowa.⁷ Dlatego też kultura, którą pragniemy rozwijać w Lublinie, łączy się z wieloma innymi dziedzinami życia, w których mieszkańcy biorą aktywny udział: przedsiębiorczością, nauką, edukacją, sportem, rekreacją, turystyką, a także tworzeniem przestrzeni publicznych.

Między tak pojętymi praktykami kulturalnymi a dobrym samopoczuciem mieszkańców i ich zadowoleniem z życia istnieje ścisły związek przyczynowy. Mówi o tym m. in. brytyjski raport „Five Ways to Well-being” („Pięć dróg do pomyślności”). Zawiera on wyniki międzynarodowych badań, które potwierdzają że osoby, które angażują się w pięć prostych działań – szukanie kontaktu z innymi, aktywność, zwracanie uwagi na otoczenie, nieustanne uczenie się i dzielenie się — żyją dłużej i mają poczucie spełnienia.⁸ Wszystkie te działania znajdziemy właśnie w kulturze, którą definiuje niniejszy dokument. Realizacja zapisów zawartych w Strategii Kultury ma na celu urzeczywistnienie wizji Lublina, w którym zadowolenie z życia osiągnięte dzięki kulturze stanie się codziennym doświadczeniem jego mieszkańców.

⁷ Słowo „kultura” wywodzi się z łacińskich określeń nazw stałych czynności, aktywności i działań: *cultus agri* (uprawa roli), *colere* (uprawa, dbać, pielęgnować, kształcenie).

⁸ Raport „Five Ways to Well-being” jest podsumowaniem obszernych badań na temat czynników wpływających na zdrowie i jakość życia, przeprowadzonych przez New Economics Foundation dla Departamentu Biznesu, Innowacji i Umiejętności rządu Wielkiej Brytanii w ramach projektu „Mental Capital and Well-being” w 2008 roku. Wyniki tych badań stały się ważną wskazówką dla polityki sektora spraw publicznych w Wielkiej Brytanii i w innych krajach, które zrozumiały, że stanu zdrowia obywateli i stabilnego rozwoju społecznego nie da się mierzyć wyłącznie wskaźnikami ekonomicznymi. Za: J. Aked, N. Marks, C. Cordon, S. Thompson: „Five Ways to Well-being”; w: <http://www.neweconomics.org/>.

Wprowadzenie

Materiałem wyjściowym do prac nad Strategią Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 (zwaną dalej Strategią Rozwoju Kultury lub Strategią) były dwie aplikacje⁹ oraz raporty i analizy będące efektem rozpoczętych w 2007 roku starań Lublina o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Pierwsza wersja Założeń do Strategii Rozwoju Kultury powstała w 2011 r. jako załącznik do aplikacji finałowej. Po rozstrzygnięciu konkursu jej aktualizacja i ukończenie zostały odłożone do czasu uchwalenia Strategii Rozwoju Lublina na lata 2013–2020¹⁰ (zwaną dalej Strategią Rozwoju Lublina lub Strategią Główną). Stworzone do tego czasu dokumenty programowe dotyczące kultury wynikały z założeń konkursu, co determinowało ich postulatywny i wizyjny charakter. Niniejszy dokument wykorzystuje wizję rozwoju kultury wypracowaną w procesie ESK 2016, uzupełniając ją o wnioski wynikające z weryfikacji potrzeb i aktualnych wyzwań oraz porządkując i ukierunkowując ją zgodnie z metodologią i zaleceniami przyjętymi przez Strategię Rozwoju Lublina na lata 2013–2020.

Należy podkreślić, że Strategia Rozwoju Kultury czerpie z publicznej debaty nad rozwojem lubelskiej kultury, która miała miejsce w Lublinie w ostatnich latach. Jednoczyła ona szerokie kręgi twórców i odbiorców kultury o różnorodnych zainteresowaniach i potrzebach, obejmując także dialog z wybitnymi twórcami, animatorami i menedżerami oraz naukowcami z innych miast i krajów. Pozwoliło to lubelskiemu środowisku na wypracowanie wspólnych stanowisk opartych na wynikach najnowszych badań, diagnoz i przewartościowań dotyczących europejskiej i światowej kultury, na styku z edukacją, rekreacją, turystyką, działalnością społeczną i biznesową.

W rezultacie powstał nowoczesny dokument strategiczny oparty na zasadach różnorodności kulturowej, solidarności, otwartości i współpracy zakorzenionych w historycznym dziedzictwie Lublina. Dlatego też obok zwykłego zakresu zadań samorządu w dziedzinie kultury, zawiera on szerokie spektrum działań wymagających budowania partnerskich relacji z innymi podmiotami (publicznymi, prywatnymi i społecznymi), synergii z innymi dziedzinami życia i uwzględnienia potrzeb różnych interesariuszy. Realizacja zawartego w nim programu będzie możliwa tylko dzięki wspólnemu zaangażowaniu samorządu, mieszkańców, artystów, animatorów, środowiska akademickiego, przedstawicieli trzeciego sektora oraz biznesu.

⁹ „Lublin — Europejska Stolica Kultury 2016. Aplikacja”, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2010; „Lublin – Europejska Stolica Kultury 2016. Aplikacja finałowa”, Urząd Miasta Lublin, Lublin 2011.

¹⁰ „Strategia Rozwoju Lublina na lata 2013–2020”; <http://bip.lublin.eu/bip/um/index.php?t=200&id=184161>.

Struktura Strategii

Strategia Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 składa się z trzech głównych części. Są to:

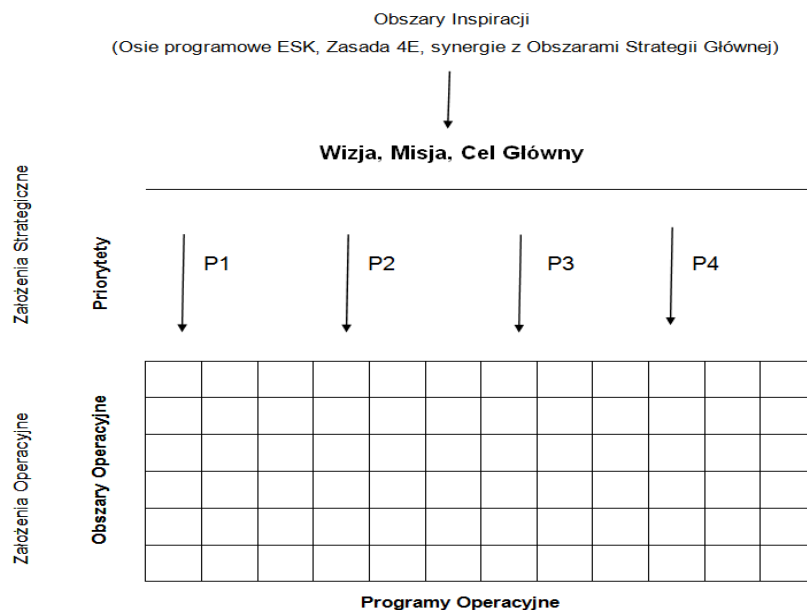
- **Założenia Strategiczne** – określające podstawowe ramy programowe Strategii, na które składają się jej Wizja, Misja i Cel Główny oraz Priorytety przekładające je na konkretne kierunki działań.
- **Obszary Operacyjne** – systematyzujące działania niezbędne do urzeczywistnienia Założeń Strategicznych i sprawnej realizacji Programów Operacyjnych, ogniskujące je wokół sześciu tematów (Oferta – Uczestnictwo – Dostępność – Zarządzanie – Przestrzeń – Finansowanie). W rezultacie kształtują one system zarządzania kulturą¹¹, określając nie tylko zakres niezbędnych i oczekiwanych zmian, ale również wskazując potencjalnych partnerów oraz synergie z innymi dziedzinami życia.
- **Programy Operacyjne** – są metodą wprowadzania w życie Założeń Strategicznych. Mają charakter wieloletni i interdyscyplinarny, wymagający od organizatorów inicjowania współpracy międzysektorowej i systemowego planowania różnorodnych i wzajemnie oddziałujących na siebie działań. Programy Operacyjne koncentrują się na wybranych wartościach, integrując wokół nich wiele projektów i przedsięwzięć. Powinny być tak konstruowane, aby umożliwiać włączanie się w ich realizację wszystkich interesariuszy.

Programy i Obszary Operacyjne są współzależne od siebie. Ich wzajemne powiązania można przedstawić w formie macierzy, która pozwala określić działania (element Obszarów Operacyjnych) i zadania (Programów Operacyjnych) warunkujące realizację określonych założeń.

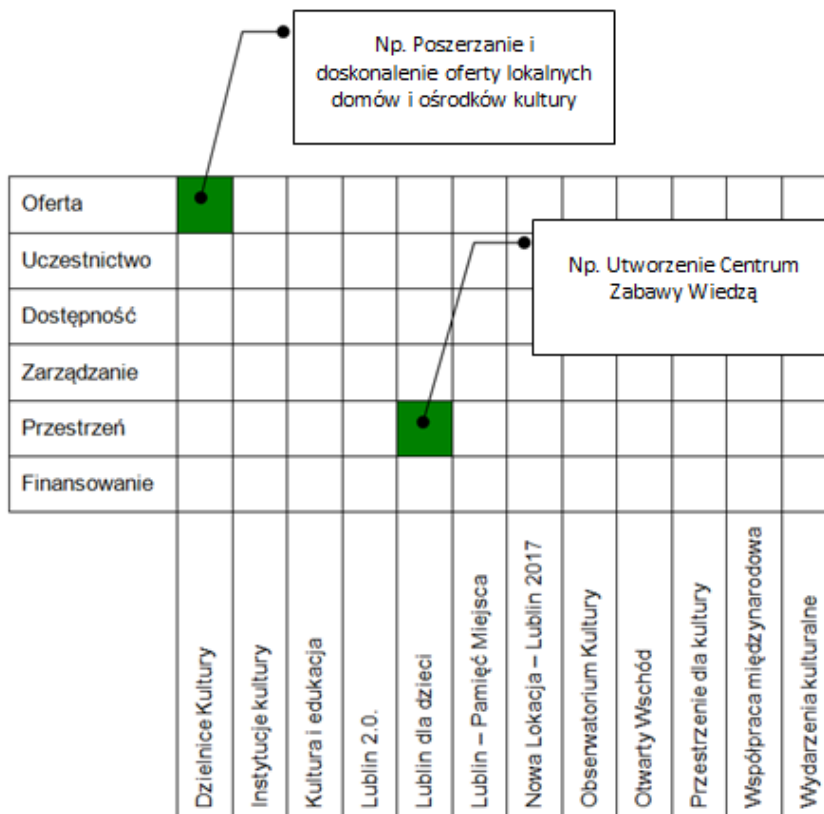
O ile Strategia Rozwoju Kultury w części dotyczącej Założeń Strategicznych ma strukturę stałą, która nie powinna być zmieniana w perspektywie strategicznej (do 2020 roku), to w części operacyjnej, została ona zaprojektowana tak, aby umożliwiać bieżące dostosowywanie jej zapisów do zmieniających się uwarunkowań oraz pojawiających się nowych potrzeb i możliwości, w celu skutecznej realizacji Celu Głównego.

¹¹ Pojęcie systemu zarządzania wywodzi się z podejścia systemowego zdefiniowanego w teorii organizacji, według którego organizacja jest wyodrębnioną całością, wchodzącą w interakcje z otoczeniem. System zarządzania kulturą jest złożony z elementów wzajemnie oddziałujących na siebie i połączonych ze środowiskiem. Można na niego patrzeć jak na element systemu wyższego rzędu, a na poszczególne jego elementy – jak na systemy niższego rzędu.

Rysunek 1: Schemat struktury dokumentu.

Rysunek 2: Zależności pomiędzy Programami Operacyjnymi a Obszarami Operacyjnymi.

Obszary Inspiracji

Prace nad Strategią Rozwoju Kultury rozpoczęły się od refleksji nad tym, jakie bogactwo kulturalne Lublin rzeczywiście posiada, jakie zasoby stanowią o jego tożsamości i wyjątkowości, i jak równocześnie odpowiadają wyzwaniom współczesności i przyszłości. Na podstawie analizy wielowiekowej historii miasta i jego dziedzictwa oraz wniosków z kilkuletniej debaty o lubelskiej kulturze, a także przeglądu aktywności podmiotów działających w sferach kultury, edukacji, rekreacji, działalności społecznej i biznesowej, zostały wskazane Obszary Inspiracji Strategii Kultury. Przenikają one wszystkie poziomy dokumentu, z jednej strony określając specyfikę miasta, z drugiej przywołując tematy, wartości i zjawiska, które mogą stać się przyczynkiem przyszłej zmiany. W ramy Obszarów Inspiracji włączono: **Osie Programowe** i **Zasadę 4E** pochodzące z aplikacji ESK 2016 oraz **Obszary Rozwojowe** Strategii Rozwoju Lublina.

Osie programowe zawarte w aplikacjach programu „Lublin 2016 Europejska Stolica Kultury – Kandydat”

Osie programowe wskazują cztery obszary będące kluczowymi elementami *genius loci* Lublina, posiadające ogromny potencjał rozwojowy.

- **Pamiętanie i Antycypacja** – rozumiane jako nowoczesne zarządzanie kulturą pamiętania, które poprzez badanie i przywracanie wielopokoleniowej pamięci daje odwagę i inspirację do myślenia o przyszłości, ożywia pamięć okresów dawnej świetności, przypomina o życiu i dorobku wielkich lublinian, pozwala pogodzić się z tragediami historii, uczy rozumieć dziedzictwo kulturowe i twórczo je kontynuować. Jest także podstawą kreatywnego rozwoju miasta oraz jego mieszkańców.
- **Miasto i region** – odczytywanie miasta w kontekście regionu lubelskiego; włączanie kodów kultury tradycyjnej w narrację miasta; świadomość że miasto jest dla regionu zapleczem kadr i innowacji oraz centrum kulturalnym, które w dużej mierze kształtują instytucje kultury prowadzone przez Urząd Marszałkowski. Obszar ten nawiązuje jednocześnie do metropolitalnego potencjału Lublina oraz możliwości pełnienia przez Lublin roli lidera zmian w Województwie Lubelskim, Polsce Wschodniej, a także w tej części Europy.
- **Wobec Wschodu** – hasło wynikające z potrzeby ponownego odkrycia walorów kulturowych wschodnich rejonów Europy i z chęci budowania wzajemnego zrozumienia i współpracy między Wschodem a Zachodem. Ukierunkowana na Wschód polityka kulturalna jest ważnym elementem wzmocnienia roli Lublina jako Centrum Kompetencji Wschodnich, budującego trwałe relacje pomiędzy Unią Europejską a jej wschodnimi sąsiadami.
- **Kultura Wiedzy** – jako reakcja na kryzys poznawczy będący efektem nadmiernej „sektorowego” rozwoju nauki i zbyt wąskich specjalizacji ograniczających kreatywność. Kultura korzystająca z rozwoju nowych technologii może pełnić rolę platformy integrującej

różne dziedziny wiedzy, pozwalając jednocześnie mieszkańcom na łatwiejszy i pełniejszy dostęp do kultury. Jako miasto akademickie Lublin ma szansę pełnić rolę lidera w tym obszarze wykorzystując zdobycze nauki i kultury do rozwoju przemysłów kreatywnych i wsparcia innych obszarów aktywności biznesowej.

Zasada 4E

Wymienione poniżej cztery wartości można uznać za podstawę zrównoważonego rozwoju. Eksperyment połączony z efektywnością nadają rozwojowi pęd, a holistyczne i empatyczne podejście – równowagę.

- **Eksperyment** – bez niego nie ma kreatywności i postępu; to dzięki wyobraźni i odwadze, drogą prób i błędów, dochodzi się do zmiany. W lubelskiej kulturze zawsze istniał nurt poszukujący, tym bardziej dziś, w obliczu dynamicznie zmieniającego się świata, szczególnie ważne jest poszerzanie przestrzeni otwartych na innowacje i niekonwencjonalne formy ekspresji. To także obszar kształtujący rozwój przemysłów kreatywnych oraz działania na styku kultury i biznesu.
- **Efektywność** w kulturze to generowanie możliwie najlepszych trwałych korzyści, skuteczność i sprawność zarządzania lubelskimi zasobami kulturowymi. Efektywność kultury to jej moc sprawcza wynikająca z przekonania, że może ona być istotnym elementem zmiany społecznej i gospodarczej, w sposób realny oddziałującym na miasto i jego mieszkańców.
- **Ekologia** kultury. Zarówno ekologia jak i kultura są źródłem myślenia holistycznego odkrywającego sieć relacji łączących każdą rzecz z jej otoczeniem. Jest to szczególnie ważne w zróżnicowanym, szybko się zmieniającym społeczeństwie współczesnych miast. Pozwala na wybieranie najlepszych rozwiązań, unikając jednocześnie sytuacji konfliktowych.
- **Empatia** buduje wzajemny szacunek i relacje partnerskie, umożliwia porozumienie i spojrzenie z innej perspektywy. Jest to szczególnie ważne dla społeczności miejskiej, która na niewielkim obszarze koncentruje wiele ludzkich potrzeb, często rozbieżnych. Wspólne praktykowanie kultury jest doskonałym narzędziem służącym ich poznawaniu, akceptacji i kształtowaniu postaw solidarności i tolerancji.

Obszary Rozwojowe Strategii Głównej

Kultura jest traktowana jako ważny element rozwoju Lublina, niezbędny do budowania nowoczesnego i kreatywnego społeczeństwa obywatelskiego, kształtującego swoją tożsamość na wspólnej historii i dziedzictwie. Jako taka jest ona autonomicznym elementem postępu, ale także przenika inne dziedziny życia, wobec których pełni rolę katalizatora i łącznika. Kultura pozwala na zrównoważenie czynników ludzkich (kapitału ludzkiego i społecznego), technologicznych (np. transportu i nowoczesnych technologii) i biznesowych niezbędnych do budowania nowoczesnego miasta w oparciu o koncepcję miasta inteligentnego (*smart city*).

Te wzajemne zależności zostały opisane poniżej.¹²

- **Otwartość.** Kultura uczy i wymaga otwartości. Ta postawa jest wyróżnikiem historycznej lokalizacji, tożsamości i kultury Lublina – dziedzictwo tych wartości powinno być kontynuowane i dzisiaj. Kultura łączy się z otwartością, ponieważ dotyczą one wszelkich wymiarów i rodzajów sąsiedztwa, co jest szczególnie ważne w przypadku mniejszości etnicznych i religijnych. Kulturę tworzy się przez otwartość wyobraźni na przeszłość i na przyszłość, na potrzeby mieszkańców i gości.
- **Przyjazność.** Kultura uczy i wymaga przyjazności, która jest potwierdzeniem i rozwinięciem otwartości. Przyjazność kultury to dostępność czasowa, przestrzenna, finansowa i komunikacyjna do bogatej oferty działań kulturalnych, atrakcyjnych form rekreacji i kreatywnej edukacji tworzonej wspólnie z mieszkańcami, odpowiadającej na ich potrzeby i problemy. Przyjazność w obszarze kultury to korzystanie z szerokiego wachlarza jej praktyk, które pomagają przezwyciężyć uprzedzenia, pokonać nieufność – spotkać się z drugim człowiekiem.
- **Przedsiębiorczość.** Kultura uczy i wymaga przedsiębiorczości. Poprzez aktywność kulturalną nabywa się kompetencji potrzebnych na wolnym rynku, takich jak kreatywność czy innowacyjność. Uczestnictwo w działaniach kulturalnych czy wolontariacie wymaga odpowiedzialności i zaangażowania, równocześnie kształtując kompetencje społeczne. Z drugiej strony, przedsiębiorcze myślenie zachęca do tworzenia, doskonalenia i sprzedawania produktów kultury w ramach profesjonalnej działalności, stymulując rozwój innowacyjnej gospodarki opartej na wiedzy oraz sektora kreatywnego. Tak rozumiana kultura może być kołem zamachowym rozwoju miasta.
- **Akademickość.** Kultura żyje w symbiozie ze środowiskiem akademickim. Nauka w połączeniu z kulturą tworzy nowe wartości, pozwalając lepiej poznać i zrozumieć otaczający nas świat. Studenci inspirowani i wspierani przez swych nauczycieli są naturalnymi odbiorcami i twórcami kultury, dlatego jej rozwój powinien uwzględniać ich potrzeby i kompetencje. Uczestnictwo w kulturze rozbudza w nich ciekawość świata i zdolność przyswajania wiedzy. Przy umiejętnym zarządzaniu to połączenie powinno stać się przewagą konkurencyjną Lublina w przyciąganiu jak najlepszych studentów i zatrzymywaniu absolwentów.

Z rozwojem kultury koresponduje również wiele Obszarów Inspiracji Strategii Głównej. Oto one, wraz z hasłowym ujęciem najważniejszych związków z tematyką niniejszego dokumentu:

- **6.1. Tożsamość historyczna** – wielokulturowe tradycje;
- **6.2. Rozwój zrównoważony** – zasada 4E;
- **6.3. Zamożność i spełnienie** – wpływ praktyk kultury na zadowolenie z życia;

¹²Szczegółowe zależności pomiędzy oboma dokumentami, których określenie jest wymagane w Strategii Głównej, są opisane w: „Część I: Diagnostyczna”; Za: Strategia Rozwoju Lublina na lata 2013 – 2020, s. 75; w: <http://bip.lublin.eu/bip/um/index.php?t=200&id=184161>.

- **6.5. Nowy Urbanizm** – kultura przestrzeni;
- **6.8. Miasto 2.0** – nowe technologie w kulturze;
- **6.9. Dziedzictwo jako szansa** – unikalność dziedzictwa czynnikiem konkurencyjności;
- **6.10. 700-lecie lokacji Lublina** – dziedzictwo kultury w wizerunku miasta;
- **6.11. Eksperyment i zabawa** – kreatywność i edukacja;
- **6.12. Kultura szeroka** – decentralizacja działań i upowszechnianie postaw aktywności kulturalnej;
- **6.13. Partycypacja społeczna** – kultura przyczółkiem partycypacji;
- **6.14. Grupy kreatywne** – udział środowiska kultury w „klasie kreatywnej”;
- **6.15. Innowacje społeczne** – kultura dla spójności społecznej;
- **6.18. Kompetencje wschodnie** – kultura emisariuszem kontaktów międzynarodowych;
- **6.19. Partnerstwo z Regionem** – współpraca w dziedzinie kultury.

1. Założenia Strategiczne

Wizja

Kultura jest źródłem wysokiej jakości życia w Lublinie.

Misja

Czynić kulturę wartościowym elementem życia mieszkańców Lublina i naturalną metodą budowania ich kontaktów z otoczeniem.

Cel Główny

Tworzenie z mieszkańcami Lublina potencjału kultury i możliwości jego wykorzystania do kreatywnego, wielostronnego i zrównoważonego rozwoju w wymiarze osobistym i wspólnotowym.

Kultura stanowi przestrzeń symboli i wartości, w której jest miejsce dla każdego. Dlatego kultura ma zasadniczy wpływ na jakość życia, tworząc relacje społeczne i pomagając w zaspokajaniu indywidualnych potrzeb niematerialnych. Ten wpływ wiąże się również z właściwym kulturze potencjałem kreatywnym oraz jej zdolnością łączenia się z innymi dziedzinami, dzięki którym mieszkańcy uwalniają swoje twórcze możliwości. Dlatego też chcemy czynić kulturę wartościowym elementem życia mieszkańców i sposobem budowania ich kontaktów z otoczeniem. Z tak rozumianą kulturą współgrają dziedzictwo i tradycja, a także wpływające z Dekalogu, który jest zbiorem praw szanowanych i uznawanych w wielu religiach, wartości przez wieki obecne w Lublinie, miejscu otwartym i pozostającym w nieustannym dialogu przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.

Lubelską kulturę cechuje wyjątkowy charakter, który decyduje o jej integrującym i włączającym potencjale. Jest ona autentyczna i oryginalna, gdyż wyrasta z lokalnego kontekstu. Nastawiona jest na uczestnictwo i różnorodność, na spotkanie się kultur, religii, idei, pobudzając mieszkańców do odkrywania siebie, innych ludzi i świata. Opierając się na silnym fundamencie dziedzictwa, stymuluje dążenie do uniwersalnych wartości od wieków obecnych w kulturze polskiej i europejskiej.

Priorytety

Elementem wskazującym obszary kluczowe dla rozwoju kultury Lublina są następujące cztery Priorytety, które konkretyzują założenia przyjęte w Strategii Rozwoju Kultury:

- 1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna;
- 1.2. Rozwój kultury w dzielnicach Lublina;
- 1.3. Wzmacnianie pozycji Lublina w Europie i na świecie.

W okresie realizacji Strategii przypada 700-lecie nadania Lublinowi miejskiego prawa magdeburskiego. Uczczenie tak ważnej historycznej rocznicy akcentujemy wskazaniem specjalnego Priorytetu:

- 1.4. Lublin 2017.

Koncentracja działań w wybranych obszarach powinna doprowadzić do realizacji Celu Głównego oraz pozwolić na zbliżenie się do założonej Misji i Wizji.

1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna

Realizacja priorytetu ma na celu **budowanie otwartego i kreatywnego społeczeństwa w oparciu o systemową i nowoczesną edukację kulturalną i artystyczną.**

Edukacja kulturalna i artystyczna ma za zadanie kształtować świadomych i krytycznych odbiorców kultury, ludzi o rozwiniętej wyobraźni, wrażliwych na sztukę i aktywnych twórczo.¹³ W niniejszym dokumencie przyjęta została szeroka definicja edukacji kulturalnej, zaproponowana przez UNESCO, zgodnie z którą obejmuje ona:

wprowadzenie do wiedzy i oceny dziedzictwa kulturowego oraz do uczestnictwa we współczesnym życiu kulturalnym, zaangażowanie w procesy upowszechniania kultury, uwrażliwienie na równoważną godność kultur i na podstawową więź łączącą dziedzictwo ze współczesnością, edukację estetyczną i artystyczną, kształcenie do wartości moralnych i obywatelskich, przygotowanie do krytycznego korzystania z masowych środków przekazu, edukację międzykulturową oraz wielokulturową.¹⁴

Edukację kulturalną i artystyczną można też traktować jako strategię budowania konkurencyjności publicznej oferty kulturalnej wobec komercyjnej oferty rozrywkowej. Korzystanie z oferty kulturalnej wymaga przygotowania do świadomego uczestnictwa we współczesnym życiu kulturalnym, ponieważ opiera się ono na wiedzy i umiejętnościach, których nabywanie jest utrudniane przez nie wymagającą zaangażowania ofertę rozrywkową. Dlatego też, aby inwestowanie w kulturę środków publicznych przynosiło społeczności zamierzone korzyści, potrzebna jest edukacja kulturalna i artystyczna, by do odbioru tej oferty były przygotowane jak najszersze kręgi mieszkańców, a nie tylko najbardziej aktywni i zainteresowani.

Dla realizacji Priorytetu kluczowy jest powszechny dostęp do nowoczesnej edukacji opartej na metodach pracy stymulujących kreatywność i innowacyjność uczestników, w szczególności w zakresie:

- edukacji artystycznej¹⁵ – rozwijającej talenty i potencjał kreatywny;
- edukacji medialnej¹⁶ – będącej odpowiedzią na intensywny rozwój technologiczny,

¹³ K Olbrycht, „Kadry dla kultury w edukacji i edukacji w kulturze. Raport”, s. 11; w: www.regionalneobserwatoriumkultury.pl.

¹⁴ K. Olbrycht, „Edukacja kulturalna dzieci i młodzieży. Problemy i wyzwania”, s. 28–29; w: Edukacja kulturalna dzieci i młodzieży. Problemy i wyzwania. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Kultury i Środków Przekazu pod patronatem Marszałka Senatu RP prof. Longina Pastusiaka 14 stycznia 2003 r., Warszawa 2003.

¹⁵ Edukacja artystyczna rozumiana jako nabywanie umiejętności artystycznych, prowadzona równolegle z doskonaleniem metod ich nabywania, wspieraniem projektów umożliwiających praktyczne wykorzystanie nabytych umiejętności oraz ich prezentacji.

- ułatwiającej budowanie innowacyjnego społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy;
- edukacji regionalnej¹⁷ i obywatelskiej¹⁸ – budującej poczucie tożsamości i dumy z miejsca swojego życia, wyzwalającej aktywność na rzecz społeczności lokalnej.

Edukacja kulturalna i artystyczna powinna składać się z dwóch komplementarnych wątków zintegrowanych ze sobą tematycznie: z jednej strony należy dążyć do zwiększenia roli edukacji na rzecz kultury i sztuki w instytucjach kultury i innych podmiotów prowadzących działalność kulturalną, z drugiej – do tworzenia nowoczesnej oferty dedykowanej uczniom i studentom, uzupełniającej podstawy programowe i ramy kształcenia.

Docelowo programy wszystkich miejskich instytucji kultury oraz dużych wydarzeń kulturalnych powinny zostać uzupełnione działaniami edukacyjnymi. Edukacja kulturalna powinna dotyczyć wszystkich aspektów prowadzonej działalności i być kierowana do jak najszerszego kręgu uczestników. Jednak nadrzędną zasadą jest budowanie jej w oparciu o tożsamość miejsca i dialog z lokalną społecznością. W działania na rzecz poszerzenia dostępu i propagowania edukacji kulturalnej powinny zostać włączone również organizacje pozarządowe.¹⁹

Działania kulturalno-artystyczne prowadzone równoległe do edukacji szkolnej i akademickiej mogą być doskonałym wsparciem systemu oświaty, pomagającym w rozwoju twórczych postaw, budowaniu tożsamości grupowej, kształtowaniu ciekawości świata i nawyku ustawicznej samoedukacji (zgodnie z koncepcją uczenia się przez całe życie²⁰). W tym celu konieczna jest ścisła kooperacja pomiędzy Wydziałem Oświaty, Wydziałem Kultury, Kuratorium Oświaty i środowiskiem akademickim. Jej efektem powinna być specjalna oferta, skierowana do grup zorganizowanych (szkolnych i studenckich), przygotowana w wyniku współpracy animatorów i nauczycieli oraz skorelowana z treściami przekazywanymi przez instytucje oświatowe w ramach obowiązujących programów edukacyjnych i wychowawczych.

Równoległe podejmowane będą działania na rzecz rozwoju formalnych struktur edukacji artystycznej w Lublinie oraz wspierania osób utalentowanych na drodze do kariery zawodowej.

¹⁶ Edukacja medialna ma na celu przygotowanie do świadomego korzystania z nowych mediów i mediów masowych, rozwój kompetencji medialnych oraz działań stymulujących do ich twórczego wykorzystywania.

¹⁷ Edukacja regionalna obejmuje działania mające na celu przybliżenie mieszkańcom wiedzy na temat historii, teraźniejszości i przyszłości regionu, pogłębianie poczucia tożsamości z regionem; wykształcenie gotowości do działań na rzecz regionu, ochrony zabytków, pielęgnacji zwyczajów i innych wspólnych wartości.

¹⁸ Edukacja obywatelska to działania na rzecz poszerzania wiedzy, kształtowanie postaw i zachowań promujących i wzmacniających demokrację oraz stymulujących powstawanie postaw aktywnych i prospołecznych.

¹⁹ Ilekroć w niniejszym dokumencie mowa jest o organizacji pozarządowej, należy przez to rozumieć organizacje pozarządowe oraz podmioty wymienione w Art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2010 r., Nr 234, poz.1536, z póź.zm.).

²⁰ Por. Założenia Programu „Uczenie się przez całe życie” ustanowionego Decyzją Nr 1720/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r.; w: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Należy podkreślić wpływ edukacji kulturalnej na wyzwalanie w mieszkańcach inicjatywy, potrzeby nawiązywania nowych kontaktów i podejmowania wspólnych działań, co stanowi podstawę budowy kapitału społecznego. Edukacja stymulująca kreatywność i nabywanie kompetencji do uczestnictwa w kulturze (w tym jej współtworzenia) poprawia jakość życia w wymiarze osobistym i stanowi jeden z kluczowych elementów niezbędnych do powstania innowacyjnego społeczeństwa. Ma ona również pozytywny wpływ na rozwój sektora kreatywnego i budowanie gospodarki opartej na wiedzy, dzięki czemu wpływa też na wzrost potencjału ekonomicznego regionu.

1.2. Rozwój kultury w dzielnicach Lublina

Realizacja priorytetu ma na celu **zwiększenie potencjału kulturalnego dzielnic Lublina oraz włączanie społeczności lokalnych w proces rozwoju miasta poprzez kulturę.**

Oferta kulturalna dostępna jest głównie w centralnie położonych dzielnicach, na osi od Starego Miasta do Miasteczka Akademickiego. Na tym niewielkim obszarze działa większość instytucji kultury i odbywa się przeważająca liczba wydarzeń kulturalnych. Takie scentralizowanie poszerza grupę osób zagrożonych wykluczeniem z kultury, zwiększając bariery przestrzenne i czasowe w dostępie do niej. Dlatego też nie rezygnując z przestrzeni wykorzystywanych obecnie do realizacji kluczowych wydarzeń kulturalnych podjęte zostaną długofalowe starania na rzecz strukturalnej i trwałej decentralizacji obiegu kultury i redystrybucji oferty kulturalnej na wszystkie dzielnice miasta.

Działania w ramach tego Priorytetu powinny być realizowane poprzez:

- realizację działań z zakresu edukacji kulturalnej;
- działania integrujące mieszkańców, aktywizujące i włączające ich w czynne uczestnictwo w kulturze;
- wzbogacanie oferty wydarzeń artystycznych i kulturalnych prezentowanych w dzielnicach.

Realizacja Priorytetu powinna doprowadzić do tworzenia autonomicznej i pełnowartościowej Kultury Dzielnicowej inicjowanej i realizowanej przez różne podmioty współpracujące ze sobą, zapewniającej mieszkańcom przestrzeń do nauki, zabawy i eksperymentu. Ważną rolę mają tu do odegrania szkoły, będące naturalnymi centrami aktywności. Kształcenie nawyków i podnoszenie kompetencji kulturowych oraz poprawa dostępności zasobów powinny doprowadzić do zwiększenia codziennej aktywności kulturalnej oraz rozwoju wspólnot lokalnych. Partycypacyjny sposób planowania, przygotowywania i realizacji prezentowanej oferty dodatkowo może pobudzać te procesy. Wzrastająca liczba osób zaangażowanych w realizację działań na rzecz lokalnej społeczności stwarza nowe możliwości rozwoju kultury Lublina, ale nade wszystko poszerza możliwości jego mieszkańców, umożliwiając im budowanie społeczności lokalnej w oparciu o kulturę. Dlatego też Kultura Dzielnicowa powinna być kulturą „pierwszego kontaktu”, kreującą możliwość spotkania, dającą pretekst do rozmowy i do własnej aktywności przejawiającej się w nieformalnych inicjatywach oddolnych.

Dla stabilnego rozwoju kultury w dzielnicach kluczowe jest:

- zwiększenie liczby kadry kultury i podnoszenie ich kompetencji, obejmujące zarówno pracowników jak i lokalnych liderów i społeczników;
- zwiększenie ilości podmiotów kulturalnych m. in. poprzez tworzenie nowych instytucji kultury, ich filii i oddziałów;
- rozwój aktywności społecznej poprzez wspieranie organizacji pozarządowych, spółdzielczych domów i klubów kultury oraz parafii, a także działania stymulujące

- powstawanie lokalnych grup nieformalnych działających na rzecz środowiska lokalnego;
- budowanie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej, w tym włączenie instytucji kultury położonych w centrum w działania na rzecz rozwoju oferty wydarzeń artystycznych i kulturalnych prezentowanych w dzielnicach;
- planowanie, w oparciu o analizy i badania, inwestycji w nowe przestrzenie dla prowadzenia działalności kulturalnej.

Szczególnej uwagi wymagają grupy, które do tej pory w kulturze nie uczestniczyły. Podstawowym zadaniem jest usuwanie barier, które mogą być tego przyczyną: czasowych, ekonomicznych, przestrzennych i infrastrukturalnych, ale także komunikacyjnych i mentalnych. Rozwój kultury w dzielnicach powinien przebiegać tak, aby zmniejszać istniejące dysproporcje i zmieniać stereotypy stygmatyzujące niektóre przestrzenie miasta. Ważne jest zapewnienie dostępu do kultury osobom nie mogącym uczestniczyć w kulturze poza ich miejscem pobytu (przebywających np. w szpitalach, domach samotnej matki, ośrodkach wychowawczych, domach pomocy społecznej, itp.). Odwracanie efektu wykluczenia z udziału w kulturze powinno odbywać się poprzez ponowne włączanie w życie społeczności, nie tylko poprzez kompensację. Dlatego oferta dedykowana określonej grupie zagrożonej wykluczeniem powinna być skierowana, na ile pozwalają okoliczności, także do innych mieszkańców lub też włączona w ofertę ogólną.

Rozwój kulturalny dzielnic Lublina powinien być zintegrowany z rozwojem gmin ościennych. Kultura nie ma granic, a miasto nie jest enklawą wyłączoną z regionu, dlatego też konieczne jest poszukiwanie wzajemnych inspiracji i metod współpracy w dziedzinie kultury. Równocześnie należy pamiętać, że szansą a zarazem wielką odpowiedzialnością spoczywającą na Lublinie są działania na rzecz zachowania i upowszechniania niematerialnego dziedzictwa regionu, w szczególności najbliższego sąsiedztwa Lublina.

1.3. Wzmacnianie pozycji Lublina w Europie i na świecie

Realizacja priorytetu ma na celu **wzmacnianie pozycji Lublina w Europie i na świecie poprzez realizację strategicznych projektów kulturalnych.**

Należy tworzyć w Lublinie takie warunki dla twórców, które pobudzałyby i umożliwiały powstawanie dzieł i podejmowanie inicjatyw wyjątkowych, ambitnych, eksperymentalnych, a jednocześnie nawiązujących dialog z aktualnymi tematami podejmowanymi w europejskiej i światowej przestrzeni kulturalnej.

Projekty kulturalne skutecznie budują wizerunek i markę miast, a także poczucie dumy mieszkańców przekładające się na zadowolenie z życia w danym miejscu, ponieważ są niepodrabialną manifestacją pomysłowości, wrażliwości i organizacyjnego potencjału lokalnej społeczności. Zapewniają również dużą swobodę działania jako wszechstronny i wielofunkcyjny instrument promocji, a wreszcie przyciągają gości z zewnątrz oraz budzą sympatię odbiorców.

Lublin będzie stawiał na kulturę jako efektywne narzędzie promocji, dobierając służące jej wydarzenia tak, aby o ich jakości i rezonansie społecznym nie decydowały wysokie koszty lecz ich unikalność i zgodność z charakterem miasta oraz marką „Lublin – Miasto Inspiracji”. W tym celu będą rozwijane i promowane istniejące projekty (np. Carnaval Sztuk-Mistrzów, Festiwal Konfrontacje Teatralne, Noc Kultury) oraz kreowane nowe inicjatywy kulturalne i artystyczne o zasięgu europejskim, w tym te o charakterze eksperymentalnym, poszukujące nowych środków wyrazu artystycznego, czy wykorzystujące nowe technologie. Wydarzenia te powinny mieć wymiar międzynarodowy i być oparte na partnerstwie, współdziałaniu i współtworzeniu lub integracji różnych dziedzin i sektorów. Atrakcyjna oferta kulturalna pozwala na rozwój turystyki kulturowej i biznesowej, jest także uznawana za jeden z czynników determinujących decyzje inwestycyjne przedsiębiorców krajowych i zagranicznych.

Dobre efekty przynosi współpraca z miastami partnerskimi i zaprzyjaźnionymi²¹, z którymi łączy Lublin wiele przedsięwzięć (m. in. wymiany artystyczne czy debaty eksperckie obejmujące zagadnienia kulturalne, społeczne i gospodarcze) oraz angażowanie się w tworzenie sieci międzynarodowych i platformy współpracy kulturalnej.

W kreowaniu pozytywnego wizerunku Lublina istotną rolę powinni odegrać artyści, organizacje kulturalne i społecznicy pełniący rolę ambasadorów miasta. Należy podejmować działania na rzecz popularyzowania twórczości i włączania w międzynarodowe projekty wybitnych

²¹ Lublin współpracuje z 31 miastami partnerskimi i zaprzyjaźnionymi. Są to: Alcalá de Henares, Brześć, Debreczyn, Delmenhorst, Erie, Grenada, Iwano-Frankiwnsk, Jiading, Jiaozuo, Lancaster, Lwów, Łuck, Ługańsk, Münster, Nancy, Nilüfer, Nowy Sad, Nyköbing-Falster, Omsk, Pernik, Poniewież, Ramallah, Rishon Le Zion, Równe, Starobielsk, Sumy, Tbilisi, Tilburg, Timișoara, Viseu, Windsor, w: <http://www.um.lublin.pl/>.

lubelskich artystów takich jak m. in.: Julia Hartwig, Robert Kuśmirowski, Leszek Mądzik, Andrzej Nikodemowicz, Janusz Opryński, czy Włodzimierz Staniewski. Działania te powinno uzupełniać zwiększanie mobilności lubelskich twórców i animatorów, dając możliwość prezentacji ich pracy i realizację wspólnych projektów z partnerami z Europy i świata, oraz wykorzystywanie nowych mediów do ich udostępniania.

Poza niezwykle wyjątkowymi wydarzeniami i wybitnymi osobowościami, Lublin posiada również unikatowe dziedzictwo odwołujące się do najważniejszych tematów z historii Europy i włączające miasto w narrację na temat integracji europejskiej i pokojowego współistnienia narodów, którego symbolami są Kaplica Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim oraz Pomnik Unii Lubelskiej.

Znaczącym elementem dziedzictwa Lublina, mogącym wzmocnić jego międzynarodową pozycję, są bliskie związki z naszym miastem największego i najślawniejszego Polaka. To tu w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim przez blisko dwadzieścia pięć lat kształcił młodzież wybitny przedstawiciel i promotor kultury polskiej ks. prof. Karol kard. Wojtyła późniejszy papież Jan Paweł II – święty naszych czasów.

Przeciwieństwem tych wartości jest świadectwo tragicznych doświadczeń historii reprezentowanych przez byłym niemiecki nazistowski obóz koncentracyjny, w którym znajduje się obecnie Państwowe Muzeum na Majdanku. Wyrazem docenienia znaczenia Lublina w tym kontekście jest przyznanie miastu tytułu Pomnika Historii Państwa Polskiego oraz Znak Dziedzictwa Europejskiego.

Równolegle będą trwały prace nad poszukiwaniem obszaru bądź obszarów, w których Lublin może zdobyć pozycję o globalnym znaczeniu. W Lublinie istnieje kilka inicjatyw, które są unikatowe w skali światowej. Są to m. in.: działania Ośrodka „Brama Grodzka – Teatr NN” związane z pamięcią i obecnością miasta w przestrzeni wirtualnej; wyjątkowa koncentracja i aktywność środowisk zajmujących się teatrem (takich jak Scena Plastyczna KUL, Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice”) oraz nowym cyrkiem. W tym kontekście na uwagę zasługują również działania związane ze stworzonym w Lublinie Centrum Kompetencji Wschodnich. Lublin chce zostać aktywnym ambasadorem programu Partnerstwa Wschodniego w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, poprzez rozwijanie inicjatyw wymiany kulturalnej i budowanie sieci współpracy ze wschodnimi sąsiadami Unii Europejskiej. Bez wątpienia pełnienie funkcji lidera w wybranej dziedzinie miałyby nieoceniony wymiar promocyjny oraz istotne znaczenie dla kształtowania pozycji miasta na arenie międzynarodowej. Dlatego też prowadzone będą aktywne działania na rzecz osiągnięcia wiodących pozycji we wskazanych domenach, niemniej jednak – ich ukonstytuowanie prawdopodobnie wykracza czasowo poza rok 2020.

1.4. Lublin 2017

Celem tego specjalnego priorytetu jest **zintegrowanie tożsamości miasta i wyznaczenie drogowskazu jego rozwoju poprzez „nową obywatelską lokację”**.

Idea tego Priorytetu jest zbieżna ze Strategią Rozwoju Lublina, z jej Obszarem Inspiracji „700-lecie lokacji Lublina”. Lokacja na prawie magdeburskim włączyła miasto w obieg europejskiej cywilizacji, której charakterystyczną cechą jest miejska obywatelskość, która obecnie przeżywa w Polsce swój renesans. W roku 1317 przyjęto zasady, według których nastąpił rozwój przestrzenny miasta i intensyfikacja jego kontaktów ze światem. Rok 2017 może być datą symbolicznej „nowej obywatelskiej lokacji” miasta, która pozwoli połączyć i wnieść w kolejny wiek rozwoju Lublina jego międzynarodową pozycję i dobrze pojętą lokalność, dziedzictwo i wyobraźnię przyszłości.²²

Starania o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016 udowodniły, jaki wielki potencjał tkwi w Lublinie. Ogromny wysiłek wielu środowisk pokazał, że wspólne realizowanie ambitnych celów jest nie tylko możliwe ale także potrafi realnie zmieniać oblicze miasta i regionu. Wielkie święto związane z rocznicą lokacji jest doskonałą okazją do realizacji ambitnych celów, które mogą podnieść poziom życia mieszkańców i umieścić Lublin na mapie najważniejszych miast europejskich.

Rok 2017 to doskonała okazja by – pokazując niezwykle dziedzictwo Lublina, wielowiekową wielokulturowość, tradycję Unii Lubelskiej, Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej, czy wreszcie lubelskiego Lipca – na nowo zdefiniować nasze miasto. W myśl Nowej Lokacji Lublin 2017 to miejsce ambitne, otwarte na świat, obywatelskie, przedsiębiorcze, akademickie i kreatywne, zarządzane partycypacyjnie, tętniące artystycznym życiem.

Wśród głównych obszarów programowych można wymienić:

- Wydarzenia kulturalne – kontynuujące działania rozpoczęte w ramach programu ESK uzupełnione o nowe projekty i programy kulturalne.
- Działania społeczne – obejmujące przede wszystkim aktywizację grup społecznych wykluczonych lub mających utrudniony dostęp do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym. Działania skierowane do seniorów a także programy wsparcia dla osób w trudnej sytuacji materialnej oraz osób niepełnosprawnych.
- Działania edukacyjne – szeroki obszar realizowany przez przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Specjalne programy edukacyjne prezentujące bogate dziedzictwo Lublina, jego życie kulturalne, sportowe i społeczne, realizowane wspólnie przez lubelskie jednostki oświatowe i instytucje kultury.

²² Strategia Rozwoju Lublina 2013-2020, s. 71; w: <http://bip.lublin.eu/bip/um/index.php?t=200&id=184161>.

- Wydarzenia naukowe – cykl działań przygotowanych przez lubelskie środowiska naukowe. Badania, publikacje, konferencje z zakresu historii Lublina oraz jego znaczenia dla historii Polski i Europy.
- Działania rekreacyjne, sportowe i turystyczne – obszar działań w zakresie rekreacji, sportu i turystyki promujących zdrowy, aktywny tryb życia.

Rok 2017 będzie również pretekstem do przeprowadzenia oceny realizacji założeń niniejszego dokumentu i przyczynkiem do tego, by jeszcze raz z namysłem spojrzeć w przeszłość i odważnie ruszyć w przyszłość. Program obchodów będzie kamieniem milowym projektu budowania nowoczesnej tożsamości miasta i przyszłościowej wizji rozwoju poprzez kulturę.

Ze względu na swój specyficzny charakter Priorytetowi temu zadedykowany został osobny Program Operacyjny: 3.7. Nowa lokacja – Lublin 2017. Równocześnie będzie on realizowany w oparciu o elementy innych Programów Operacyjnych, aby dzięki ich efektom w ramach Obchodów 700-lecia zaprezentować cały potencjał miasta i jego mieszkańców.

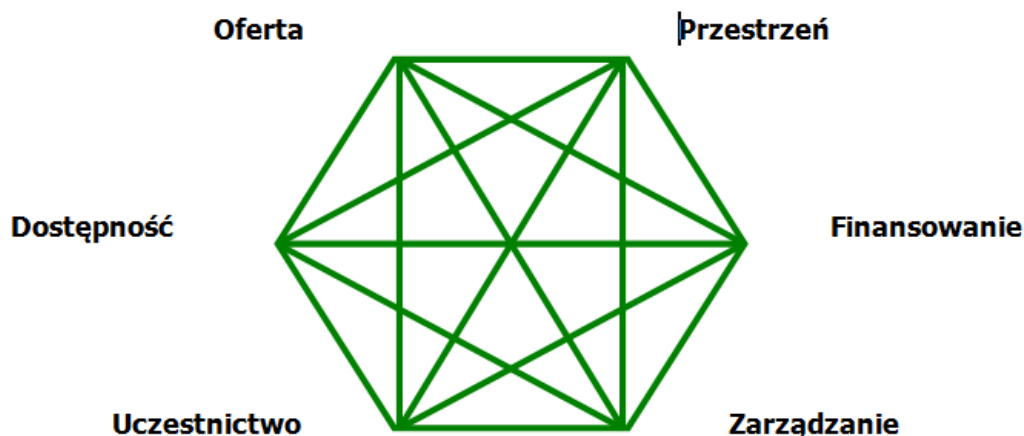
2. Obszary Operacyjne

W celu zdefiniowania i uporządkowania kluczowych działań potrzebnych do zrealizowania przyjętych Założeń Strategicznych i sprawnej realizacji Programów Operacyjnych, wyznaczono sześć niehierarchicznych Obszarów Operacyjnych. Są to:

- 2.1. Oferta kulturalna;
- 2.2. Uczestnictwo w kulturze;
- 2.3. Dostępność kulturalna;
- 2.4. Przestrzeń kultury;
- 2.5. Zarządzanie kulturą;
- 2.6. Finansowanie kultury.

Podejmowane działania wpływają na siebie wzajemnie, dlatego efektywne wdrażanie Strategii wymaga równoczesnego i zrównoważonego rozwoju we wszystkich zaplanowanych Obszarach. Można je przedstawić w formie sześciokąta, który prezentuje ich wzajemną współzależność:

Rysunek 3: Obszary Operacyjne

Zaplanowane działania, niezbędne dla rozwoju kultury w Lublinie, nierzadko wykraczają poza możliwości Urzędu Miasta Lublin czy miejskich instytucji kultury. W trakcie prac nad Obszarami główny akcent został położony na działania, w których wdrażaniu Urząd Miasta Lublin i podległe mu jednostki będą pełniły rolę wiodącą. Uwzględniają one jednak również takie, w których miasto chce partycypować, wspierać ich realizację i je popularyzować.

2.1. Oferta kulturalna

Tworzenie warunków do swobodnej twórczości artystów oraz kreatywnej działalności animatorów i menedżerów kultury, a także do jej prezentacji. Dostosowanie oferty kulturalnej do potrzeb wynikających z realizacji założeń niniejszej Strategii oraz zachodzących zmian wpływających na uczestnictwo w kulturze.²³ Oferta finansowana ze środków miejskich powinna być określona przez program aktywności kulturalnej instytucji kultury (zob. Działanie 2.6.2. Określenie zasad finansowania miejskich instytucji kultury) oraz realizowana poprzez Programy Operacyjne.

2.1.1. Tworzenie warunków do prowadzenia działalności twórczej

umożliwiający lubelskim artystom i animatorom angażowanie się w projekty eksperymentalne i podejmowanie ryzyka artystycznego np. poprzez:

- wspieranie rozwoju oferty warsztatów artystycznych i kursów mistrzowskich;
- rozwój oferty stypendiów przyznawanych na realizację projektów artystycznych;
- wspieranie działań związanych z mobilnością artystów, udziałem w krajowych i zagranicznych warsztatach, konkursach, festiwalach.

Działania te powinny zapewniać warunki do niekrępowanego rozwoju różnorodnych form kultury oraz przyciągać do miasta ludzi o wysokim potencjale twórczym. Projekty finansowane ze środków miasta powinny być kreowane w oparciu o tożsamość miejsca, bądź we współpracy z lokalną społecznością.

2.1.2. Optymalizacja oferty własnej lubelskich instytucji kultury

polegająca na doskonaleniu i wzmacnianiu specyfiki oferty programowej z zachowaniem proporcji zgodnych z zapotrzebowaniem społecznym i zamierzeniami Strategii Rozwoju Kultury, a docelowo również strategii instytucji wraz z uwzględnieniem jej komplementarności (obszarowej i czasowej) w stosunku do oferty pozostałych podmiotów. Ocena tej oferty powinna odbywać się w ramach stałej debaty publicznej oraz poprzez analizy prowadzone w ramach utworzonego Obserwatorium Kultury.

2.1.3. Doskonalenie oferty organizacji pozarządowych

finansowanej ze środków miasta w ramach realizacji zadań publicznych z zakresu kultury i sztuki, w szczególności poprzez włączanie założeń Programów Operacyjnych do kryteriów otwartych konkursów ofert oraz stałą współpracę pracowników Wydziału Kultury i przedstawicieli trzeciego sektora.

²³Obejmującej takie czynniki jak: zmiany demograficzne, zmieniające się wzorce spędzania czasu wolnego, potrzeby i upodobania uczestników, ich tryb życia i możliwości recepcji.

2.1.4. Poszerzanie i doskonalenie oferty lokalnych domów i ośrodków kultury

dotyczące centrów kulturalnych „pierwszego kontaktu” na terenie całego miasta, których celem powinno być integrowanie społeczności lokalnej oraz zapewnienie różnym grupom (wiekowym, środowiskowym) codziennego, aktywnego kontaktu z kulturą i edukacją kulturalną. Ich oferta powinna być dostosowywana do potrzeb i dynamiki lokalnej sytuacji społecznej. Tworzenie w filiach Miejskiej Biblioteki Publicznej przestrzeni do prowadzenia działalności kulturalnej oraz oferty spotkań i dyskusji o miejskiej i dzielnicowej kulturze.

2.1.5. Wzbogacenie oferty wydarzeń kulturalnych prezentowanych w dzielnicach

poprzez:

- wykorzystywanie na cele kulturalne istniejącej infrastruktury (biblioteki, szkoły, przedszkola, obiekty sportowe);
- realizację części programów instytucji kultury i wydarzeń festiwalowych poza centrum miasta;
- wspieranie działalności kulturalnej prowadzonej przez organizacje pozarządowe i lokalnych liderów na rzecz lokalnych społeczności.

2.1.6. Prezentacja najciekawszych zjawisk zachodzących w kulturze polskiej i europejskiej

obejmująca rozwój impresariatu i otwarcie na kontakty zewnętrzne lubelskich instytucji kultury przez wymianę wydarzeń artystycznych, organizację rezydencji oraz festiwali artystycznych. Dzieła i zjawiska sprowadzane do Lublina powinny cechować się unikatowością i znacząco wzbogacać możliwości bezpośredniego uczestnictwa mieszkańców w wysokiej jakości wydarzeniach kulturalnych (wynika to z przyjętej zasady, iż „tworzenie” sztuki i kultury w Lublinie ma pierwszeństwo nad „importem” gotowych produktów). To działanie jest szczególnie istotne dla poszerzania kompetencji w obszarze kultury oraz dla rozwijania kontaktów zewnętrznych miasta, w tym włączania Lublina w nowe inicjatywy i platformy współpracy.

2.1.7. Wspieranie budowania oferty tworzonej dla i przez środowiska reprezentujące mniejszości narodowe, etniczne i wyznaniowe,

poprzez zapewnianie warunków do zachowania ich dziedzictwa i prezentacji kultury oraz popularyzację działań na rzecz dialogu międzykulturowego, edukacji wielokulturowej i międzykulturowej.

2.1.8. Rozwijanie oferty „mimowolnych” kontaktów z kulturą i sztuką

mające na celu powszechny i codzienny kontakt z kulturą i sztuką przy okazji innych form aktywności, polegające na wprowadzaniu kultury i sztuki w przestrzeń publiczną i prywatną m. in. poprzez:

- wprowadzanie sztuki w przestrzeń dzielnic poprzez organizowanie wydarzeń im dedykowanych;
- tworzenie czytelnych i przyjaznych zasad określających czasowe lub trwałe wprowadzanie nowych dzieł sztuki w przestrzeń publiczną z zachowaniem najwyższych standardów estetycznych;
- współtworzenie z mieszkańcami lokalnych przestrzeni sztuki (poprzez wspólne tworzenie instalacji, murali, działania ogrodnicze, itp.);
- tworzenie oferty ogólnodostępnych plenerowych wydarzeń kulturalnych i animacyjnych (także happeningów i performance'ów);
- organizację specjalnych wydarzeń i ekspozycji w przestrzeniach prywatnych i publicznych niezwiązanych z kulturą.

2.1.9. Tworzenie oferty turystyki kulturowej

opartej na kulturze i sztuce współczesnej, wynikającej z charakteru i zasobów Lublina oraz z realizacji założonych Programów Operacyjnych i produktów turystycznych przedstawionych w projekcie „Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025”²⁴.

2.1.10. Wspieranie rozwoju oferty turystycznej, rekreacyjnej i sportowej

traktowanej jako istotne dopełnienie działań kulturalnych, poprzez poszerzenie możliwości spędzania czasu wolnego i popularyzację aktywności fizycznej, jako czynników wysokiej jakości życia. Stanowi element wspierania wszechstronnego rozwoju mieszkańców obejmującego: kulturę, turystykę, aktywność społeczną i prozdrowotną. Taka oferta powinna być również okazją do integracji społecznej.

²⁴ Projekt Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025. Część II: Założenia Strategiczne, s. 9-73, w: <http://bip.lublin.eu/>.

2.2. Uczestnictwo w kulturze

Rozwijanie potrzeb i umiejętności kontaktów z kulturą we wszystkich jej przejawach, włączanie w kulturę osób i środowisk zagrożonych wykluczeniem, w szczególności osób niepełnosprawnych oraz seniorów, a także wzmocnienie kompetencji twórców i animatorów.

2.2.1. Formowanie nawyku uczestnictwa w kulturze

obejmujące wszystkich mieszkańców miasta, ale uwzględniające potrzeby grup o specyficznych potrzebach, np. młodzieży i studentów oraz osób drugiego wieku i seniorów.²⁵

2.2.2. Edukacja kulturalna

obejmująca edukację prowadzoną dwutorowo „do i przez kulturę”²⁶ poprzez ofertę:

- przygotowaną przez instytucje kultury (także te prowadzące działalność o charakterze artystycznym) i organizacje pozarządowe;
- uzupełniającą i skorelowaną z programami instytucji oświatowych wszystkich poziomów.

(zgodnie z Priorytetem 1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna).

2.2.3. Promocja aktywnego trybu życia i udziału w kulturze

jako drogi podnoszenia jakości życia poprzez:

- przełamywanie nawyków biernych form spędzania wolnego czasu;
- kampanie promocyjne na rzecz uczestnictwa w działaniach kulturalnych;
- propagowanie wolontariatu poprzez m. in. rozwój programów wolontariackich w instytucjach kultury;
- wspieranie działań mieszkańców w ramach inicjatyw społecznych;
- współorganizację z mieszkańcami projektów kulturalnych.

2.2.4. Włączanie do aktywności kulturalnej osób i środowisk zagrożonych wykluczeniem

obejmujące działania aktywizujące osoby z niepełnosprawnościami, środowiska z dzielnic zdegradowanych, ludzi przebywających w szpitalach, domach opieki, ośrodkach dla uchodźców, czy ośrodkach penitencjarnych. Działania w tym obszarze powinny umożliwiać włączanie i integrację różnych grup społecznych i wiekowych w ramach istniejącej oferty.

²⁵ Określenie „senior” odnosi się do każdej osoby, niezależnie od jej wieku, która w związku z przejściem na emeryturę zakończyła aktywną pracę zawodową, co z kolei wiąże się z koniecznością zmiany nawyków wynikającą ze zwiększenia ilości czasu wolnego oraz preferencji czasowych dotyczących korzystania z oferty kulturalnej.

²⁶ Edukacja „do kultury”, czyli do lokalnych, narodowych i ogólnokształcących wartości oraz edukacja „przez kulturę”, prowadzi do rozwijania osobowości i kompetencji kulturowych. Por. I. Wojnar: „Dramat edukacji – szanse i ograniczenia edukacji kulturalnej” W: „Oświata i Wychowanie” 1989, nr 38, s. 25-26.

2.2.5. Wspieranie osób utalentowanych na drodze do kariery artystycznej

obejmujące zarówno wyszukiwanie talentów, jak i umożliwianie ich formowania i ułatwianie debiutów artystycznych. Działania w tym kierunku powinny obejmować m. in.:

- doskonalenie miejskiego systemu stypendialnego;
- tworzenie ogólnodostępnej bazy stypendiów;
- rozwój mecenatu;
- tworzenie systemu rozwoju talentów w oparciu o współpracę instytucji kultury ze szkołami i uczelniami, poprzez stworzenie mechanizmu, w którym wszystkie miejskie instytucje kultury mają wśród szkół i uczelni swoich partnerów strategicznych oraz włączanie najzdolniejszych uczniów w działania operatorów kultury (praktyki i staże).

2.2.6. Doskonalenie kompetencji w obszarze kultury

adresowane do środowisk twórców, animatorów i organizatorów życia kulturalnego, obejmujące:

- całościowe programy kształcenia (np. Inkubator Kultury);
- działania mające na celu stałe podnoszenie kwalifikacji;
- udział w projektach umożliwiających poznawanie nowych rozwiązań, trendów i zjawisk kulturalnych, nawiązywanie kontaktów artystycznych, poszerzanie kontekstu kultury lubelskiej o doświadczenia innych środowisk.

Działania te powinny uwzględniać czynniki motywacyjne, związane z docenianiem wybitnych osiągnięć w danej dziedzinie (system nagród i stypendiów), jak również umożliwiać uczestnictwo adeptów i kadr kultury w działaniach takich jak: praktyki, staże, wizyty studyjne, konferencje, kongresy, projekty, rezydencje, studia, w tym również o zasięgu międzynarodowym (np. przez programy refinansujące wyjazdy zagraniczne).

2.2.7. Inspirowanie rozwoju sektora kreatywnego

poprzez identyfikację, promocję, inspirowanie oraz tworzenie międzysektorowych sieci kontaktów prowadzone przy stałej współpracy z innymi podmiotami działającymi na tym polu (takimi jak stowarzyszenia, podmioty prywatne czy ośrodki działające na rzecz współpracy nauki z biznesem). Obejmuje takie działania jak: klastry, inkubatory, działania ukierunkowane na tworzenie i eksport lubelskich produktów kulturalnych, kampanie promocyjne, targi kultury itp.

2.3. Dostępność kultury

Tworzenie korzystnych warunków dla udziału w kulturze poprzez rozwiązania systemowe i organizacyjne. Dostępność kultury to możliwość fizycznego uczestnictwa w ofercie, ale także dostęp do zasobów kulturowych on-line. Zwiększanie dostępności kultury jest ściśle związane z likwidowaniem różnego rodzaju barier, w szczególności: przestrzennych, czasowych, infrastrukturalnych, ekonomicznych i komunikacyjnych.

2.3.1. Optymalizacja sieci placówek kulturalnych „pierwszego kontaktu”

obejmująca utrzymanie istniejących osiedlowych domów kultury i filii bibliotecznych oraz uzupełnianie ich sieci nowymi obiektami lub lokalami tak, aby docelowo fizyczny dystans nie stanowił dla mieszkańców bariery w dostępie do dzielnicowego punktu kultury. Czas pracy tych placówek powinien być dostosowany do potrzeb lokalnej społeczności.

2.3.2. Stworzenie i wdrożenie zintegrowanego systemu informacji kulturalnej

obejmującego m. in.:

- gromadzenie, dystrybucję i promocję informacji o wydarzeniach kulturalnych, umożliwiające ich koordynację w czasie, stosownie do potrzeb i upodobań odbiorców;
- działania na rzecz zwiększenia wiedzy mieszkańców o istniejących operatorach kultury, ich ofercie i możliwościach włączenia się w prowadzoną przez nich działalność;
- rozwój współpracy pomiędzy podmiotami zarządzającymi informacją w tym zakresie (np. Centrum Promocji Województwa Lubelskiego, Lubelski Ośrodek Informacji Turystycznej i Kulturalnej);
- rozwój systemu dystrybucji biletów, również z oferty placówek zarządzanych przez Urząd Marszałkowski;
- regulację zarządzania powierzchnią reklamową pozostającą w dyspozycji Urzędu Miasta poprzez integrację, poszerzenie i uporządkowanie zewnętrznego systemu informacji kulturalnej w oparciu o istniejące formy komunikacji z odbiorcami (np. słupy, bilbordy, tablice ogłoszeń);
- rozwój systemu informacji kulturalnej w dzielnicach;
- wykorzystanie nowych technologii komunikacyjnych;
- aktywną promocję życia kulturalnego miasta w liceach, wśród studentów pierwszego roku oraz w miejscach takich jak dworce, port lotniczy, centra handlowe.

2.3.3. Likwidowanie barier ekonomicznych w dostępie do kultury

poprzez:

- wspieranie istniejących i tworzenie nowych systemów dofinansowywania zakupu biletów;
- tworzenie pakietów kulturalnych, abonamentów, programów lojalnościowych, udział w ogólnopolskich akcjach promocyjnych;

- rozwój bezpłatnej oferty, w szczególności z zakresu edukacji kulturalnej, skierowanej do dzieci, seniorów i grup zagrożonych wykluczeniem z kultury oraz oferty wydarzeń prezentowanej w przestrzeni publicznej;
- systemową pomoc ze środków publicznych i poszukiwane form prywatnego mecenatu wspierających w drodze do kariery artystycznej uzdolnione, niezamożne osoby.

2.3.4. Likwidowanie barier architektonicznych

w obiektach kultury i zabytkach, a także w obiektach i przestrzeniach turystycznych, sportowych oraz rekreacyjnych poprzez uwzględnianie potrzeb osób z niepełnosprawnościami – przy przeprowadzanych remontach i realizacji nowych inwestycji, z uwzględnieniem włączania przedstawicieli środowiska w proces planowania inwestycji.

2.3.5. Przekształcenie placówek kultury w miejsca przyjazne rodzinie

poprzez:

- organizację zajęć dla opiekunów i dzieci;
- tworzenie systemu zajęć łączonych (zajęcia dla opiekunów i dzieci odbywające się w tym samym czasie);
- zapewnienie podczas wydarzeń kulturalnych opieki nad dziećmi.

Umożliwi to opiekunom małych dzieci uczestnictwo w kulturze, a jednocześnie stworzy pretekst dla edukacji kulturalnej najmłodszych.

2.3.6. Udostępnianie oferty kulturalnej w Internecie

poprzez równoczesne udostępnianie wydarzeń w formie transmisji *on-line (live-streamingu)*, digitalizację i udostępnianie cyfrowych odwzorowań lokalnych zasobów (w szczególności bibliotek, muzeów i archiwów), oraz tworzenie internetowych platform komunikacji, baz danych i aplikacji mobilnych.

2.3.7. Wsparcie merytoryczne rozwoju systemu informacji dla turystyki kulturowej

obejmującego m. in.:

- oznakowanie turystyczne (także współczesnego dziedzictwa);
- tworzenie publikacji i przewodników (także multimedialnych);
- tworzenie materiałów o nowych produktach turystycznych.²⁷

Uzupełnieniem systemu powinien być wielojęzyczny przekaz medialny i internetowy umożliwiający promowanie Lublina w przestrzeni międzynarodowej.

²⁷ Projekt Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025.

2.3.8. Zapewnianie dostępu do kultury osobom i grupom spoza miasta

obejmujące m. in.:

- włączanie do programów wycieczek, pobytów turystycznych, konferencji i sympozjów uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych;
- „eksportowanie” najciekawszej oferty lubelskiej kultury do sąsiednich gmin;
- wspieranie współpracy i realizacji wspólnych projektów w ramach partnerstw miasto – region.

2.3.9. Dostosowywanie istniejącej oferty do potrzeb cudzoziemców

poprzez usuwanie barier:

- językowych (prowadzenie stron internetowych, przygotowywanie materiałów promocyjnych w językach obcych, jak również angielskojęzyczne opisy wystaw, napisy w trakcie spektakli, tłumaczenia symultaniczne);
- kulturowych (tworzenie oferty z poszanowaniem odrębnych kodów kulturowych, uzupełnianej działaniami przybliżającymi ich kontekst).

2.4. Przestrzenie kultury

Tworzenie dla kultury miejsc rozumianych jako przestrzenie dla aktywności kulturalnej i odbioru sztuki, a także jako walory kulturowe związane ze znaczeniami trwale zapisanymi w różnych punktach przestrzeni miasta. Ten Obszar wiąże się ściśle z Obszarami 5.4. Dostępność kultury i 5.3. Oferta kulturalna poprzez zagadnienia związane z przestrzenią publiczną, ponieważ znaczna część oferty kulturalnej jest dostępna na placach, ulicach czy terenach zielonych.²⁸

2.4.1. Poprawa warunków lokalowych i jakości przestrzeni dla podmiotów prowadzących działalność kulturalną

obejmująca:

- inwestycje w nowe obiekty;
- adaptowanie ciekawych architektonicznie obiektów na cele kulturalne;
- udostępnianie wolnych lokali w obiektach należących do Gminy Lublin;
- sukcesywne odnawianie i wyposażanie przestrzeni w których prowadzona jest działalność kulturalna, dbałość o ich estetykę i wyraz artystyczny.

2.4.2. Tworzenie nowych i wspieranie istniejących miejsc pobudzających do kreatywności, przedsiębiorczości i aktywności obywatelskiej

działających na styku różnych dziedzin (nauki – kultury – sztuki, sportu – kultury, kultury – gospodarki) inspirujących do działania na rzecz rozwoju osobistego lub wspólnotowego, nastawionych na tworzenie sieci współpracy, np. stworzenie „Domu dla NGO-sów”, wspieranie przestrzeni dla co-workingu, inkubatorów artystycznych, medialabów, tworzenie miejsc spotkań w i przy miejskich instytucjach kultury, itp.

2.3.3. Wykorzystywanie istniejącej infrastruktury na cele kulturalne

mające na celu uzupełnianie sieci placówek „pierwszego kontaktu” m. in. poprzez: wykorzystywanie na cele kulturalne infrastruktury szkół i innych placówek publicznych oraz przestrzeni sportowych i rekreacyjnych.

2.4.4. Tworzenie warunków do rekreacji i aktywności plenerowej

np. poprzez:

- wykorzystywanie terenów dolin rzecznych i wąwozów dla działań społecznych i artystycznych;

²⁸Skala tego zjawiska stwarza pilną potrzebę interwencji i koordynacji związanych z nim działań w celu minimalizacji skutków negatywnych (np. hałas i intensywność wydarzeń) i maksymalizacji pozytywnych (np. rewitalizacja i wspólne spędzanie czasu).

- tworzenie przestrzeni „rekreacji podwórkowej” – bezpiecznych oraz integrujących mieszkańców w różnym wieku, blisko ich miejsca zamieszkania.

2.4.5. Rozwój jakościowy historycznej części Lublina

oznaczający nie tylko ochronę i renowację poszczególnych zabytków, ale przede wszystkim zapewniający jej żywotność i atrakcyjność funkcjonalną, uczytelnienie ich historii, dbałość o stan zieleni i warunki ekologiczne, harmonijnie uzupełniający brakujące fragmenty tkanki miejskiej oraz poprawiający stan przestrzeni publicznych.

2.4.6. Poprawa integralności wizualnej miasta i jego krajobrazu kulturowego

dotycząca:

- poprawy estetyki przestrzeni publicznych, w tym działania na rzecz uporządkowania nośników reklamowych w przestrzeni (banery, słupy, plakaty);
- ochrony panoram miasta i ich ekspozycji;
- podkreślenia naturalnego charakteru miasta poprzez odpowiednie kształtowanie zabudowy i terenów zielonych, np. dolin rzek i wąwozów, którym Lublin zawdzięcza dobre warunki ekologiczne i walory krajobrazowe.

2.4.7. Animowanie kultury dialogu wokół kształtowania przestrzeni

poprzez uspołecznienie procesu planowania przestrzennego i otwarcie na aktywność obywatelską przy decydowaniu o zmianach w przestrzeni publicznej (co obejmuje konsultacje społeczne sposobów urządzania przestrzeni wspólnych) oraz włączanie mieszkańców w działania na rzecz kształtowanie ich otoczenia.

2.4.8. Poprawa jakości przestrzennej infrastruktury

w szczególności związanej z obsługą ruchu turystycznego, w tym: rejonów dworcowych, tras przejazdowych, przystanków komunikacji publicznej, dbanie o ich wysoki standard estetyczny.

2.5. Zarządzanie kulturą

Usprawnienie metod zarządzania kulturą, dostosowanie ich do obsługi większej liczby uczestników i operatorów kultury, uproszczenie procedur organizacji aktywności kulturalnej, promowanie jawności i transparentności zarządzania jako standardów koniecznych do uspołecznienia uczestnictwa w kulturze i rozwoju postaw obywatelskich.

2.5.1. Wdrażanie miejskiej polityki kulturalnej

jako zadanie własne Wydziału Kultury, dotyczy w szczególności działań organizacyjnych i gospodarowania środkami publicznymi wydatkowanymi na działalność kulturalną zgodnie z założeniami tej polityki. Obejmuje także nadzór organizacyjny, finansowy i merytoryczny nad miejskimi operatorami kultury oraz ocenianie efektywności ich działań. Decyzje w tym zakresie – podejmowane w oparciu o dane, opinie i studia powinny być przejrzyste, dostosowane do aktualnej sytuacji i specyfiki sektora kultury.

2.5.2. Usprawnienie zarządzania miejskimi instytucjami kultury

w oparciu o zarządzanie strategiczne, mające na celu maksymalizację efektywności:

- przygotowania strategii rozwoju oraz wieloletnich planów działania instytucji kultury;
- realizacji ich programów kulturalnych oraz działalności towarzyszącej;
- gospodarowania powierzoną przestrzenią i dostępnymi środkami finansowymi, w tym pozyskiwania dodatkowych źródeł finansowania.

Proces ten powinien zostać skorelowany z podnoszeniem kompetencji ich pracowników, członków Rad Programowych i uczestników, realizacją programu rozwoju widowni, budowaniem sieci współpracy oraz rozwojem monitoringu i ewaluacji prowadzonych działań. Wsparciem merytorycznym dla Dyrekcji tych instytucji będą badania prowadzone przez Obserwatorium Kultury, opinie Rady Kultury i innych środowisk, a także wskazania własnych Rad Programowych.

2.5.3. Rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi

zakładający budowanie partnerskich relacji z trzecim sektorem w ramach realizacji zadań publicznych z zakresu kultury i sztuki m. in. poprzez:

- włączanie NGO-sów w realizację Programów Operacyjnych;
- ocenę realizacji zadań w oparciu o stały monitoring i ewaluację prowadzoną na podstawie wskaźników jakościowych, analizę merytorycznej wartości realizowanych projektów oraz ich zgodności z polityką kulturalną miasta i wkładu w jej realizację (w szczególności poprzez włączanie założeń Programów Operacyjnych do kryteriów otwartych konkursów ofert);
- konsultowanie wszystkich zmian i planów dotyczących sektora NGO z przedstawicielami ciał doradczych (np. Rady Działalności Pożytku Publicznego czy Rady Kultury);

- inicjowanie działań na rzecz rozwoju sektora pozarządowego, w tym działań mających na celu uproszczenie mechanizmów zrzeszania się ludzi przez ograniczenie procedur i obciążeń, np. poprzez usprawnienie rozliczeń finansowych;
- podejmowanie działań na rzecz wzrostu transparentności przyznawania środków i realizowanych konkursów, włączanie przedstawicieli środowiska w prace komisji konkursowych;
- organizację szkoleń z pozyskiwania i rozliczania miejskich środków;
- wspieranie działalności organizacji pozarządowych poprzez aktywne działania na rzecz poszukiwania i udostępniania lokali na działalność kulturalną (w szczególności utworzenie „Domu dla NGO-sów”); oraz konsolidowanie środowiska poprzez promowanie powstanie cyklicznego Forum NGO.

Równocześnie powinna zostać poprawiona promocja realizowanych zadań i ich koordynacja z pozostałą ofertą.

2.5.4. Współpraca w zakresie działań zarządczych Miasta i Województwa w dziedzinie kultury:

współdziałanie administracji miejskiej i regionalnej, ustanawiające wspólne cele i zasady koordynacji polityki kulturalnej w tym m. in. korzystanie wspólnie z monitoringu kultury i ciał doradczych.

2.5.5. Usprawnienie systemu komunikacji pomiędzy operatorami kultury

mające na celu zwiększenie przepływu informacji i transferu dobrych praktyk oraz ułatwienie koordynacji podejmowanych działań i realizacji wspólnych projektów i Programów Operacyjnych. Działania te powinny obejmować cały region.

2.5.6. Uspołecznienie zarządzania kulturą

polegające na:

- opracowaniu i wdrażaniu partycypacyjnych metod zarządzania bazujących na formalnych i nieformalnych platformach aktywności obywatelskiej (np. Rada Kultury, Rada Działalności Pożytku Publicznego, Forum Kultury Przestrzeni);
- inicjowaniu debaty publicznej o kulturze i jej znaczeniu dla rozwoju społecznego i gospodarczego;
- tworzeniu oferty kulturalnej instytucji w oparciu o dialog społeczny, badania uczestników oraz zwiększanie roli Rad Programowych instytucji kultury.

Kultura powinna stanowić istotny przyczynek do wdrażania partycypacyjnych metod zarządzania na poziomie miasta, zmierzających ku uspołecznieniu procesów decyzyjnych i generowaniu inicjatyw partnerskich również w innych obszarach.

2.5.7. Monitorowanie i ewaluacja sektora kultury i sektora kreatywnego

prowadzone w ramach Obserwatorium Kultury. Obejmuje:

- opracowanie i realizację projektów badawczych;
- sporządzanie analiz, publikowanie wyników badań, raportów i rekomendacji na bieżące potrzeby;
- prace nad rozwojem metodologii badań sektora kultury i sektora kreatywnego oraz form sprawozdawczości.

2.5.8. Wspieranie podmiotów działających w dzielnicach na rzecz upowszechniania kultury

obejmujące:

- pomoc organizacyjną, merytoryczną i finansową dla podmiotów prowadzących cykliczne działania na rzecz rozwoju kulturalnego dzielnic, w tym w szczególności spółdzielczych domów kultury i klubów osiedlowych;
- monitoring i implementację innowacyjnych rozwiązań mających na celu upraszczanie form i narzędzi prowadzenia zorganizowanej działalności obywatelskiej (w tym wymogów formalno-rachunkowych) oraz pozyskiwanie nowych źródeł finansowania tej działalności.

2.5.9. Wdrożenie kodeksu standardów ekologicznych,

wprowadzanie w obiektach i instytucjach kultury rozwiązań technicznych i organizacyjnych sprzyjających ochronie środowiska, zwłaszcza w zakresie zużycia energii, wody, czy prowadzenia gospodarki odpadowej, bez obniżenia jakości świadczonych usług.

2.6. Finansowanie kultury

Zapewnienie kulturze możliwości stabilnego rozwoju poprzez określenie czytelnej polityki finansowej miasta oraz aktywne poszukiwanie źródeł zewnętrznych. Usprawnianie procedur związanych z rozliczaniem.

2.6.1. Ustalenie parytetu wydatków na kulturę w budżecie miasta

na poziomie zapewniającym wzrost, w zależności od kondycji ekonomicznej samorządu. Parytet przeznaczony na realizację stałych zadań z zakresu kultury (w przypadku specjalnych wydarzeń, takich jak jubileusz 700-lecia aktu lokacyjnego, będzie on stosownie powiększany), zapewni przewidywalność kondycji finansowej podmiotów prowadzących działalność kulturalną, stwarzając warunki niezbędne do planowania aktywności kulturalnej z wyprzedzeniem.

2.6.2. Określenie zasad finansowania miejskich instytucji kultury

w oparciu o:

- dotację podmiotową (część obligatoryjna) obejmującą bieżące koszty utrzymania, koszty operacyjne instytucji i pokrycie kosztów ustalonego programu aktywności kulturalnej;
- mechanizmy premiowania związane z realizacją nowych zadań i programów, zwiększeniem efektywności czy pozyskaniem zewnętrznych źródeł finansowania, takie jak np. system wkładów własnych.

2.6.3. Finansowanie zadań publicznych z zakresu kultury i sztuki

realizowanych przez organizacje pozarządowe z wykorzystaniem wszystkich usankcjonowanych prawnie metod ich zlecenia, w szczególności w drodze otwartych konkursów ofert, których wytyczne powinny być dostosowywane do celów Programów Operacyjnych.

2.6.4. Wykorzystywanie istniejących mechanizmów finansowych umożliwiających rozwój sektora pozarządowego

takich jak:

- konkursy wieloletnie i konkursy na wkłady własne;
- udzielanie pożyczek (odtwarzalna pula środków) na realizację projektów opartych o refinansowanie wydatków oraz na wkład własny do projektów.

Działania te powinny być uzupełniane przez systematyczny monitoring i implementację nowych rozwiązań.

2.6.5. Zwiększanie wpływów miejskich instytucji kultury

Poprzez dywersyfikację źródeł ich finansowania, obejmującą szereg możliwości sprzyjających wzmocnieniu ich sytuacji finansowej, a więc i zwiększeniu puli środków na ich działalność statutową. Obejmuje ona pozyskiwanie dotacji i grantów w ramach:

- środków unijnych;
 - Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego;
 - Funduszu Wyszehradzkiego;
 - programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
 - *regrantingu* narodowych instytucji kultury (takich jak: Instytut Adama Mickiewicza, Instytut Książki, Instytut Muzyki i Tańca, Narodowe Centrum Kultury, Polski Instytut Sztuki Filmowej);
 - środków fundacji działających na rzecz kultury;
 - rozwoju sponsoringu prywatnego oraz tworzenia systemu promocji mecenasów (nagrody, gale, statuetki, dyplomy, itp.);
- generowanie wpływów z działalności towarzyszącej (proporcje działalności statutowej i towarzyszącej powinny być ustalane z udziałem Rad Programowych, w celu zapobiegania nadmiernej komercjalizacji).

2.6.6. Wdrożenie budżetów zadaniowych

jako zasady zarządzania finansami, która z czasem powinna objąć wszystkie instytucje kultury i organizacje pozarządowe współpracujące z Miastem. Budżet zadaniowy pozwala na analizę wydatków ponoszonych na poszczególne przedsięwzięcia i porównywanie ich kosztów (także operacyjnych) z efektami. Umożliwi to prowadzenie spójnej polityki finansowej w całym obszarze kultury i zwiększy możliwości merytorycznej oceny ponoszonych kosztów.

2.2.7. Wdrożenie systemu rozliczeń on-line

poprzez wprowadzanie systemu obsługi informatycznej, który pozwoli na uproszczenie procedur rozliczania. Do czasu uruchomienia systemu informatycznego będą prowadzone prace mające na celu usprawnienie konwencjonalnych rozliczeń, w szczególności w zakresie obowiązujących procedur i formularzy.

3. Programy Operacyjne

Programy Operacyjne stanowią bezpośrednią metodę realizacji Założeń Strategicznych Strategii Rozwoju Kultury i sposób komunikowania jej na zewnątrz. Są to wieloletnie, interdyscyplinarne pakiety zadań integrujące działania wokół wybranych zagadnień. Zostały one skonstruowane tak, aby inicjować budowanie płaszczyzn współpracy i umożliwiać włączanie się w nią wszystkich interesariuszy. Ich realizacja wymaga planowania strategicznego oraz koordynacji projektów i przedsięwzięć organizowanych przez wiele podmiotów jednocześnie. Zakładana interdyscyplinarność i kompleksowość podejmowanych działań sprzyja osiągnięciu synergii i kumulacji rezultatów.

Poniżej przedstawiona została otwarta lista dwunastu Programów Operacyjnych uznanych w trakcie prac nad dokumentem za szczególnie istotne dla wdrażania zaproponowanej polityki kulturalnej:

- 3.1. Dzielnice Kultury
- 3.2. Instytucje kultury
- 3.3. Kultura i edukacja
- 3.4. Lublin – Pamięć Miejsca
- 3.5. Lublin 2.0
- 3.6. Lublin dla dzieci
- 3.7. Nowa Lokacja – Lublin 2017
- 3.8. Obserwatorium Kultury
- 3.9. Otwarty Wschód
- 3.10. Przestrzenie dla kultury
- 3.11. Współpraca międzynarodowa
- 3.12. Wydarzenia kulturalne

Każdy z zaproponowanych programów został opisany w formie Karty Programu zawierającej jego krótką charakterystykę, określającej punkt wyjścia i wyznaczającej kierunek dalszej pracy. Następnie, zgodnie z przyjętymi procesami wdrożeniowymi, będą one opracowywane, zatwierdzane i wprowadzane w życie.

Pozostawienie możliwości tworzenia nowych Programów pozwala na dostosowywanie metod realizacji Założeń Strategicznych do zmieniających się potrzeb i pojawiających się nowych możliwości. Istniejące i nowo powstałe Programy muszą realizować zapisy zawarte w niniejszym dokumencie, w tym co najmniej jeden z wyznaczonych Priorytetów. Programy Operacyjne co do zasady integrują działania wokół pewnych idei i wartości, a nie dziedzin sztuki, sektora, czy podmiotu.

3.1. Dzielnice Kultury

Priorytety

1.2. Rozwój kultury w dzielnicach Lublina

1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna

1.4. Lublin 2017

Punkt wyjścia

W 2013 roku, w związku z uruchomieniem pilotażowej edycji Programu Dzielnice Kultury, Wydział Kultury Urzędu Miasta Lublin przeprowadził analizę potencjału kulturalno-edukacyjnego miasta. Stwierdzono silne zróżnicowanie potencjału kulturalnego dzielnic Lublina, a przeprowadzone badania statystyczne wykazały bardzo silną korelację pomiędzy dostępną ofertą a liczbą publicznych i spółdzielczych instytucji kultury działających w dzielnicy (wynosiła ona 0,92). Dlatego zasadna wydaje się analiza rozmieszczenia instytucji.

W sześciu dzielnicach²⁹ nie działa żadna publiczna lub spółdzielcza instytucja kultury, a w kolejnych siedmiu funkcjonuje tylko jedna.³⁰ Braki te są szczególnie widoczne w dzielnicach nowo powstających (np. Czuby Południowe, Felin, Szerokie) i w starych, nierzadko przemysłowych, o rozproszonej zabudowie mieszkalnej (np. Hajdów-Zadębie, Zemborzyce). Oddalenie tych dzielnic od centrum i słabo rozwinięte sieci komunikacji (w szczególności publicznej) potęgują istniejące bariery przestrzenne i czasowe utrudniające mieszkańcom uczestnictwo w życiu kulturalnym.

Zauważalne jest także duże zróżnicowanie rozkładu lokalizacji instytucji ze względu na ich charakter. Jak w większości miast, najsilniejsze scentralizowanie wykazują instytucje artystyczne – wszystkie 4 działające na terenie miasta (3 teatry oraz filharmonia) mają swoje stałe siedziby w bezpośrednim centrum (obecnie prowadzone są działania związane z przeniesieniem Teatru im. H. Ch. Andersena do siedziby przy ul. Kunickiego w dzielnicy Dziesiąta).

Największą grupą instytucji kultury (ok. 35%) są biblioteki – Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego posiada 37 filii, które działają w dwudziestu dzielnicach. Wszystkie prowadzą bardzo aktywną działalność kulturalno-edukacyjną wykraczającą daleko poza wypożyczanie książek i propagowanie czytelnictwa. Ponadto na terenie miasta działa 15 domów kultury (17 lokalizacji w 11 dzielnicach). Charakterystyczne dla Lublina jest równoległe funkcjonowanie: miejskich (dzielnicowych – zarządzanych przez Wydział Kultury i młodzieżowych – prowadzonych przez Wydział Oświaty) oraz spółdzielczych (prowadzonych

²⁹ Są to: Abramowice, Hajdów-Zadębie, Ponikwoda, Sławinek, Szerokie, Węglin Południowy.

³⁰ Są to: Czuby Południowe, Felin, Głusk, Konstantynów, Sławin, Za Cukrownią, Zemborzyce.

przez spółdzielnie mieszkaniowe) domów i klubów kultury. Ich ofertę uzupełnia 8 ośrodków kultury, jedna publiczna galeria sztuki oraz 2 prywatne kina.³¹ Instytucje te prowadzą aktywną i różnicowaną działalność, niemniej jednak wszystkie mieszczą się w dzielnicach centralnie położonych (Stare Miasto, Śródmieście, Wieniawa).

Uzupełnieniem powyższej oferty kulturalnej są zajęcia edukacyjne prowadzone przez szkoły, oraz działania realizowane przez parafie i organizacje pozarządowe. Pomimo danych niewystarczających do przeprowadzenia rzetelnej analizy ich działalności, można stwierdzić, że istnieje grupa bardzo aktywnych lokalnie i kulturalnie szkół (m. in.: II Liceum Ogólnokształcące im. Hetmana Jana Zamoyskiego, czy V Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie), kościołów (np. Parafia pw. Najświętszej Maryi Panny i Parafia pw. Świętej Rodziny) oraz organizacji pozarządowych (takich jak: Fundacja Sztukmistrzów, Stowarzyszenie Animatorów KLANZA, czy Towarzystwo Muzyczne im. H. Wieniawskiego). Podmioty te ze względu na posiadane zasoby ludzkie i potencjał twórczy mogą stać się jednymi z najważniejszych partnerów Programu.

Uruchomiona edycja pilotażowa jest realizowana poprzez:

- wzmocnienie organizacji pozarządowych działających na rzecz dzielnic (zwiększenie środków finansowych na realizację zadania Kultura w dzielnicach);
- realizację programów przygotowanych przez trzy miejskie instytucje (Operatorów Programu): DDK „Bronowice”, DDK „Węglin” i Warsztaty Kultury, z których każda koordynuje działania w dziewięciu dzielnicach³²;
- programy edukacyjne prowadzone przez Miejską Bibliotekę Publiczną im. H. Łopacińskiego.

Efektom realizacji Programu jest około 120 projektów, w tym kilka dużych przedsięwzięć (np. projekt SUWAK³³, czy Dzielnicowy Inkubator Kultury³⁴).

³¹ Kolejne kino zostanie otwarte 9 listopada 2013 r.

³²DDK „Bronowice” – Abramowice, Bronowice, Dziesiąta, Felin, Głusk, Hajdów-Zadębie, Kalinowszczyzna, Kośminek, Tatary;
DDK „Węglin” – Czuby Południowe, Czuby Północne, Konstantynów, Sławin, Sławinek, Szerokie, Węglin Południowy, Węglin Północny, Zemborzyce;
Warsztaty Kultury – Czechów Południowy, Czechów Północny, Ponikwoda, Rury, Stare Miasto, Śródmieście, Wieniawa, Wrotków, Za Cukrownią.

³³Roczny kompleksowy program edukacyjny skierowany głównie do dzieci i młodzieży zamieszkujących bloki socjalne, obejmujący m.in.: warsztaty umiejętności artystycznych, koncerty okolicznościowe, audycje edukacyjne, Akcję Zima w mieście, warsztaty językowe, zajęcia komputerowe, stworzenie Atelier Muzycznego.

³⁴Cykl szkoleń (październik 2013 – styczeń 2014) pozwalający uczestnikom zdobyć wiedzę niezbędną do sprawnego i efektywnego zarządzania podmiotami kultury oraz potrzebną przy organizacji wszelkiego rodzaju wydarzeń kulturalnych.

Przykładowi partnerzy Programu:

- Operatorzy: DDK „Bronowice”, DDK „Węglin”, Warsztaty Kultury;
- Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego;
- pozostałe instytucje prowadzące działalność kulturalną, w szczególności 11 spółdzielczych domów kultury i klubów osiedlowych;
- Rady Dzielnic;
- lokalne grupy nieformalne;
- szkoły i inne placówki oświatowe (w tym młodzieżowe domy kultury);
- pozostałe podmioty działające w dzielnicach, w tym: organizacje pozarządowe, parafie, filie MOPR, ośrodki i centra aktywności, podmioty prywatne prowadzące działalność kulturalną, i inne.

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Celem programu jest rozwój potencjału kulturalnego dwudziestu siedmiu dzielnic Lublina, poprzez:

- zwiększenie aktywnego uczestnictwa w kulturze mieszkańców Lublina;
- stworzenie nowych możliwości do podnoszenia kompetencji kulturowych.

Realizacja Programu wynika z przekonania, że udział w życiu kulturalnym powinien być częścią życia każdego mieszkańca, dlatego należy przeciwdziałać obserwowanej centralizacji infrastruktury i oferty kulturalnej, która prowadzi do dysproporcji w dostępie do kultury. Prowadzone prace zostały zaplanowane jako powtarzający się cykl trzech prostych działań, którymi są:

- diagnoza aktualnej sytuacji;
- wzmocnienie istniejących operatorów kultury oraz poprawa jakości i różnorodności ich oferty;
- rozwój nowej oferty, uaktywnianie grup mało aktywnych i defaworyzowanych.

Proponowane działania koncentrują się wokół czterech idei – osi Programu:

- Lublin dzieciom³⁵;
- Kultura dla Seniora³⁶;
- Zainstaluj: Kultura³⁷;

³⁵ Lublin dzieciom to idea budowania miasta z myślą o najmłodszych jego mieszkańcach. Działania w tym zakresie obejmują całe spektrum działań, od tworzenia specjalnej oferty kulturalnej dedykowanej tej grupie poprzez działania z pogranicza kultury i rekreacji, po uwzględnianie ich potrzeb przy projektowaniu przestrzeni.

³⁶ Oś ta powinna budować kompleksowy system wspierania aktywności kulturalnej osób starszych, m.in. poprzez wspieranie istniejących Klubów Seniora, rozwój dostępnej i tworzenie nowej oferty kulturalnej oraz popularyzację działań mających na celu włączanie seniorów w kulturę 2.0. Istotnym elementem działań będzie poszukiwanie możliwości wykorzystania potencjału, wiedzy i doświadczenia osób dojrzałych oraz budowania pomostów międzypokoleniowych, np. poprzez ich aktywne uczestnictwo w programach wolontariackich i edukacyjnych.

- Dzielnicowe Przestrzenie Edukacji Kulturalnej³⁸.

Program będzie realizowany głównie poprzez poszerzenie działań z zakresu edukacji kulturalnej, w szczególności poprzez organizację cyklicznych warsztatów umiejętności artystycznych związanych z różnymi dziedzinami sztuki (np. teatrem, muzyką, plastyką i tańcem). Ta oferta edukacyjna będzie uzupełniana działaniami z zakresu animacji społecznej oraz poprzez wzbogacanie oferty wydarzeń kulturalnych prezentowanych na terenie dzielnic.

Wybrane elementy Programu powinny zostać wpisane w obchody roku 2017, tak aby „nowa obywatelska lokacja” miasta była również świętem dzielnic, ukazującym ich lokalny potencjał.

Oczekiwane rezultaty:

- poprawa dostępności do edukacji kulturalnej i zwiększenie ilości wydarzeń kulturalnych w dzielnicach;
- poszerzenie grona odbiorców kultury, m. in. o grupy zagrożone wykluczeniem;
- wspieranie kreatywnych osobowości, uaktywnienie potencjału twórczego mieszkańców przejawiającego się w aktywnym trybie życia, samoedukacji (zgodnie z koncepcją uczenia się przez całe życie) oraz zwiększeniu ilości inicjatyw oddolnych;
- wzrost kompetencji kulturowych mieszkańców, w tym umiejętności dokonywania wyborów i krytycznej oceny zjawisk kulturowych;
- wzrost poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej, dumy i odpowiedzialności za swoją dzielnicę i miasto; rozwój nowoczesnego społeczeństwa obywatelskiego;
- optymalizacja sieci placówek „pierwszego kontaktu” z kulturą oraz wzrost efektywności ich działania (poprawa warunków lokalowych, wzrost kompetencji zarządczych oraz poszerzenie oferty i dostosowanie jej do potrzeb odbiorców).

Przykładowe zadania:

- Stworzenie i aktualizacja baz danych zasobów potrzebnych do realizacji programu, w tym m.in.:
 - włączenie do Internetowego Systemu Informacji Przestrzennej informacji o potencjale kulturalno-edukacyjnym poszczególnych dzielnic;
 - zbadanie potrzeb i kompetencji kulturowych mieszkańców według różnych kryteriów, ze szczególnym uwzględnieniem miejsca zamieszkania;
 - diagnoza potrzeb i określenie warunków niezbędnych do dalszego rozwoju istniejących podmiotów prowadzących działalność kulturalną;

³⁷ Zainstaluj: Kultura, to idea poszerzania grona aktywnych odbiorców kultury o osoby i grupy, które ze względu na różnorodne czynniki do tej pory z oferty kulturalnej nie korzystały, bądź korzystały z niej okazjonalnie.

³⁸ W ramach Dzielnicowych Przestrzeni Edukacji Kulturalnej prowadzone będą cykliczne warsztaty artystyczne obejmujące zajęcia muzyczne, plastyczne, taneczne i teatralne. Poszczególne dziedziny traktowane są bardzo szeroko (dla przykładu plastyka to nie tylko rysunek, rzeźba i malarstwo, ale także grafika, fotografia, animacja, ornamentyka, kaligrafia, scenografia, graffiti, projektowanie kostiumów, techniki zdobnicze, czy rzemiosło artystyczne).

- tworzenie banku wspólnych zasobów.
- Rozwój sieci placówek działających w dzielnicach oraz unowocześnianie istniejącej infrastruktury m. in. poprzez:
 - optymalizację sieci domów kultury i filii bibliotecznych oraz wykorzystywanie na cele kulturalne istniejącej w dzielnicach infrastruktury;
 - redefinicję celów i metod działania dzielnicowych ośrodków kultury (domy kultury, kluby osiedlowe, biblioteki) i poszerzenie ich działalności o funkcje społeczne (działania aktywizujące i animujące mieszkańców);
 - stworzenie systemu ewaluacji działań edukacyjnych pod kątem kosztów, frekwencji i satysfakcji uczestników;
 - stworzenie i wdrożenie kompleksowego systemu wsparcia dla dzielnicowych instytucji prowadzących działalność kulturalną;
 - usuwanie barier w dostępie do oferty – dostosowanie jej do potrzeb i możliwości uczestników, w tym osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, oraz dzieci i ich opiekunów.
- Stworzenie systemu współpracy pomiędzy operatorami kultury działającymi na terenie dzielnic i pozostałymi interesariuszami Programu, m. in. poprzez:
 - wspieranie programów edukacji kulturalnej w szkołach;
 - tworzenie systemu współpracy z lubelskimi uczelniami – system praktyk, staży, przygotowywania prac dyplomowych, współorganizacja wydarzeń kulturalnych;
 - poprawa systemu informacji o działalności kulturalnej oraz stworzenie systemu informacji o Programie;
 - stworzenie partycypacyjnego modelu inicjowania i realizacji niewielkich projektów kulturalnych;
 - wzmacnianie dzielnicowych instytucji kultury przez inne podmioty (w tym instytucje o profilu artystycznym).
- Rozwój oferty kulturalnej dostępnej w dzielnicach:
 - wzbogacenie oferty wydarzeń kulturalnych prezentowanych w dzielnicach;
 - rozwijanie nowych obszarów edukacji z pogranicza kultury i innych dziedzin;
 - tworzenie programów operacyjnych (tematycznych lub skierowanych do konkretnych grup) obejmujących swoim zasięgiem kilka lub kilkanaście dzielnic.

3.2. Instytucje kultury

Priorytety

- 1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna
- 1.2. Rozwój kultury w dzielnicach Lublina
- 1.3. Lublin w Europie i na świecie
- 1.4. Lublin 2017

Punkt wyjścia

Zgodnie z zapisami „Ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej”³⁹, w celu realizacji obowiązkowego zadania własnego jakim jest prowadzenie działalności kulturalnej, jednostki samorządu terytorialnego oraz ministrowie i kierownicy urzędów centralnych tworzą instytucje kultury, dla których podstawowym celem statutowym jest prowadzenie takiej działalności.

Na terenie Lublina działa 21 instytucji kultury: 11 miejskich, 1 powiatowa, 8 wojewódzkich oraz 1 państwowa. Szeroką działalność kulturalną prowadzą również: Akademickie Centrum Kultury „Chatka Żaka”, 2 Młodzieżowe Domy Kultury, 11 spółdzielczych domów kultury i klubów osiedlowych oraz kina.

W ostatnich latach powstały dwa raporty analizujące działalność instytucji kultury: „Zalecenia do modelu zarządzania kulturą”⁴⁰ Dragana Klačić⁴¹ oraz „Kultura (w) dialogu – instytucjonalne ramy kultury w Lublinie”⁴² Europejskiej Fundacji Kultury Miejskiej. Najważniejsze rekomendacje dla rozwoju instytucji kultury zapisane w pierwszym dokumencie to:

- przeprowadzenie przez wszystkie podmioty oceny, zdefiniowanie swojej roli i relacji z pozostałymi interesariuszami oraz wyznaczenie celów i kierunków działania;
- wzrost autonomii miejskich instytucji kultury;
- zwiększenie transparentności prowadzonych działań;
- wprowadzenie zasady rotacji przy powoływaniu kierownictwa i członków zarządów;
- współpraca i koordynacja planów i projektów;

³⁹ Artykuł 9, Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U.2012 r. poz. 406).

⁴⁰ Dragan Klačić, „Zalecenia do modelu zarządzania kulturą”, Wydział Kultury UM Lublin, 2010.

⁴¹ Dragan Klačić – jeden z europejskich ekspertów współpracujących z Lublinem przy konkursie ESK 2016, historyk i krytyk teatralny, ale również ceniony menedżer kultury zajmujący się m. in. analizą działalności instytucji kultury i realizacji polityk kulturalnych. „Zalecenia do modelu zarządzania kulturą” zostały przygotowane na podstawie rocznych obserwacji prowadzonych w trakcie wizyt w Lublinie.

⁴² Joanna Bielecka-Prus, Piotr Celiński, Cezary Hunkiewicz, Magdalena Kawa, „Kultura (w) dialogu – instytucjonalne ramy kultury w Lublinie”. Lublin 2012, s. 47-48; w: <http://kulturaenter.pl>. Raport przygotowany w 2012 roku, na podstawie badań „Perspektywa kulturalna Lublina – badania nt. stanu sektora kultury w Lublinie i partycypacji”. Zawiera analizę dokumentów, opinie przedstawicieli instytucji kultury na temat polityki kulturalnej oraz lubelskiej kultury, diagnozy instytucjonalnego wymiaru pola produkcji kulturowej, tożsamości organizacyjnej, otoczenia zewnętrznego instytucji oraz ich kapitału społecznego.

- wdrożenie mechanizmów monitoringu i ewaluacji.

Autorzy drugiego dokumentu wskazali cztery obszary problemowe, których usprawnienie będzie kluczowe dla sprawnego zarządzania kulturą instytucjonalną w Lublinie:

- sprawozdawczość i ewaluacja;
- niestabilność systemu finansowania;
- brak strategii rozwoju kultury;
- niedostateczna współpraca środowiska.

Przykładowi partnerzy Programu:

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego;
- gminy i powiaty Województwa Lubelskiego;
- samorządowe i państwowe instytucje kultury;
- biura i wydziały Urzędu Miasta Lublin, m. in.: Budżetu i Księgowości, Funduszy Europejskich, Gospodarowania Mieniem, Inwestycji i Remontów, Miejskiego Konserwatora Zabytków, Strategii i Obsługi Inwestorów, Zamówień Publicznych.

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Celem programu jest wypracowanie i wdrożenie standardu zarządzania nowoczesną instytucją kultury m. in. poprzez zapewnienie miejskim placówkom stabilnej sytuacji organizacyjnej i finansowej (umożliwiającej zrównoważony rozwój oparty na planowaniu strategicznym i współpracy z innymi podmiotami), oraz warunków do aktywnego uczestnictwa w międzynarodowych sieciach i projektach.

Nowoczesne instytucje kultury powinny mieć: jasno określone cele i silne poczucie tożsamości, opracowaną strategię rozwoju i wieloletnie plany działania, a także dobrze wykształcone kadry oraz stałą grupę aktywnych uczestników i partnerów. Podążanie w tym kierunku ma zapewnić lubelskim instytucjom kultury możliwość odnalezienia się we współczesnym świecie, co wymaga stałego redefiniowania swoich założeń, analizowania dobrych praktyk instytucji europejskich i adaptowania ich do specyfiki lubelskiego kontekstu. Efektem powinna być systemowa praca nad nową formułą instytucji kultury, m. in. wpisującą literaturę, teatr, historię i inne elementy dziedzictwa kulturowego we współczesną codzienność.

Celem uzupełniającym, niezbędnym do pełnego wykorzystania potencjału instytucjonalnego lubelskiej kultury jest budowanie platformy współpracy i koordynacja działań prowadzonych przez wszystkie instytucje kultury bez względu na ich status prawny (z włączeniem podmiotów takich jak np. Akademickie Centrum Kultury „Chatka Żaka”, które nie jest samodzielną jednostką) czy organizatora (miasto, województwo, państwo), a także pomiędzy instytucjami

a pozostałymi podmiotami prowadzącymi działalność kulturalną, takimi jak organizacje pozarządowe, parafie, instytucje oświatowe.

Środki przeznaczane na ten Program powinny być skierowane na realizację celów statutowych miejskich instytucji oraz rozwój potencjału tych podmiotów.

Oczekiwane rezultaty:

- wzrost kapitału społecznego instytucji;
- wzrost stabilności finansowej instytucji kultury i dywersyfikacja źródeł finansowania;
- upowszechnienie zarządzania strategicznego i partycypacji społecznej;
- usprawnienie działalności instytucji;
- wypracowanie metod monitoringu i ewaluacji oraz wzrost transparentności działalności instytucji kultury;
- upowszechnienie wielopłaszczyznowej, międzyinstytucjonalnej współpracy (także międzynarodowej).

Przykładowe zadania:

- Integracja polityki kulturalnej miasta, m. in. poprzez:
 - opracowanie nowych strategii instytucji lub dostosowanie istniejących dokumentów do dokumentów strategicznych miasta;
 - stworzenie programów rozwoju widowni;
 - koordynację działań instytucji kultury na poziomie miasta w obszarze planowania i promocji;
 - intensyfikacja współpracy z innymi instytucjami kultury.
- Systematyczny monitoring i ewaluacja działalności instytucji kultury:
 - opracowanie jednolitych, opartych na wskaźnikach jakościowych sprawozdań instytucji kultury;
 - stworzenie systemu ewaluacji wewnętrznej na poziomie projektów i zewnętrznej na poziomie instytucji;
 - systematyczne badanie odbiorców.
- Zwiększenie stabilności finansowej miejskich instytucji kultury (np. poprzez aktywne poszukiwanie możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych; dywersyfikację źródeł finansowania, rozwój mecenatu prywatnego itp.).
- Podnoszenie poziomu kompetencji kadr kultury, w tym utworzenie w instytucjach funduszy mobilności przeznaczonych na wyjazdy zagraniczne pracowników (staże, szkolenia, rezydencje).
- Dostosowanie liczby pracowników instytucji kultury do nowych zadań.
- Poszerzanie społecznego wymiaru działalności kulturalnej, poprzez:
 - tworzenie specjalnej oferty dla mieszkańców najbliższej okolicy;
 - tworzenie w instytucjach przestrzeni wspólnych (miejsc spotkań) dla mieszkańców;
 - inspirowanie odbiorców do aktywności własnej i na rzecz środowiska lokalnego;

- współpraca z innymi podmiotami działającymi w najbliższej okolicy i w podobnym obszarze tematycznym (budowanie partnerstw terytorialnych oraz branżowych).
- Dostosowywanie instytucji kultury do potrzeb dzieci i opiekunów (por. Program Operacyjny Lublin dla dzieci)
- Wdrażanie partycypacyjnego modelu zarządzania instytucją, w tym:
 - wzrost transparentności instytucji (np. systematyczne informowanie odbiorców o planach, realizacji budżetu, działalności instytucji, ofertach pracy);
 - wzrost znaczenia ciał doradczych (takich jak Rady Programowe) złożonych z ekspertów, praktyków lub mieszkańców.
- Poszerzanie i optymalizacja działań ośrodków i domów kultury z zakresu edukacji kulturalnej: jakościowy rozwój oferty, poszerzanie pola edukacyjnego o kolejne dziedziny edukacji kulturalnej, w szczególności artystycznej, lokalnej i medialnej, angażowanie mieszkańców w jej przygotowanie.
- Rozwój oferty edukacyjnej oferowanej przez instytucje o charakterze artystycznym: tworzenie oferty edukacyjnej wokół wydarzeń artystycznych i specjalnych programów edukacyjnych dotyczących teorii i historii prezentowanej dziedziny sztuki.
- Poszerzanie grupy odbiorców oferty instytucji przez likwidowanie barier:
 - ekonomicznych (np. rozwój oferty bezpłatnej i systemów zniżek);
 - czasowych i przestrzennych (np. rozwój oferty prezentowanej w dzielnicach, dostosowanie godzin funkcjonowania do potrzeb i możliwości odbiorców);
 - infrastrukturalnych (np. dostosowywanie budynków i oferty do możliwości osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych);
 - informacyjnych (tworzenie zintegrowanego systemu informowania odbiorców o ofercie);
 - społecznych i mentalnych (włączenie w kulturę osób do tej pory z oferty niekorzystających, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym);
 - językowych (tworzenie oferty kulturalnej dostępnej dla cudzoziemców).
- Stałe rozwijanie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzynarodowej, w tym budowanie partnerstw terytorialnych oraz branżowych (por. Program Operacyjny Współpraca międzynarodowa)
- Poprawa warunków lokalowych i jakości przestrzeni instytucji kultury oraz dostosowanie ich infrastruktury. do pełnionych funkcji i możliwości wynikających z rozwoju technologii, w tym m. in.:
 - tworzenie nowych instytucji kultury (np. Centrum Zabawy Wiedzą, Muzeum Techniki);
 - optymalizacja sieci bibliotek oraz domów kultury;
 - modernizacja istniejących instytucji lub ich filii i oddziałów (np. Dom Słów prowadzony przez Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”);
 - tworzenie placówek o charakterze interdyscyplinarnym, takich jak Centrum Sztuki Dzieci oraz Centrum Sztuki Współczesnej.

3.3. Kultura i edukacja

Priorytety

1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna

1.2. Rozwój kultury w dzielnicach Lublina

Punkt wyjścia

Niniejszy Program koncentruje się na wsparciu działań kulturalno-edukacyjnych prowadzonych w szkołach i na wyższych uczelniach. Instytucje te docierają do wielkiej liczby odbiorców kultury, posiadają ogromne zaplecze infrastrukturalno-kadrowe i dlatego mogą stać się kluczowym partnerem przy realizacji Priorytetu 1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna oraz 1.2. Rozwój kultury w dzielnicach.

W roku szkolnym 2010/2011 do 97 lubelskich szkół i zespołów szkół uczęszczało prawie 44 tysiące uczniów.⁴³ Z danych Wydziału Oświaty i Wychowania wynika że posiadają one bogatą ofertę zajęć pozalekcyjnych najczęściej w formie różnego rodzaju kół przedmiotowych, klubów i warsztatów. Aż 82 szkoły (85%) prowadzi co najmniej jedno zajęcia z zakresu szeroko rozumianej edukacji kulturalnej.⁴⁴ Ich ofertę pozalekcyjną uzupełniają 2 Młodzieżowe Domy Kultury („Pod Akacją” oraz MDK Nr 2), instytucje kultury, z których większość już dziś aktywnie współpracuje z instytucjami oświatowymi (np. dzielnicowe domy kultury, Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego, Muzeum Lubelskie, Muzeum Wsi Lubelskiej, Teatr im. H. Ch. Andersena), oraz organizacje pozarządowe (np. Fundacja Teatrikon, Fundacja Rozwiniętych Skrzydła, czy Fundacja Piąte Medium). Ważnymi operatorami programowo zajmującymi się edukacją kulturalną są lubelskie szkoły artystyczne⁴⁵ i Towarzystwo im. H. Wieniawskiego.

Na lubelskich uczelniach⁴⁶, w których uczy się rocznie ponad 80 tysięcy studentów, prowadzone są liczne kierunki na różne sposoby powiązane z kulturą – od animacji kultury

⁴³ W tym: 41 szkół podstawowych (17 127 uczniów), 21 gimnazjów (8 367 uczniów) i ponad 60 szkół ponadgimnazjalnych różnych typów i rodzajów (łącznie 18 360 uczniów). Miasto Lublin prowadzi także: bursy szkolne i internaty (12), poradnie psychologiczno-pedagogiczne (9), szkolne schronisko młodzieżowe (1) oraz młodzieżowy ośrodek socjoterapii (1) Za: „Informacje o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Lublin za rok 2010/2011”; w: <http://um.lublin.pl/>.

⁴⁴ Wysoką aktywność kulturalną lubelskich szkół potwierdzają informacje zawarte w „Białej Księdze młodzieży polskiej”, według których szkoła jest organizatorem 66% oferty kierowanej do młodzieży. Za: „Biała Księga młodzieży polskiej. Dwie prawdy o aktywności”, red. B. Fatyga, Warszawa, 2005, s. 67-68.

⁴⁵ W Lublinie działają: Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. K. Lipińskiego; prywatna Szkoła Muzyczna I st. im. W. Lutosławskiego, Społeczna Szkoła Muzyczna I i II st. prowadzona przez Towarzystwo im. H. Wieniawskiego; Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. T. Szeligowskiego; Zespół Szkół Plastycznych im. C. K. Norwida w Lublinie.

⁴⁶ W Lublinie funkcjonuje 5 uczelni państwowych: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS), Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (KUL), Uniwersytet Medyczny (UM), Uniwersytet Przyrodniczy (UP), Politechnika Lubelska (PL), a także 6 niepublicznych szkół wyższych: Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji (WSEI), Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji (WSPA), Wyższa Szkoła Nauk Społecznych (WSNS), Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza (WSSP), Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie Wydział Zamiejscowy w Lublinie oraz Wyższa Szkoła Dziennikarstwa im. Melchiora Wańkowicza w Warszawie Wydział Zamiejscowy w Lublinie.

i kulturoznawstwa, przez muzykologię, historię sztuki, wiedzę o teatrze, dziennikarstwo, filologię, turystykę i rekreację po międzywydziałowe studia humanistyczne. W strukturze Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS) znajduje się osobny Wydział Artystyczny.⁴⁷ Warto zauważyć, że rozwój wyższego szkolnictwa artystycznego jest ważny z punktu widzenia rozwoju sektora kulturowego i kreatywnego, w sytuacji gdy Polska ma najniższy w Europie (1%) wskaźnik udziału studentów kierunków artystycznych w stosunku do wszystkich studiujących.⁴⁸

Ważnym podmiotem działającym na styku kultura – edukacja jest działające w ramach struktury UMCS Akademickie Centrum Kultury „Chatka Żaka”, w ramach którego działają liczne zespoły i pracownie, odbywają się różnorodne wydarzenia kulturalne, a także realizowane są konkursy grantowe na realizację studenckich projektów. W ramach ACK działa również Akademicka Grupa Medialna prowadząca m. in. Akademickie Radio Centrum oraz Inkubator Medialno-Artystyczny wyposażony w nowoczesne studio radiowo-telewizyjne. W ramach Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego działa Scena Plastyczna KUL, prowadzona od 1969 roku przez Leszka Mądziaka. Kulturotwórczą rolę pełnią też działające przy uczelniach organizacje pozarządowe, koła naukowe oraz inne grupy i zrzeszenia studentów.

Ze strategicznego punktu widzenia związku kultury i edukacji można rozpatrywać w trzech wymiarach. Pierwszym jest przenikanie kultury i edukacji w systemie edukacji i placówkach kultury. Drugim – przestrzenny rozkład tych relacji w mieście. Trzecim – tożsame grupy wiekowe odbiorców „od przedszkola do uczelni”. Po rozłożeniu oferty kulturalno-edukacyjnej na te trzy zmienne będzie można odpowiedzieć na pytanie o jej pożądaną jakość, formy realizacji i sposoby dystrybucji. Dodatkowo należy też uwzględnić prognozy dynamiki demograficznej, nie zapominając, że za znaczną część dostępności oferty kulturalno-edukacyjnej dla dzieci i młodzieży odpowiadają rodzice i nauczyciele – naturalni interesariusze i sojusznicy Programu.

Przykładowi partnerzy

- szkoły (w tym artystyczne) i inne placówki oświatowe, np. Młodzieżowe Domy Kultury;
- uczelnie wyższe;
- Kuratorium Oświaty w Lublinie;
- wydziały Urzędu Miasta Lublin: Oświaty i Wychowania oraz Strategii i Obsługi Inwestorów (referat ds. współpracy z biznesem i środowiskiem naukowym);
- miejskie instytucje kultury i organizacje pozarządowe.

⁴⁷ W swojej ofercie Wydział proponuje kształcenie na kierunkach: „Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej”, „Jazz i muzyka estradowa”, „Emisja głosu dla nauczycieli akademickich i nauczycieli kolegów nauczycielskich” (podyplomowe), „Edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych; malarstwo oraz grafika”. W dokumencie: „Kaskadowanie strategii rozwoju Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie na wybrane jednostki” znajduje się zapis wskazujący na plan poszerzenia oferty Wydziału o kierunki: „Wzornictwo”, „Film artystyczny i reklamowy”, „Książka” i „Rzeźba”.

⁴⁸ Średnia dla Unii Europejskiej wynosi 4%, a np. dla Wielkiej Brytanii 7,6%. Za: Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, s. 24, opracowanie MKiDN na podstawie danych EUROSTAT: Graduates in ISCED 3 to 6 by field of education and sex; w: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/>.

Kierunek zmian

Celem programu jest budowanie kompetencji odbioru i współtworzenia działań kulturalno-artystycznych u uczniów i studentów poprzez rozwój oferty operatorów kultury dla grup zorganizowanych (klas, grup studentów itp.) oraz ich działania w ramach edukacji nieformalnej.

Realizacja Programu wymaga w pierwszej kolejności:

- zacieśnienia współpracy pomiędzy Wydziałem Kultury, Wydziałem Oświaty i Wychowania oraz instytucjami edukacyjnymi i operatorami kultury;
- poznania uwarunkowań prawnych i organizacyjnych prowadzenia działalności oświatowej;
- analizy istniejącej oferty i potrzeb jej odbiorców (zarówno indywidualnych osób, jak i instytucji).

Program ten powinien być realizowany m. in. poprzez:

- organizację zajęć warsztatowych;
- realizację dedykowanych Programowi wydarzeń;
- publikacje papierowe i elektroniczne;
- edukacyjne kontakty z kulturą w przestrzeniach publicznych;
- działania w ramach wolontariatu oraz projektów społecznych i środowiskowych („uczenie przez doświadczenie”).

Zostaną przygotowane dwie ścieżki wdrażania Programu: pierwsza skierowana do dzieci i młodzieży szkolnej, druga do studentów. W przypadku uczniów ważne jest, aby przygotowane projekty były komplementarne z przekazywanymi treściami edukacyjnymi i wychowawczymi oraz dostosowane do ich wiedzy, wrażliwości i możliwości poznawczych. W przypadku studentów projekty powinny koncentrować się na pobudzaniu postaw proaktywnych, budowaniu kompetencji społecznych, a także zdobywaniu umiejętności i doświadczeń przydatnych na rynku pracy. Równoległe do tych działań powinien zostać stworzony system wychwytywania i rozwoju talentów oparty na miejskim systemie nagród i stypendiów umożliwiającym dalszy rozwój, prezentację dokonań i udział w projektach międzynarodowych. Jego uzupełnieniem powinna być aktywna współpraca pomiędzy instytucjami kultury a szkołami, mająca na celu wspieranie najzdolniejszej młodzieży.

Ważnym elementem poszerzania możliwości rozwoju kultury w dzielnicach jest wykorzystywanie dostępnej infrastruktury szkolnej (działania te mogą mieć charakter stały, czasowy lub incydentalny). Bardzo istotny jest ich wymiar ekonomiczny i ekologiczny (lepszy bilans kosztów stałych na utrzymanie instytucji, w tym zużycia energii), ale kluczowym jest wymiar społeczny – otwarcie szkoły na potrzeby społeczności lokalnej, poszerzanie jej funkcji kulturalno-wychowawczych i tworzenie jej pozytywnego wizerunku.

Oczekiwane rezultaty

- zwiększenie ilości uczniów i studentów aktywnie uczestniczących w życiu kulturalnym miasta oraz posiadających szerokie kompetencje kulturalne i społeczne;
- wzrost wiedzy o kulturze wśród uczniów i studentów;
- upowszechnienie umiejętności artystycznych oraz twórczego wykorzystywania nowych technologii;
- wzrost otwartości, kreatywności i innowacyjności uczniów i studentów;
- opracowanie nowoczesnych i atrakcyjnych programów edukacji kulturalnej skierowanych do uczniów i studentów oraz innych narzędzi pozwalających na samodzielne poznawanie wybranych zagadnień (programy *e-learningowe*, przewodniki, itp.).

Przykładowe zadania

- Włączanie uczniów i studentów w życie kulturalne miasta, poprzez:
 - informowanie o wydarzeniach, m. in. poprzez specjalne informatory czy przewodniki;
 - przygotowywanie do odbioru kultury;
 - tworzenie programów uzupełniających ofertę szkół i uczelni nakierowanych na edukację regionalną (poznanie miasta, jego dziedzictwa, oferty kulturalnej);
 - tworzenie systemu zniżek, programów lojalnościowych, konkursów z nagrodami;
 - dostosowanie systemu komunikacji oraz miejskiej oferty do możliwości zagranicznych studentów (wielojęzyczne strony internetowe i opisy wystaw, spektakle i seanse filmowe z napisami itp.);
- Zacieśnienie współpracy pomiędzy praktykami kultury, nauczycielami i wykładowcami;
- Analiza aktywności kulturalnej uczniów i studentów oraz oferty szkół i operatorów kultury im dedykowanej;
- Koordynacja istniejącej oferty kierowanej do szkół oraz jej dostosowanie do aktualnych potrzeb;
- Stworzenie sieci partnerstw: szkoły – instytucje kultury:
 - przygotowanie programu współorganizacji projektów kulturalnych wspólnie z Radami Rodziców i młodzieżą starszych roczników (np. licealistami);
 - promocja osób, środowisk, szkół i uczelni aktywnie działających na rzecz edukacji kulturalnej;
- Aktywna, systemowa promocja dorobku artystycznego uczniów i studentów, poprzez:
 - miejski system nagród i stypendiów;
 - tworzenie systemu informacji o szczególnie uzdolnionych lub aktywnych uczniach i studentach;
 - promowanie mecenatu ukierunkowanego na młodych artystów;
 - współpraca z Wydziałem Artystycznym UMCS i szkołami artystycznymi w przygotowywaniu wystaw i prezentacji uczniów i studentów, oraz ich promocja;

- promowanie organizowanych w Lublinie ogólnopolskich i międzynarodowych konkursów artystycznych (takich jak Międzynarodowy Konkurs Młodych Skrzypków im. Karola Lipińskiego i Henryka Wieniawskiego, Międzynarodowe Biennale Plakatu Studenckiego, Ogólnopolski Konkurs Młodych Skrzypków im. Stanisława Serwaczyńskiego, Polsko-Ukraińskie Spotkania Mistrzów Słowa);
- Zawieranie umów o współpracy pomiędzy miejskimi instytucjami kultury a uczelniami w zakresie: prowadzenia badań, organizacji praktyk i staży, tworzenia w instytucjach kultury programów typu mistrz – uczeń dedykowanych absolwentom Wydziału Artystycznego UMCS;
- Utworzenie nowych instytucji wspierających szkoły w przekazywaniu wiedzy: Centrum Zabawy Wiedzą oraz Centrum Sztuki Współczesnej;
- Wykorzystywanie na cele kulturalne infrastruktury instytucji oświatowych (inwentaryzacja i analiza posiadanego zaplecza, wspólne opracowanie zasad i wdrożenie systemu poszerzenia ich funkcji itp.).

3.4. Lublin – Pamięć Miejsca

Priorytety

1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna

1.4. Lublin 2017

1.3. Lublin w Europie i na świecie

Punkt wyjścia

We współczesnym świecie, podlegającym globalizacyjnym procesom ujednociania kultur i miejsc, premiującym wspólnoty bogatsze, atutem staje się Pamięć, czyli historia powiązana ze sposobem jej publicznej prezentacji. W zakres tych zasobów wchodzi dziedzictwo materialne i niematerialne: historyczne wydarzenia i powiązania, lokalne tradycje, zabytki i ludzie. Ich potencjał można wykorzystywać na wiele sposobów, np. poprzez działania artystyczne, tworzenie instytucji i ich programów, aranżację przestrzeni, zarządzanie zabytkami, wydarzenia kulturalno-społeczne, działania edukacyjne, ofertę turystyczną. Pozytywne i negatywne przykłady zarządzania Pamięcią są znane, a ich wpływ na miasta trudno przecenić. Działalność nowoczesnych instytucji pamięci, takich jak Muzeum Powstania Warszawskiego czy Fabryka Schindlera pokazuje że prezentacja historii może dostarczać wyjątkowych przeżyć i cieszyć się ogromną popularnością. Zawsze jednak szczególne znaczenie ma bezpośredni kontakt z autentycznym dziedzictwem, dający możliwość równoczesnego poznawania i doświadczania przeszłości.

Zależności te nabierają szczególnego znaczenia w obliczu wejścia Polski do Unii Europejskiej, które uwypukliło graniczne położenie Lublina pomiędzy Wschodem i Zachodem. „Wschodniość” i prowincjonalność Lublina, której towarzyszy stempel „Polski B” – to wyzwania, stawiające pytanie: jak przekuć ten negatywny stereotyp w szansę i przewagę konkurencyjną. Lublin posiada bogate zasoby historyczne i wiele unikalnych metod ich upowszechniania, daje mu to szansę wykorzystania Pamięci z wielkim pożytkiem dla mieszkańców i umacniania pozycji miasta w Polsce i na świecie.

Historia miasta pełna jest wspaniałych pamiątek dawnej świetności o wielkim potencjale kulturotwórczym, takich jak Unia Lubelska, tradycja miejskich jarmarków czy biografie znanych osób związanych z miastem. Należy do nich także dziedzictwo polsko-żydowskie i inne wątki wielokulturowe, których ślady mogą i powinny być zagospodarowane różnorodnymi działaniami edukacyjnymi, kulturalnymi i artystycznymi, wskazującymi także na znaczącą rolę mniejszości narodowych i religijnych we współczesnym Lublinie. Druga Wojna Światowa i Zagłada to jedno z najbardziej dramatycznych wydarzeń w historii ludzkości i wielki temat, w który wpisuje się historia Lublina, czytelna dla ludzi z różnych stron świata. Kulturowanie pamięci o niej to nie tylko hołd dla ofiar, ale także przestroga dla przyszłych pokoleń. Niezwykle cenne w tym zakresie są prowadzone przez Państwowe Muzeum na Majdanku działania z zakresu

pedagogiki miejsc pamięci i dydaktyki muzeum upamiętniania. Świadomość tej historii buduje nas jako ludzi, ucząc empatii i odpowiedzialności. W powojennej historii Lublin wyróżnia m. in. rozwijający się tu w latach 70. i 80. studencki teatr alternatywny oraz niezależny ruch wydawniczy, a także działalność opozycji antykomunistycznej, której zwieńczeniem są wydarzenia Lubelskiego Lipca. Historia miasta to również materialne i niematerialne przejawy życia codziennego, na którą składa się praca, nauka i zabawa, stanowiące tło wielkich wydarzeń i tematów historycznych.

Wśród aktualnych przykładów aktywnego zarządzania dziedzictwem można wspomnieć prace nad przywróceniem świetności i żywotności kilku historycznym obiektom i miejscom Lublina, takim jak Teatr Stary, Klasztor Ojców Dominikanów, Klasztor Powizytkowski, plac Litewski czy Podzamcze.

Przykładowi partnerzy

- instytucje kultury: Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”; Państwowe Muzeum na Majdanku; Muzeum Lubelskie; Muzeum Wsi Lubelskiej; Ośrodek Międzykulturowych Inicjatyw Twórczych „Rozdroża”; Warsztaty Kultury, Zespół Pieśni i Tańca „Lublin” im. W. Kaniorowej;
- organizacje pozarządowe zajmujące się dziedzictwem kultury (np. Towarzystwo Muzyczne im. H. Wieniawskiego, Stowarzyszenie Wokalne „In Corpore” w Lublinie, Fundacja „Muzyka Kresów”);
- Wojewódzki i Miejski Konserwator Zabytków;
- lubelskie wyższe uczelnie (w szczególności ich wydziały historyczne);
- Instytut Pamięci Narodowej;
- Archiwum Państwowe w Lublinie i inne archiwa;
- biblioteki;
- Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta Lublin oraz podległe mu szkoły, przedszkola i inne placówki oświatowe;
- instytucje zajmujące się historią w Polsce i na świecie.

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Celem Programu jest kultywowanie lokalnego dziedzictwa poprzez dokumentowanie historii miasta i jego mieszkańców, kompleksowe prowadzenie nowoczesnej edukacji historycznej i regionalnej oraz włączanie historii jako inspiracji do działań społeczno-animacyjnych. Program ma też na celu skoordynowanie wszelkich działań związanych ze społeczną pamięcią, tożsamością kulturalną i dziedzictwem, tak materialnym jak i niematerialnym, w celu maksymalizacji ich rezultatów pod kątem wszelkich zamierzeń strategicznych w takich dziedzinach jak: edukacja, kultura i sztuka, turystyka, nawiązywanie relacji zewnętrznych i wizerunek Lublina.

Tworząc Program Operacyjny Lublin – Pamięć Miejsca, należy zwrócić uwagę na następujące zagadnienia:

- ukierunkowanie zarządzania Pamięcią na integrację społeczną wokół wspólnych wartości składających się na historyczną tożsamość miasta, a także na wypracowanie na bazie edukacji historycznej poczucia dumy z przynależności do miasta, regionu, Europy oraz akceptacji przeszłości i odważnego antycypowania przyszłości;
- definiowanie polityki zarządzania dziedzictwem w kategoriach zrównoważonego rozwoju, poprzez synergię między zachowywaniem dziedzictwa i wykorzystywaniem szans jakie daje ono dla rozwoju miasta:
 - równoważne traktowanie badań dziedzictwa, jego udostępniania i popularyzowania;
 - troskę o jakość i funkcjonalność historycznych przestrzeni miasta;
 - potencjał Pamięci o znanych osobach związanych z miastem⁴⁹, zachowanie ich materialnego i niematerialnego dziedzictwa, popularyzowanie dorobku, także jako elementu promocji miasta;
 - rozwój produktów turystycznych i edukacyjnych w oparciu o dziedzictwo historyczne; włączanie dziedzictwa historycznego we współczesne działania artystyczne, w tym eksplorowanie i rekonstrukcję dziedzictwa niematerialnego;
- poszukiwanie i stosowanie metod nowoczesnej kultury pamięci opartej na zachowanym dziedzictwie i ciągłości narracji historycznej – wspomaganie edukacji historycznej nowymi technologiami nie może zastąpić bezpośredniego kontaktu oraz narracyjności, przyczynowości i dramaturgii przekazu;
- wykorzystanie internetu i nowych technologii jako narzędzi samoedukacji (wykorzystującego bazy danych, archiwa społeczne, wizualizacje, infografiki, wirtualne przewodniki, także te wykorzystujące poszerzoną rzeczywistość).

Oczekiwane rezultaty:

- wzrost wiedzy historycznej, poczucia dumy z przynależności do miejsca i rozwój postaw patriotycznych;
- pogłębianie i upowszechnianie wiedzy o wielokulturowych dziejach miasta, najważniejszych wydarzeniach historycznych i najwybitniejszych osobach z miastem związanych, tradycjach i zasobach dziedzictwa niematerialnego;
- przygotowanie do funkcjonowania w wielokulturowym świecie (historia Lublina jako studium przypadku);
- tworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej dla turystów z Polski i z zagranicy;
- tworzenie pozytywnego wizerunku miasta w świecie; Lublin może być przykładem miasta otwartego na świat poprzez swoją historię, umiającego o niej rozmawiać i twórczo

⁴⁹Mówiąc o znanych osobach powiązanych z Lublinem trzeba wspomnieć m.in. o: Biernacie z Lublina, Janie z Lublina, Janie Kochanowskim, Wincentym Polu, Henryku i Janie Wieniawskich, Bolesławie Prusie, Hieronimie Łopacińskim, Jakubie Icchaku Horowicu, Annie Langfus, Stefanie Wyszyńskim, czy Karolu Wojtyłe.

ją kultywować – działania realizowane na tym polu do tej pory czynią nowoczesne zarządzanie pamięcią jedną z przewag konkurencyjnych miasta.

Przykładowe zadania:

- Gromadzenie i zachowanie historii najnowszej (tzw. „młode dziedzictwo”), w tym gromadzenie historii mówionych, tzw. „szarej literatury” i fotografii, systematyczne przeglądanie archiwów;
- Utrwalanie, przetwarzanie, opracowanie, udostępnianie i interpretowanie zbieranych informacji;
- Digitalizacja zasobów i ich cyfrowa rekonstrukcja;
- Organizacja konferencji naukowych oraz wydawanie książek i czasopism dotyczących historii Lublina, także na poziomie publicystycznym i popularno-naukowym;
- Upowszechnianie wiedzy o Lublinie poprzez:
 - tworzenie specjalnych programów dla szkół z zakresu edukacji historycznej i regionalnej, włączanie tych treści w program nauczania;
 - tworzenie „społecznego archiwum” Lublina (strona internetowa z możliwością dopisywania przez mieszkańców miasta własnych historii, zaznaczania miejsc, dodawania zdjęć);
 - działania w przestrzeni publicznej (od odpowiedniego oznaczenia miejsc historycznych, przez ciekawe programy obchodów i rocznic, po miejskie gry historyczne i ścieżki dydaktyczne itp.);
- Animacja pamięci o znanych postaciach Lublina;
- Podejmowanie różnorodnych działań na rzecz popularyzacji wiedzy historycznej: o regionie i jego wschodnich sąsiadach w kontekście Polski, Europy i świata;
- Tworzenie platformy współpracy z partnerami oraz innymi ośrodkami i instytucjami zajmującymi się historią i pamięcią;
- Inicjowanie działań artystycznych eksplorujących Pamięć, w tym obejmujących „remiksowanie” tradycji ze współczesnością;
- Wykorzystywanie historii miasta w kształtowaniu jego pozytywnego wizerunku – tworzenie produktów marketingowych w oparciu o postacie związane z Lublinem, wydarzenia historyczne (np. postać Sztukmistrza z Lublina);
- Tworzenie i upowszechnianie nowych produktów kulturalnych i turystycznych opartych o historię i dziedzictwo, w tym współpraca z Wydziałem Sportu i Turystyki przy realizacji części Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025 związanych z pamięcią;
- Upowszechnianie działalności Ośrodka „Brama Grodzka – Teatr NN” w Lublinie, w Polsce i na świecie jako sztandarowego produktu wyróżniającego Lublin (promocja miasta przez popularyzację innowacyjnej działalności łączącej nowe technologie i pamięć);
- Prace inwestycyjne związane z programem, np.: modernizacja Domu Słów wraz z podwórzem, Atelier Fotografii, zagospodarowanie Placu Śmierci;
- Utworzenie Muzeum Techniki (np. w ramach Centrum Zabawy Wiedzą).

3.5. Lublin 2.0.

Priorytety

- 1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna
- 1.3. Lublin w Europie i na świecie
- 1.4. Lublin 2017

Punkt wyjścia

Lublin posiada potencjał instytucji, kapitału społecznego i doświadczeń pozwalający na kreowanie innowacyjnych przedsięwzięć na styku kultury, dziedzictwa, sztuki oraz technologii, w szczególności technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych (ang. ICT). Kluczowymi elementami tego potencjału są działania na styku przemysł – nauka – instytucje kultury (których uczestnikami i animatorami są m. in. Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”, Wschodni Klaster ICT a także UMCS i KUL). Potencjał ten tworzy się również dzięki realizacji w pięciu województwach Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej, która z uwagi na wielkość projektu będzie unikalną w skali Europy infrastrukturą teleinformatyczną. Lata 2006–2013 przyniosły rozwój infrastruktury medialnej zarówno wśród przedsiębiorców jak i uczelni. Przykładem takiego rozwoju jest budowa Inkubatora Medialno-Artystycznego przy ACK „Chatka Żaka”. Potwierdzeniem potencjału marketingowego, gospodarczego i kreatywnego tego typu działań jest sukces lubelskiego stoiska na targach CeBit 2013 w Hanowerze. Zaprezentowano na nim m.in. „kapsułę czasu”, która dzięki zastosowaniu technologii 3D, umożliwiała odbycie wycieczki po XVI-wiecznym Lublinie. Stoisko to powstało w wyniku współpracy Samorządu Województwa Lubelskiego, Miasta Lublin, Ośrodka „Brama Grodzka – Teatr NN”, Wschodniego Klastra ICT i dziesięciu innych partnerów z kręgu przedsiębiorców i uczelni.

Jednym z unikalnych projektów w tej dziedzinie jest realizowany przez Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” projekt „Lublin. Lokacja 2.0”, którego celem jest stworzenie zintegrowanego i uniwersalnego opisu miasta w obszarze jego dziedzictwa kulturowego i historii obejmującego multimedialną i hipertekstową opowieść w ramach budowy tzw. inteligentnego miasta (*smart city*). Podstawą koncepcji tego projektu jest historia Lublina i obserwacja dynamicznych zmian mających miejsce w naszym otoczeniu. Tysiąc lat temu rozpoczął się w Europie proces lokowania miast, doprowadzając do olbrzymich zmian cywilizacyjnych na kontynencie. Obecnie rozpoczyna się proces „lokacji” miast już nie w przestrzeni realnej ale wirtualnej, który zdecyduje o przyszłości Europy. *Smart cities* są nowymi jakościowo organizmami miejskimi wykorzystującymi na wielką skalę nowoczesne technologie do efektywnego zarządzania swoją rozproszoną strukturą i zasobami wiedzy dla poprawy funkcjonowania i podniesienia jakości życia mieszkańców. W inteligentnym mieście przyszłości ważne są zarówno systemy poprawiające funkcjonowanie transportu, obniżające zużycie energii ale też umożliwiające mieszkańcom dobry kontakt z kulturą miejsca, w którym żyją.

Ta wielka idea wpisuje się w bieżącą sytuację Lublina, który w roku 2017 będzie obchodził 700-lecie lokacji w oparciu o prawo magdeburskie.

Przykładowi partnerzy

- instytucje kultury a w szczególności Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” i Centrum Spotkań Kultur (w zależności od docelowego programu działalności), ACK „Chatka Żaka” oraz uczestnicy projektu „Inwestycja w kulturę” (DDK „Bronowice”, DDK „Węgliń”, Warsztaty Kultury);
- lubelskie i regionalne uczenie wyższe;
- przedsiębiorcy i organizacje przedsiębiorców, w szczególności klastry w tym Wschodni Klaster ICT;
- szkoły średnie;
- samorządy lokalne, a w szczególności małe miasteczka regionu.

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Celem Programu jest stworzenie i utrzymanie nowej przestrzeni dla kultury, sztuki i edukacji kulturalnej na styku internetu i świata materialnego, będącej dla Lublina początkiem zmian w kierunku inteligentnego miasta przyszłości oraz czynnikiem pobudzającym rozwój sektora kreatywnego, a także elementem promocji miasta.

Program będzie naturalną płaszczyzną współpracy dla wielu instytucji (bibliotek, uniwersytetów, szkół, instytucji kultury). Jego realizacja pomaga maksymalnie wykorzystać potencjał kulturowy miasta na rzecz jego rozwoju, a w szczególności zarządzania jego dziedzictwem kulturowym i udostępniania go mieszkańcom oraz pozostałym użytkownikom internetu.

Kreowanie i rozwijanie projektów edukacyjnych i kulturalnych we wciąż rozszerzającej się przestrzeni internetu wymaga wykształcenia nowego modelu instytucji kultury, w której na dużą skalę wykorzystywane będą nowe media i technologie, jak i mechanizmy udostępniania dzieł (publikowanie w przestrzeni wirtualnej dzieł powstałych w przestrzeni fizycznej i *vice versa*). Wymaga to zdefiniowania nowych kompetencji kadr kultury. Ludzi posiadających takie umiejętności nazywamy „animatorami sieci”, nawiązując do animatorów działań w przestrzeni fizycznej.

Oczekiwane rezultaty

- rozwój kompetencji technologicznych i kreatywnych mieszkańców Lublina;
- rozwój kulturowej tożsamości mieszkańców Lublina (wiedzy o mieście i poczucia związku z jego losem);
- rozwój sektora kreatywnego poprzez przygotowywanie jego zasobów ludzkich (kompetencji), pozwalający na budowanie pozycji miasta Lublin jako miejsca rozwoju przemysłów kreatywnych w oparciu o potencjał instytucji, partnerów, marki, pracowników i miejsca przyciągającego klientów;

- rozwój nowych produktów turystycznych;
- uporządkowanie treści dotyczących dziedzictwa kulturowego i udostępnianie jej w atrakcyjnej formie.

Przykładowe zadania:

- Inicjacja i animacja prac zmierzających do tworzenia:
 - nowych produktów turystycznych wykorzystujących zasoby kultury, dziedzictwa z wykorzystaniem cyberprzestrzeni;
 - materiałów multimedialnych niezbędnych do edukacji kulturalnej i artystycznej (przykładem tego działania jest projekt „Lublin instrukcja obsługi”);
 - przestrzeni kreatywnych dla młodzieży i studentów (przykładem tego typu działania są Szkolne Ośrodki Kreatywności);
 - przestrzeni wystawienniczej w Internecie (m. in. rozwój internetowych makiet Lublina);
 - przestrzeni wystawienniczej w świecie materialnym dla wytworów kultury cyfrowej;
- Rozwój portalu kulturalnego Lublina, w tym budowa multimedialnej bazy danych;
- Rozwój projektu Lublin. Lokacja.2.0 w kierunku „Miasto. Lokacja 2.0”.

3.6. Lublin dla dzieci

Priorytety

- 1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna
- 1.2. Rozwój kultury w dzielnicach Lublina
- 1.4. Lublin 2017

Punkt wyjścia

Troska o dzieci, dbałość o rozwój ich wrażliwości, ciekawości oraz społecznych i twórczych kompetencji jest najlepszą inwestycją w przyszłość miasta. Obecnie działania na rzecz dzieci prowadzi bardzo wiele podmiotów⁵⁰, ich rozwojowi służy również różnorodna infrastruktura rekreacyjna i sportowa (parki, place zabaw, ścieżki rowerowe, ośrodki sportowe) oraz ogólnodostępna, plenerowa oferta kulturalna. Nigdy jednak pozaszkolna oferta działań kierowanych do dzieci nie została ujęta w kompleksowy program. Planowane prace wymagają w pierwszej kolejności przeprowadzenia jej analizy oraz zbadania aktywności i potrzeb beneficjentów (dzieci i ich opiekunów). Przydatne mogą być również wnioski zawarte w dokumencie „Lubelskie przestrzenie edukacji kulturalnej”⁵¹. Następnie powinna zostać uruchomiona platforma informująca o dostępnej ofercie.

Podobnie jak w Programie Operacyjnym Kultura i edukacja trzeba pamiętać, że jego beneficjentami są nie tylko dzieci, ale również osoby za nie odpowiedzialne, tak opiekunowie jak i wychowawcy czy nauczyciele, którzy również często decydują o aktywności ich podopiecznych. Dlatego też równoległe do rozwoju oferty należy prowadzić skierowane do tej grupy działania promocyjno-edukacyjne o znaczeniu kultury i edukacji kulturalnej w rozwoju dziecka. Ze względu na zmianę trybu życia bardzo aktywną grupą, wymagającą przygotowania specjalnej oferty wspólnego spędzania czasu, są rodzice przebywający na urloпах macierzyńskich i wychowawczych.

Podmioty działające w sferze kultury powinny szczególną uwagę zwrócić na programy skierowane do dzieci nieuczęszczających do przedszkoli. „Raport o dzieciach” przygotowany w ramach projektu ESK wskazał także na potrzebę wsparcia w realizacji zajęć kulturalnych instytucji pomocowych takich jak placówki wsparcia dziennego (np. świetlice środowiskowe, ośrodki terapeutyczne i młodzieżowe, czy kluby i ogniska wychowawcze), czy całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze (np. domy dziecka, Dom Młodzieży SOS).

⁵⁰ Są to m. in: szkoły, przedszkola, instytucje oświatowe, instytucje kultury, fundacje, stowarzyszenia, całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze, placówki wsparcia dziennego, miejsca specjalne tj. Miejski Ośrodek Socjoterapii, Pogotowie Opiekuńcze, miejsca związane z ochroną zdrowia, leczeniem i wspieraniem dzieci posiadających specjalne potrzeby (szpitale, hospicja, ośrodki terapii zajęciowej, szkoły specjalne.

⁵¹ U. Bylica, J. Warda, P. Zarębska, D. Figura, T. Pietrasiewicz, „Lubelskie Przestrzenie Edukacji Kulturalnej – program rozwoju edukacji kulturalnej w Lublinie”.

Rozwój oferty kulturalnej powinien iść w parze z poszerzaniem pozostałych form aktywności, takich jak zajęcia sportowe, które kształtują nawyki codziennej aktywności i wyrabiają koordynację, ale również uczą zasad *fair play*, czy zajęciami językowymi. Edukacja powinna być również prowadzona na zasadzie „mimowolnego” kontaktu z kulturą, w szczególności poprzez dostosowywanie do możliwości poznawczych dzieci zasobów materialnego i niematerialnego dziedzictwa miasta.

Przykładowi partnerzy:

- Wydział Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta Lublin oraz podległe mu jednostki;
- Wydział Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Lublin oraz MOSiR w Lublinie;
- Wydział Spraw Społecznych Urzędu Miasta Lublin, placówki wsparcia rodziny, itp.;
- Departament Kultury, Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego;
- podmioty prowadzące działalność kulturalną, w szczególności: Dzielnicowy Dom Kultury „Bronowice”, Dzielnicowy Dom Kultury „Węglin”, Młodzieżowy Dom Kultury „Pod Akcją”, Młodzieżowy Dom Kultury nr 2, 11 osiedlowych domów i klubów kultury, Miejska Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego, Teatr im. H. Ch. Andersena, Teatr Stary;
- Muzeum Wsi Lubelskiej i Muzeum Lubelskie;
- organizacje pozarządowe;
- prywatne podmioty działające w sektorze czasu wolnego i edukacji, kierujące swoją ofertę do dzieci.

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Strategicznym celem programu jest stwarzanie dzieciom możliwości do indywidualnego rozwoju osobowości i odkrywania talentów, które w długiej perspektywie powinno doprowadzić do wychowania pokolenia świadomych odbiorców i twórców kultury, posiadającego szerokie kompetencje kulturowe i społeczne oraz autentyczną potrzebę żywego uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej. Docelowo dzięki temu Programowi Lublin powinien stać się „miastem przyjaznym dzieciom i rodzinie” rozpoznawalnym jako lider na tym polu.

Realizacja programu powinna być oparta na edukacji bazującej na podmiotowym podejściu do uczestników. Powinna ona wynikać ze wspólnej aktywności, współpracy i dialogu oraz służyć wspieraniu tworzenia w Lublinie oferty kierowanej do dzieci: spektakli, filmów, wystaw, koncertów, warsztatów muzycznych, itp.

Chęć realizacji Programu Lublin dla dzieci ogłosił Prezydent Miasta Lublin wspólnie z Rzecznikiem Praw Dziecka we wrześniu 2012 r. w trakcie obchodów Międzynarodowego Dnia Orderu Uśmiechu. Wprowadzanie w kulturę dzieci od najmłodszych lat, jest ważnym elementem kształtowania u nich nawyku stałego uczestnictwa w kulturze, a tworzenie sprzyjających warunków dla ich rozwoju oraz różnorodnej oferty bezpiecznego i aktywnego spędzania czasu wolnego, stanowi ważny element polityki prorodzinnej. Przy organizacji tych działań należy

zwracać uwagę również na potrzeby i możliwości opiekunów.

Program ten powinien objąć w kolejnych etapach: diagnozę, skoordynowanie i maksymalne udostępnienie istniejącej oferty kulturalnej, rekreacyjnej i edukacyjnej dla dzieci i opiekunów; następnie uzupełnienie i rozwój tej oferty, włączając w to działania wspierające aktywność organizacji pozarządowych i prywatnej przedsiębiorczości.

Proponowane działania koncentrują się wokół czterech obszarów:

- wspieranie edukacji przedszkolnej i szkolnej poprzez tworzenie specjalnych programów edukacyjnych, które mogą uatrakcyjnić i uzupełniać przekazywane treści;
- rozwój nieformalnej edukacji kulturalnej;
- wsparcie instytucji socjalnych i pomocowych poprzez tworzenie programów aktywizujących dzieci i rodziny korzystające z ich wsparcia;
- budowanie oferty „kultury rodzinnej”, czyli dedykowanej wspólnej aktywności dzieci i opiekunów (w tym dzieci i dziadków) oraz tworzenie przyjaznych rodzinie przestrzeni publicznych.

Część przygotowywanych działań, kierowana do całych rodzin, powinna być budowana tak, aby tworzyć przestrzeń do wspólnej zabawy i nauki dla dzieci i opiekunów (popularną formą takich zajęć są prowadzone w domach kultury kluby rodziców) oraz umożliwiać opiekunom najmłodszych dzieci uczestnictwo w kulturze. Przykładem takich działań są m. in. seanse filmowe dedykowane rodzinom, w czasie których światło jest jedynie przyciemniane, a poziom głośności zmniejszany, tak aby zapewnić komfort i poczucie bezpieczeństwa najmłodszych dzieci. Do wspólnego, kreatywnego spędzania wolnego czasu powinny również zachęcać odpowiednio przygotowane przestrzenie rekreacyjne.

Grupę docelową stanowią najmłodszy mieszkańcy miasta (0 – 12 lat), przy czym szczególna uwaga zostanie skierowana na dzieci w wieku 0 – 6 lat, w tym ofertę rodzinną budowaną dla grupy 0 – 2 oraz działania dla dzieci w wieku przedszkolnym (3 – 5/6). Część z celów tego programu będzie realizowanych równoległe w ramach Programu Dzielnice Kultury – oś programowa „Lublin dzieciom” oraz Programu Kultura i edukacja – działania skierowane do dzieci w wieku 6/7 – 12. Ze względu na swój zasięg i złożone potrzeby najmłodszych program ten wymaga ścisłej współpracy z przedszkolami i szkołami podstawowymi.

Oczekiwane rezultaty

- wytworzenie u dzieci nawyku uczestnictwa w kulturze i kontaktu ze sztuką;
- rozwój oferty warsztatów umiejętności artystycznych;
- rozbudzenie wrażliwości artystycznej i podniesienie kompetencji tworzenia kultury;
- wzrost kreatywności, otwartości i tolerancji;
- atrakcyjne i kreatywne zagospodarowanie wolnego czasu dzieci w bezpiecznym otoczeniu.

Przykładowe zadania:

- Analiza istniejącej oferty kulturalnej dla najmłodszych i stworzenie na tej podstawie ogólnodostępnej bazy danych;
- Promocja działań i wydarzeń skierowanych dla najmłodszych oraz wprowadzanie systemu oznaczeń wydarzeń informującego, czy jest ono odpowiednie dla dzieci (dot. zarówno festiwali jak i stałej oferty kulturalnej);
- Tworzenie nowej oferty dla dzieci:
 - optymalizacja programów instytucji kierujących swoją ofertę do dzieci;
 - rozwój edukacyjnej i społecznej funkcji bibliotek (tworzenie w filiach mini domów kultury);
 - uzupełnianie oferty dużych wydarzeń kulturalnych o programy dedykowane dzieciom.
- Tworzenie i rozwój oferty kulturalno-rekreacyjnej w czasie wolnym od zajęć szkolnych (zwiększanie zasięgu akcji Lato i Zima w mieście oraz tworzenie specjalnej oferty w okresach około świątecznych);
- Dostosowywanie instytucji kultury oraz oferty organizacji pozarządowych do potrzeb dzieci i opiekunów:
 - tworzenie miejsc przyjaznych dzieciom w instytucjach kultury oraz w miejscach realizacji wydarzeń kulturalnych;
 - tworzenie oferty dla rodziców i dzieci (np. kluby rodziców, rodzinne warsztaty twórcze, wydarzenia kulturalne dla opiekunów z dziećmi);
 - przygotowanie w instytucjach kultury punktów opieki nad dziećmi, których opiekunowie biorą udział w wydarzeniach kulturalnych lub budowanie oferty równoległej;
 - zapewnienie komfortu i bezpieczeństwa, np. poprzez odpowiednie wyposażenie placówek (przewijaki, miejsca na wózki, podjazdy, przestrzeń do karmienia czy kąciki zabaw);
- Tworzenie przestrzeni dla dzieci:
 - dbałość o przestrzenie plenerowe i rekreacyjne;
 - wspieranie powstawania inspirujących do kreatywności i aktywności przestrzeni plenerowych, tj. tematyczne place zabaw, ogrody doświadczeń, ogólnodostępna infrastruktura sportowa;
 - tworzenie miejsc do prezentacji sztuki dzieci;
 - budowanie oferty prezentacji sztuki w przestrzeni publicznej z uwzględnieniem wrażliwości dzieci;
 - wykorzystywanie infrastruktury szkół (po zakończeniu zajęć) na cele kulturalne;
- Rozwój współpracy pomiędzy różnymi podmiotami oferującymi działania kulturalne dla dzieci, m. in.:
 - pomiędzy instytucjami kultury a przedszkolami i szkołami podstawowymi;
 - z uczelniami wyższymi kształcącymi przyszłe kadry „dla dzieci”;

- współpraca z podmiotami działającymi w obszarze kultury, sportu, rekreacji i turystyki w celu tworzenia produktów komplementarnych;
- Stworzenie i wdrożenie systemu wsparcia dedykowanego dzieciom szczególnie uzdolnionym;
- Optymalizacja sieci placówek działających na rzecz dzieci:
 - działania na rzecz podmiotów istniejących:
 - optymalizacja sieci bibliotek;
 - tworzenie nowych domów i ośrodków kultury oraz ich filii;
 - wspieranie spółdzielczych domów kultury i klubów osiedlowych;
 - tworzenie nowych instytucji prowadzących działania na rzecz dzieci, m.in.:
 - utworzenie Centrum Zabawy Wiedzą i Muzeum Techniki;
 - przekształcenie Teatru im. H. Ch. Andersena w wielofunkcyjne Centrum Sztuki Dzieci;
 - stworzenie przestrzeni do prowadzenia warsztatów ze sztuki nowego cyrku.

3.7. Nowa Lokacja – Lublin 2017

Priorytety

1.4. Lublin 2017

1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna

1.3. Lublin w Europie i na świecie

Punkt wyjścia

W dniu 22 czerwca 2011 roku, nazajutrz po ogłoszeniu wyników konkursu o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury, Prezydent Miasta Lublin wyraził wolę realizacji obchodów 700-lecia nadania Lublinowi prawa miejskiego magdeburskiego w oparciu o program przygotowany w aplikacjach o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury. Wstępne założenia wykonawcze przygotował powołany do tego celu zespół zadaniowy.⁵² Określają one główne obszary Programu, którymi są: wydarzenia kulturalne, działania społeczne, sportowe i rekreacyjne, oświatowe i naukowe wspierane przez działania na rzecz promocji, turystyki i rozwoju infrastruktury.

Na początku 2014 roku powinno zostać powołane biuro Programu odpowiedzialne za przygotowanie i koordynację obchodów 700-lecia aktu lokacyjnego Lublina (zwanymi dalej Obchodami) oraz zespoły robocze koordynowane przez poszczególne wydziały Urzędu Miasta. W tym samym czasie określone powinny zostać zasady współpracy z poszczególnymi partnerami, w tym w szczególności z Ośrodkiem „Brama Grodzka – Teatr NN” oraz Warsztatami Kultury, które to instytucje, ze względu na charakter swojej działalności będą pełniły kluczową rolę w przygotowywaniu Obchodów.

Założenia powinny czerpać z następujących dokumentów programowych:

- Pierwsza Aplikacja Lublin 2016 – Europejska Stolica Kultury – Kandydat;
- Finałowa Aplikacja Lublin 2016 – Europejska Stolica Kultury – Kandydat;
- Miasto w Dialogu – 2017.

Analiza dokumentów programowych oraz rozmowy ze środowiskiem kulturalnym wskazują na konieczność szybkiego rozpoczęcia prac nad Programem, przyznanie prymatu wytwarzaniu kultury przed jej „importem” oraz inicjowaniu działań mających na celu współtworzenie programu wspólnie z mieszkańcami. Obchody roku 2017 postrzegane jako „święto Lublina” powinny stać się impulsem do odkrywania historii miasta, a w programie należy zaakcentować fakt, że Lublin istniał już na kilka wieków przed lokacją na prawie magdeburskim.

⁵² Zarządzenie nr 1/10/2012 Prezydenta Miasta Lublin z dnia 1 października 2012 r. w sprawie powołania zespołu zadaniowego do przygotowania założeń obchodów, przypadającej w 2017 r., 700. rocznicy nadania Lublinowi prawa miejskiego magdeburskiego, w: <http://bip.lublin.eu>.

Przykładowi partnerzy:

- biura i wydziały Urzędu Miasta Lublin, m.in.: Spraw Społecznych, Sportu i Turystyki, Oświaty i Wychowania, Miejskiego Konserwatora Zabytków, Strategii i Obsługi Inwestorów (Biuro Marketingu Miasta);
- instytucje kultury, w szczególności: Warsztaty Kultury i Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”;
- podmioty działające na rzecz środowiska lokalnego: organizacje pozarządowe, parafie, Rady Dzielnic oraz liderzy lokalni i grupy nieformalne;
- lubelskie uniwersytety i środowisko akademickie;
- szkoły i instytucje oświatowe;
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego.

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Obchody 700-lecia aktu lokacji Lublina powinny przybrać formę całorocznego święta miasta, które spowoduje wzrost kapitału społecznego i poczucia tożsamości lokalnej oraz dumy z przynależności do miejsca. Narracyjny i partycypacyjny charakter obchodów ma na celu zbliżyć je do obywatelskiego otwarcia nowego rozdziału historii Lublina.

Rok 2017, w którym przypada siedemsetna rocznica nadania Lublinowi przez Władysława Łokietka prawa miejskiego magdeburskiego, wydaje się idealną okazją do symbolicznego rozpoczęcia nowej ery w historii miasta. Odbędzie się to przez podsumowanie kluczowych elementów jego niezwykłego dziedzictwa (takich jak kilkusetletnia wielokulturowość, tradycja Unii Lubelskiej, Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej czy Lubelski Lipiec) i otworenie nowej perspektywy rozwoju Lublina w myśl „Nowej Lokacji – Lublin 2017” jako miasta ambitnego, otwartego na świat, obywatelskiego, przedsiębiorczego, akademickiego i kreatywnego, zarządzanego partycypacyjnie, tętniącego życiem artystycznym. W 2017 roku Lublin ma stać się miastem „o wysokiej kulturze pamiętania, europejskim, dobrosąsiedzkim, zintegrowanym wewnątrznie, wychylonym ku przyszłości [...] z wyobraźnią obejmującą aspiracje, które odważnie przekraczają horyzont prowincji”.⁵³ Taka misja towarzyszy przygotowywanym Obchodom.

Program ten nie ogranicza się do roku 2017, lecz ma także za zadanie przygotować wcześniej mieszkańców i samo miasto do tej symbolicznej obywatelskiej lokacji. Lata 2014–2016 będą służyć wzmocnieniu potencjału lubelskiej kultury i zwiększeniu aktywności mieszkańców, tak aby Obchody mogły być inspirującą całoroczną manifestacją potencjału Lublina. Do tego czasu wejdą też w pełną fazę realizacji wszystkie Programy Operacyjne, których operatorzy powinni aktywnie włączyć się w realizację programu, uzupełniając go o wartości i idee przyświecające ich działalności.

⁵³Miasto w dialogu – 2017. Propozycja do konsultacji społecznych, s. 11.

Organizacja tak dużego wydarzenia, będzie okazją do przeprowadzenia analizy efektów wdrażania Strategii oraz poszczególnych Programów Operacyjnych (średniookresowa ewaluacja realizacji strategii).

Oczekiwane rezultaty:

- zwiększenie poczucia przynależności i dumy z bycia obywatelem Lublina;
- rozwój wiedzy historycznej i kompetencji społecznych mieszkańców Lublina;
- wzrost zaangażowania mieszkańców w działania na rzecz miasta – rozwój społeczeństwa obywatelskiego;
- wzrost rozpoznawalności Lublina w Polsce i na świecie;
- ocena dotychczasowej realizacji założeń Strategii Rozwoju Kultury oraz weryfikacja i aktualizacja ich założeń.

Przykładowe zadania:

- Aktualizacja i weryfikacja założeń aplikacji ESK 2016 oraz analiza pozostałych dokumentów programowych, w celu ich włączenia w program Obchodów;
- Powołanie zespołów, komitetów i innych struktur odpowiedzialnych za realizację Programu (w tym Komitetu Honorowego i Komitetu Naukowego);
- Przygotowanie programu naukowego Obchodów;
- Przygotowanie programu rozwoju infrastruktury potrzebnej do realizacji Obchodów;
- Przygotowanie programu kulturalnego towarzyszącego Obchodom z uwzględnieniem działań realizowanych w ramach innych Programów Operacyjnych np.:
 - realizacja specjalnego programu edukacyjnego dla szkół – Program Operacyjny Kultura i edukacja;
 - tworzenie międzynarodowych partnerstw na rzecz realizacji specjalnych projektów dedykowanych Obchodom – Program Operacyjny Współpraca Międzynarodowa;
 - przygotowanie programów cyklicznych wydarzeń kulturalnych nawiązujących do rocznicy – Program Operacyjny Wydarzenia Kulturalne;
 - przygotowanie prezentacji potencjału kulturalnego dzielnic – Program Operacyjny Dzielnice Kultury.
- Włączenie w program kulturalny najciekawszych inicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców;
- Ścisła współpraca z instytucjami kultury przy tworzeniu programu Obchodów mająca na celu wykreowanie obszarów, w których każda z miejskich instytucji będzie pełniła funkcję lidera;
- Włączenie miast partnerskich i zaprzyjaźnionych w realizację Obchodów;
- Stworzenie dedykowanej Obchodom submarki „Miasta Inspiracji” oraz opracowanie jego strategii marketingowej;
- Ewaluacja realizacji Obchodów mająca na celu m. in. wychwycenie najciekawszych wydarzeń i włączenie ich w kalendarz kulturalny Lublina.

3.8. Obserwatorium Kultury

Priorytety

- 1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna
- 1.2. Rozwój kultury w dzielnicach
- 1.3. Lublin w Europie i na świecie
- 1.4. Lublin 2017

Punkt wyjścia

Dwie aplikacje oraz kilkanaście raportów i analiz stworzonych w ramach przygotowań do konkursu ESK 2016 pomimo upływu kilku lat wciąż stanowią najpełniejszy obraz lubelskiej kultury. Są one niewyczerpanym źródłem rekomendacji, z których wiele zostało wpisanych w założenia niniejszej Strategii i dowodzą, jak wiele z tego, co wydarzyło się w lubelskiej kulturze w ciągu ostatnich siedmiu lat, było efektem wcześniejszych zamierzeń. Uzupełnieniem tych dokumentów jest powstała na początku 2013 roku publikacja „Kultura (w) dialogu. Instytucjonalne ramy kultury w Lublinie” diagnozująca funkcjonowanie miejskich instytucji kultury. Osobne analizy przygotowują same instytucje kultury, są to zazwyczaj prace poświęcone ich obszarowi zainteresowań.

Jednak dynamicznie zmiany wynikające z intensywnego rozwoju kultury w Lublinie i szybkich przemian społecznych, technologicznych i gospodarczych powodują, że liczba pytań dotyczących dalszego rozwoju kultury rośnie szybciej niż liczba odpowiedzi, a zastana metodologia badań nie pomaga w ich odnalezieniu. Problem pogłębia brak wyspecjalizowanej jednostki prowadzącej stały monitoring sektora kultury. Obecnie badania prowadzone są wrywkowo i sporadycznie, a ich wyniki często są trudne do odszukania i porównywania.

Wiele istotnych informacji znajduje się w istniejących bazach danych prowadzonych przez takie podmioty jak: Główny Urząd Statystyczny, samorządy, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Narodowe Centrum Kultury.

Obserwatorium Kultury to skoordynowany zestaw działań w obszarze sprawozdawczości, analityki oraz monitoringu i ewaluacji prowadzony przez Wydział Kultury, instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz uczelnie i niezależnych badaczy, gwarantujący obiektywność i rzetelność merytoryczną danych i ekspertyz dostarczanych wszystkim podmiotom uczestniczącym w zarządzaniu kulturą, pozwalający na śledzenie rezultatów krótko-, średnio- i długoterminowych i szybkie reagowanie na zmiany, dostarczający rekomendacji programowych i wspierający budowanie wiarygodności wszystkich operatorów kulturalnych. W tym celu kluczowa jest analiza możliwości stworzenia partnerstwa publiczno-pozarządowo-naukowego oraz stworzenie struktury powiązań pomiędzy lubelskim Obserwatorium Kultury, a innymi tego typu jednostkami w kraju i na świecie (formy organizacji i zakresie prowadzonej

działalności różnego rodzaju Obserwatoriów i Laboratoriów Kultury opisuje raport Małgorzaty Kisilowskiej pt. „Obserwatorium kultury jako ośrodek zarządzania wiedzą”).

Przykładowi partnerzy:

- lubelskie uczelnie wyższe;
- Obserwatorium Miasta⁵⁴;
- inne Obserwatoria Kultury w Polsce i Europie oraz instytucje kultury, towarzystwa naukowe i ośrodki badawcze prowadzące podobną działalność (np. Małopolski Instytut Kultury, Narodowe Centrum Kultury, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”);
- Główny Urząd Statystyczny, w tym Ośrodek Statystyki Kultury;
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego;
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Akademickie Centrum Kultury „Chatka Żaka” oraz inkubatory akademickie;
- podmioty prowadzące działalność kulturalną (instytucje kultury, organizacje pozarządowe, instytucje oświatowe itp.).

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Celem Programu jest stworzenie zintegrowanego systemu badań obiegu i oddziaływania kultury i sztuki w Lublinie umożliwiającego racjonalizację systemu zarządzania, rozwijającego metodologię badań nad kulturą stosownie do potrzeb i wspierającego monitorowanie realizacji Strategii Rozwoju Kultury.

Główne obszary aktywności Obserwatorium Kultury bazują na programie „Monitoring i Ewaluacja” ESK 2016. Zostanie on dostosowany do obecnej sytuacji i nowych wyzwań rozwojowych. Działalność Obserwatorium Kultury powinna ogniskować się wokół trzech osi:

- uczestnictwo w kulturze;
- pole i domeny kultury,⁵⁵
- ekonomika kultury.⁵⁶

⁵⁴ To jednostka jakiej powstanie postuluje Strategia Rozwoju Lublina na lata 2013–2020, jako systemu zbierania, przetwarzania i udostępniania adekwatnych do potrzeb rozwojowych baz danych, generowanych w skalach bliskich mieszkańcom (dzielnice, osiedla), umożliwiającego monitorowanie i koordynację współpracy oraz obserwowanie skutków realizowanych projektów; Strategia Rozwoju Lublina na lata 2013–2020, s. 49.

⁵⁵ W ramach tej osi prowadzone będzie m.in.: badanie twórców, grup, środowisk, instytucji, organizacji i ich otoczenia, ewaluacja współpracy, edukacji kulturalnej, promocji kultury, wdrażania dokumentów strategicznych i programów rozwoju, wydatkowania środków publicznych na poszczególne podmioty i dziedziny kultury czy oddziaływania na środowisko społeczne i kulturalne.

⁵⁶ Ekonomika kultury obejmuje badania uwarunkowań zachodzących zjawisk i prawidłowości ekonomicznych występujących w kulturze oraz jej powiązań z innymi gałęziami gospodarki. Terminem tym zastąpiono zaproponowany w aplikacjach ESK 2016 program „Ekonomia i rynek: analiza wskaźników ekonomicznych miasta i regionu”. Ze względu na utworzenie (zgodnie ze Strategią Rozwoju Lublina na lata 2013 – 2020, s. 49) Obserwatorium Miasta, rola Obserwatorium Kultury w tym elemencie

W ramach tych osi realizowane będą autonomiczne projekty badawcze, dotyczące takich sfer działalności kulturalnej jak np.:

- partycypacja w kulturze (poziom uczestnictwa i stopień satysfakcji);
- wykluczenie z kultury (badanie grup marginalizowanych);
- organizacje pozarządowe;
- współzależność ekonomia – gospodarka – kultura;
- sektor czasu wolnego (rozrywka, rekreacja, turystyka, sport amatorski);
- sektor kreatywny i potencjał kreatywny mieszkańców;
- mapa mentalna Lublina (przestrzeń miasta w świadomości mieszkańców);
- media (monitoring treści i kształtowania wizerunku miast i regionu);
- kultura nieinstytucjonalna (dziedziny, liderzy, trendy);
- kultura akademicka (współpraca międzyuczelniana, kultura studencka itp.);
- Lublin i region jako przedmiot badań w różnych dyscyplinach naukowych;
- edukacja kulturalna oraz konsultacje społeczne z przedstawicielami różnych dziedzin kultury wraz z monitoringiem instytucji zarządzających kulturą w mieście i regionie;
- komunikacja między podmiotami kultury i jej odbiorcami (formy komunikacji, grupy odbiorców komunikacji, treść oraz narzędzia informacji i promocji).

Rolą Obserwatorium Kultury powinno być także wspieranie innych podmiotów w przygotowaniu narzędzi badawczych i analizie wyników, w tym tworzenie narzędzi do analizy i obrazowania danych (komunikatywne infografiki) oraz monitoring zmian wprowadzanych w zarządzaniu kulturą w Europie i na świecie połączony z promocją innowacji i dobrych praktyk w środowisku lubelskim. Obserwatorium Kultury powinno czerpać inspiracje do stawiania tez i tworzenia powiązań między danymi m. in. od praktyków badanej działalności, odpowiadając także na ich wątpliwości i pytania.

Oczekiwane rezultaty:

- opracowanie metodologii badawczej odpowiadającej specyfice lubelskiej kultury;
- stworzenie aktualnego obrazu sytuacji lubelskiej kultury, stały monitoring trendów i innowacji oraz diagnoza jej wyzwań i barier rozwojowych;
- wskazanie synergii pomiędzy kulturą a innymi dziedzinami życia;
- określenie potencjału, szans i barier rozwojowych lubelskiego sektora kreatywnego i sektora czasu wolnego;
- rozwój współpracy pomiędzy uczelniami a miastem;
- rozwój kompetencji badawczych pracowników instytucji kultury i studentów;
- poprawa jakości analiz i sprawozdań podmiotów działających w sektorze kultury;
- poprawa dostępności do informacji publicznych i wzrost transparentności sektora kultury.

powinna zostać ograniczona do pomocy przy opracowywaniu metodologii fragmentów dotyczących kultury.

Przykładowe zadania:

- Ocena możliwości współpracy z lubelskimi uczelniami (w szczególności kierunkami: animacja kultury, socjologia, politologia, kulturoznawstwo) w ramach działania Obserwatorium;
- Stworzenie „raportu otwarcia” (zgromadzenie, opracowanie, udostępnienie wiedzy już posiadanej);
- Opracowanie kompleksowego programu badań odpowiadającego zapisom Strategii Rozwoju Kultury zawierającego harmonogram, projekty badawcze, wskaźniki, partnerów oraz potencjalne źródła finansowania poszczególnych projektów badawczych;
- Aktywne poszukiwanie środków finansowych na badania;
- Tworzenie sieci współpracy z interesariuszami Programu oraz nawiązywanie partnerstw z innymi ośrodkami z kraju i z zagranicy;
- Włączanie studentów w działania Obserwatorium Kultury;
- Opracowanie programu popularyzowania wyników badań i współpraca przy jego realizacji (seminaria, debaty, konferencje, prowadzenie działalności wydawniczej);
- Budowa elektronicznego systemu informacji o kulturze, włączanie opracowanych danych do ogólnopolskich i europejskich baz danych;
- Organizacja i prowadzenie centrum dokumentacji kultury lubelskiej, gromadzącego w szczególności tzw. „szarą literaturę” (teksty publikowane nieoficjalnie);
- Włączanie do bazy danych, udostępnianie i analiza ogólnodostępnych danych dotyczących sektora kultury oraz sektora kreatywnego;
- Wspieranie Wydziału Kultury przy monitorowaniu i ewaluacji realizacji Strategii Rozwoju Kultury oraz współpraca z zespołami przygotowującymi poszczególne Programy Operacyjne przy opracowywaniu zasad ich monitoringu i ewaluacji;
- Współpraca z instytucjami przy opracowywaniu ich sprawozdań i prowadzeniu analiz działalności.

3.9. Otwarty Wschód

Priorytety

1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna

1.3. Lublin w Europie i na świecie

Punkt wyjścia

Program Operacyjny Otwarty Wschód jest kontynuacją współpracy kulturalnej z krajami Europy Wschodniej i Bałkanów podejmowanych przez samorząd Miasta Lublin i lubelskie środowiska kulturalne. Ze względu na swoje położenie oraz uwarunkowania historyczne i kulturowe, Lublin od wielu lat realizuje wschodnią politykę współpracy kulturalnej, przyczyniając się do integracji całego sektora kulturalnego Europy Środkowo-Wschodniej. Działaniom tym przyświeca idea budowania wspólnej europejskiej przestrzeni kulturowej, włączającej wschodnich partnerów i respektującej ich różnorodność.

Wśród licznych działań artystycznych, spotkań i dyskusji artystów i praktyków kultury z Europy Wschodniej realizowanych w Lublinie, ważne miejsce zajmują przedsięwzięcia organizowane przez miejskie instytucje kultury, takie jak: Najstarsze Pieśni Europy (od 1991 r.), Jarmark Jagielloński (od 2006 r.), Festiwal Teatrów Europy Środkowo-Wschodniej „Sąsiedzi” (od 2007 r.), Inne Brzmienia Art'n'Music Festival Lublin-Lviv (od 2008 r.), „L² – potęgowanie kultury Lublina i Lwowa” (2008–2009 r.), Międzynarodowy Festiwal „Jazz Bez” (od 2010 r.), Triennale Ukraińskiej Sztuki Współczesnej „Ukraiński Zriz” (2010 r.), Noc Kultury (2012 r.), Kongres Kultury Partnerstwa Wschodniego (2011 r., 2013 r.) i Kongres Inicjatyw Europy Wschodniej (2012 r., 2013 r.).

Podejmowane działania mają na celu przede wszystkim stworzenie platformy dla wymiany idei i dialogu przedstawicieli środowisk kulturalnych oraz wypromowanie innowacyjnych rozwiązań współpracy sektora kulturalnego.

Zdobyte doświadczenia i kompetencje umożliwiły powołanie w Lublinie w 2012 roku Centrum Kompetencji Wschodnich – *think-tanku*, którego zadaniem jest przyczynianie się do powstawania nowej jakości w szeroko rozumianej współpracy rozwojowej. Jednym z siedmiu głównych obszarów programowych działalności Centrum Kompetencji Wschodnich jest program Kultura dla rozwoju. Cele Programu Operacyjnego Otwarty Wschód wpisują się w założenia Centrum Kompetencji Wschodnich i je realizują.

Przykładowi partnerzy Programu:

- Centrum Kompetencji Wschodnich;
- biura i wydziały Urzędu Miasta Lublin, w szczególności: Kancelaria Prezydenta – referat ds. współpracy międzynarodowej, Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów, Wydział

Oświaty i Wychowania, Wydział Projektów Nieinwestycyjnych;

- miejskie instytucje kultury (w szczególności realizujące istotne projekty o charakterze międzynarodowym lub we współpracy z partnerami wschodnimi np.: Warsztaty Kultury, Centrum Kultury, Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”);
- organizacje pozarządowe realizujące projekty we współpracy z partnerami wschodnimi (np. Fundacja Transkultura, Towarzystwo Ukraińskie, Fundacja Kultury Duchowej Pogranicza, Fundacja Muzyka Kresów, Wschodnia Fundacja Kultury „Akcent”, Stowarzyszenie Panorama Kultur);
- uniwersytety, uczelnie wyższe oraz instytucje edukacyjne i naukowe prowadzące międzynarodową współpracę kulturalną bądź naukową (np. Instytut Europy Środkowo-Wschodniej);
- sieci i fora współpracy międzynarodowej w dziedzinie kultury takie jak Forum Kultury Eurocities, East European Performing Art Platform (EEPAP).

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Celem Programu jest wzmocnienie pozycji i wizerunku Lublina jako lidera wieloaspektowej i wielopoziomowej współpracy kulturalnej z państwami Europy Wschodniej i Bałkanów opartej na zasadach partnerstwa, dialogu i wymiany doświadczeń.

Program dedykowany jest państwom Partnerstwa Wschodniego (Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdawia oraz Ukraina) oraz Bałkanów (Albania, Bośnia i Hercegowina, Bułgaria, Chorwacja, Czarnogóra, Kosowo, Macedonia, Rumunia, Serbia).

Punktem wyjścia dla określenia kierunków zmian są propozycje lubelskiego środowiska kultury oraz rekomendacje Kongresu Kultury Partnerstwa Wschodniego wypracowane przez jego uczestników w 2011 roku i wnioski płynące z tegorocznej edycji Kongresu. Za najważniejsze kierunki współpracy kulturalnej z partnerami z Europy Wschodniej uznano:

- stworzenie i wdrożenie nowych rozwiązań dla rozwoju sektora kultury i systemu edukacji kulturalnej;
- wypracowanie nowych idei, kompetencji i narzędzi w zakresie zarządzania w kulturze;
- organizowania współpracy międzynarodowej oraz skuteczności działania w środowisku lokalnym i w przestrzeni europejskiej;
- budowanie sieci wspierających organizacje, twórców i nieformalne inicjatywy z krajów Europy Wschodniej.

Program będzie realizowany w kilku obszarach tematycznych:

- wsparcie i doradztwo;
- wymiana doświadczeń i wiedzy;
- realizacja wspólnych przedsięwzięć artystycznych i edukacyjnych.

Prowadzone działania powinny umożliwiać powstawanie sieci i platform współpracy, wspierać mobilność osób działających w obszarze kultury, rozwijać działania na rzecz podnoszenia kompetencji kadr kultury i budowania ich kontaktów międzynarodowych oraz umożliwiać realizację transgranicznych projektów kulturalnych i artystycznych (także z krajami Europy Zachodniej).

Oczekiwane rezultaty:

- podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności, liderów i menadżerów kultury i sztuki z krajów Europy Wschodniej, poprzez:
 - zwiększenie dostępu do informacji w zakresie innowacyjnych rozwiązań zarządzania kulturą;
 - zwiększenie dostępu do informacji w zakresie polityk i strategii kulturalnych oraz zewnętrznych źródeł finansowania inicjatyw kulturalnych;
 - zwiększenie mobilności artystów, liderów i menadżerów kultury z krajów Europy Wschodniej;
 - wypracowanie narzędzi do stworzenia programów edukacyjnych i mechanizmów finansowych dla artystów i praktyków kultury;
 - stworzenie platformy współpracy na rzecz edukacji kulturalnej;
- stworzenie odpowiednich warunków dla realizacji inicjatyw kulturalnych promujących różnorodność kulturalną Europy Wschodniej;
- stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju europejskich sieci współpracy kulturalnej i dialogu z krajami Europy Wschodniej;
- zwiększenie świadomości wśród operatorów kultury Unii Europejskiej o problemach i realiach społeczno-kulturalnych Europy Wschodniej;
- wsparcie działań mających na celu zwiększenie roli kultury w dokumentach o charakterze strategicznym miast Europy Wschodniej.

Przykładowe zadania:

- Opracowanie i wdrożenie programów kształcenia liderów i menadżerów kultury z krajów Europy Wschodniej w zakresie zarządzania kulturą i realizacji projektów międzynarodowych;
- Tworzenie *think-tanków* współpracy kulturalnej i edukacyjnej w różnych obszarach tematycznych z udziałem przedstawicieli Unii Europejskiej i krajów Europy Wschodniej;
- Opracowywanie stanowisk, analiz, raportów i rekomendacji w obszarze współpracy kulturalnej Unii Europejskiej z krajami Europy Wschodniej;
- Organizowanie interdyscyplinarnych programów rezydencyjnych i stypendialnych w Lublinie z udziałem artystów i praktyków kultury z krajów Europy Wschodniej;
- Organizowanie wizyt studyjnych i praktyk w Lublinie z udziałem liderów i menadżerów kultury z krajów Europy Wschodniej;

- Realizacja wielostronnych projektów kulturalnych i edukacyjnych promujących różnorodność kulturalną Europy Wschodniej;
- Realizacja wielostronnych projektów kulturalnych i edukacyjnych umożliwiających dialog środowisk kulturalnych i edukacyjnych Unii Europejskiej i krajów Europy Wschodniej;
- Realizacja projektów dotyczących tworzenia programów badawczych i edukacyjnych skierowanych do artystów i praktyków kultury z krajów Europy Wschodniej;
- Realizacja projektów badawczych dotyczących sytuacji sektora kultury w krajach Europy Wschodniej.

3.10. Przestrzenie dla kultury

Priorytety

- 1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna
- 1.2. Rozwój kultury w dzielnicach
- 1.3. Lublin w Europie i na świecie
- 1.4. Lublin 2017

Punkt wyjścia

Podstawową przestrzeń do prowadzenia działalności kulturalnej stanowi infrastruktura kilkudziesięciu obiektów zajmowanych przez instytucje kultury oraz spółdzielcze domy kultury i kluby osiedlowe. W ostatnich latach powstało kilka nowych instytucji (np. Dzielnicowy Dom Kultury „Węglin”, Ośrodek Międzykulturowych Inicjatyw Twórczych „Rozdroża”, Teatr Stary) oraz oddziałów i filii istniejących instytucji (m.in. intensywnie rozwijana jest sieć placówek Miejskiej Biblioteki Publicznej im. H. Łopacińskiego). Warunki lokalowe poprawiły się znacząco po zakończonym remoncie Klasztoru Powiżytkowskiego, będącego siedzibą Centrum Kultury, MBP im. H. Łopacińskiego oraz OMiT „Rozdroża”, ale także na skutek systematycznie prowadzonych prac remontowo-inwestycyjnych w innych obiektach. Na rok 2015 zaplanowano otwarcie Centrum Spotkania Kultur (CSK) połączone z powrotem do wyremontowanego gmachu Teatru Muzycznego i Filharmonii Lubelskiej. W bezpośrednim sąsiedztwie CSK powstaje Lubelskie Centrum Konferencyjne, a także prowadzone są prace remontowe w Ogrodzie Saskim. Jeżeli wziąć pod uwagę zaplanowaną przebudowę Placu Litewskiego, to w niedalekiej przyszłości odnowiona zostanie duża część centrum miasta, stwarzająca zupełnie nowe możliwości do prowadzenia działalności kulturalnej. Niemniej, chcąc oferować nowoczesny i atrakcyjny program, konkurencyjny w stosunku do innych miast polskich i europejskich, niezbędne jest dalsza poprawa jakości przestrzeni dla kultury, w tym tworzenie nowych instytucji i ich oddziałów (szczególnie w dzielnicach oddalonych od centrum miasta) oraz miejsc pobudzających do ekspresji twórczej, kreatywności i innowacyjności.

Jako przestrzenie dla kultury mogą być również wykorzystywane tereny zielone i rekreacyjne, place i skwery, obiekty sportowe, budynki i otoczenie szkół oraz uczelni. Unikatowym zasobem miasta jest sieć dolin rzecznych i wąwozów, która stanowi o klimacie Lublina, a odpowiednio zagospodarowana może stać się jego atutem, integrującym mieszkańców i przyciągającym gości z zewnątrz. Organizowanie wydarzeń kulturalnych w przestrzeni miasta utrudniają procedury związane z uzyskiwaniem pozwoleń na taką działalność, a także niewielka liczba miejsc, postrzeganych jako atrakcyjne. Sytuacja ta doprowadziła do skupienia plenerowej aktywności kulturalnej na terenie Starego Miasta. Poszukiwanie nowych, oddalonych od centrum miejsc stanowiących alternatywną ofertę dla organizatorów, stało się jedną z najpilniejszych potrzeb warunkujących ich dalszy rozwój.

Równocześnie z rozwojem przestrzeni dla kultury traktowanych jako miejsca wydarzeń, należy kontynuować prace na rzecz podnoszenia jakości przestrzeni publicznej i propagowania idei krajobrazu kulturowego. Jednym z przyjętych założeń jest rewitalizacja ciekawych architektonicznie obiektów poprzez ich adaptacje na cele kulturalne. Zachowane, opisane i udostępnione materialne dziedzictwo ma ogromny wymiar edukacyjny, tworząc podwaliny pod rozwój tożsamości mieszkańców, oparty na wspólnej historii i tradycji. Należy również pamiętać, że o zachowaniu dziedzictwa decyduje również jego funkcja użytkowa i najbliższe otoczenie. Konieczna jest kontynuacja prac mających na celu ochronę dziedzictwa Starego Miasta i terenów w jego najbliższej okolicy oraz systemowe rozwiązanie kwestii reklam i szyldów. Wymaga to długofalowego myślenia o przestrzeni, które powinno być wsparte poprzez animowanie działań na rzecz dialogu wokół kultury przestrzeni. Duża aktywność na tym polu jest mocną stroną Lublina. W mieście działa m.in. Forum i Rada Kultury Przestrzeni, odbywają się też liczne spotkania i debaty dotyczące tego zagadnienia, a mieszkańcy coraz częściej uczestniczą w warsztatach i akcjach animacyjnych związanych z architekturą i krajobrazem.

Dziedzictwo kulturowe jest także jednym z kluczowych walorów stanowiących bazę do rozwoju turystyki kulturowej. Jego elementy (np. Kaplica Trójcy Świętej, autentyczny zespół Starego Miasta, Renesans Lubelski) są unikatowe w skali Polski i Europy a jednocześnie silnie związane z tożsamością i historią miasta. Odpowiednio promowane mogą budować wizerunek Lublina jako miasta kultury.

Ogromnym potencjałem Lublina jest zagospodarowanie dla kultury przestrzeni wirtualnej. Działania te będą realizowane poprzez osobny Program – Lublin 2.0, tam też zostały one szerzej opisane.

Przykładowi partnerzy:

- biura i wydziały Urzędu Miasta Lublin, w szczególności Miejskiego Konserwatora Zabytków, Architektury i Budownictwa, Funduszy Europejskich, Inwestycji i Remontów, Planowania;
- wyższe uczelnie;
- organizacje pozarządowe;
- Stowarzyszenie Architektów Polskich;
- Forum i Rada Kultury Przestrzeni.

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Program ma dwa zasadnicze cele:

- poprawa infrastruktury kulturalnej miasta oraz określenie nowych przestrzeni działań kulturalnych (w tym powiązanych z różnymi aspektami życia miasta tj. wypoczynek, turystyka, środowisko naturalne, kuchnia regionalna);

- zwiększenie poziomu wiedzy i wrażliwości na jakość przestrzeni, wykształcenie wokół niej kultury dialogu oraz związana nimi poprawa jakości przestrzeni publicznych.

Myślenie o przestrzeni dla kultury obejmuje dwa tematy – pierwszy związany z jakością i funkcjonalnością przestrzeni dedykowanych prowadzeniu działalności kulturalnej i wykorzystywaniem pozostałych przestrzeni publicznych i prywatnych do jej organizowania. Drugi związany z promowaniem wartości krajobrazu kulturowego⁵⁷ i wynikającą z niego troską o poprawę estetyki przestrzeni publicznych, zachowanie przestrzeni zabytkowych i rekreacyjnych, ich funkcji oraz zapewnienie dostępności do nich.

W związku z założonymi Priorytetami (1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna, 1.2. Rozwój kultury w dzielnicach) planowana jest optymalizacja sieci bibliotek i domów kultury, niezbędne jest również wzmocnienie partnerów z trzeciego sektora, którym może być utworzenie Domu dla NGO-sów. Kolejne planowane inwestycje wynikają z potrzeb i możliwości rozwoju istniejących instytucji. Są to m. in:

- Centrum Sztuki Dzieci (obecny Domu Kultury Kolejarza – ul. Kunickiego 35), w którym swoją siedzibę ma mieć Teatr im. H. Ch. Andersena, który planuje rozszerzyć swoje działania o aspekt edukacyjny, biblioteka oraz centrum aktywności środowiskowej;
- Centrum Sztuki Współczesnej (ul. ks. J Popiełuszki 5) tworzone w oparciu o działalność Galerii Labirynt oraz współpracę ze środowiskiem artystycznym, m.in. Wydziałem Artystycznym UMCS i Lubelskim Towarzystwem Zachęty Sztuk Pięknych;
- „Dom Słów” (ul. Królewska 17/Żmigród 1), w którym intensywnie rozwijana jest działalność poświęcona drukarstwu, niezależnej prasie i wszelkim tematom związanym z wykorzystaniem słowa.

Istnieje potrzeba stworzenia przestrzeni dla bardzo aktywnego w Lublinie środowiska zajmującego się nowym cyrkiem. Ze względu na zdiagnozowany niedostatek miejsc wspierających system edukacyjny, wyzwalających kreatywność i twórczy potencjał, planowane są również inwestycje mające na celu utworzenie Centrum Zabawy Wiedzą oraz Muzeum Techniki. Warto również pamiętać o przestrzeniach coworkingowych, inkubatorach i medialabach, których działalność umożliwia budowanie infrastruktury dla rozwoju sektora kreatywnego, jednocześnie wzbogacając możliwości rozwojowe mieszkańców. Miejsmem dedykowanym sztuce, skupiającym artystów, animatorów i społeczników mogłaby być „Przestrzeń Wolnej Twórczości”. Inne inwestycje, z pogranicza kultury, mogą wynikać z rozwoju produktów turystycznych przyjętych w założeniach do Strategii Rozwoju Turystyki.

⁵⁷ Krajobrazy kulturowe stanowią „dzieło natury i człowieka” [...] Są one ilustracją ewolucji społeczeństw i sposobu osiedlania się na przestrzeni dziejów zależnie od fizycznych ograniczeń lub korzyści wynikających ze środowiska naturalnego oraz oddziaływania czynników społecznych, ekonomicznych i kulturowych. Za: Polski Komitet ds. UNESCO: Kryteria wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa, w: <http://www.unesco.pl/>.

Pomimo, że planowanie zagospodarowania przestrzennego i realizacji inwestycji nie leżą w kompetencjach środowisk kultury, to troska o zachowanie i udostępnianie dziedzictwa jest dla nich kluczowa. Dlatego też równolegle do prowadzonych prac powinny być podejmowane działania mające na celu tworzeniu kultury dialogu wokół kształtowania przestrzeni wspólnych, prowadzenie działań animacyjnych i edukacyjnych w tym temacie oraz propagowanie zapisów Konwencji o ochronie dziedzictwa UNESCO, Karty Lipskiej oraz Deklaracji z Toledo. Rolą animatorów kultury jest także budowanie narracji i popularyzowanie dziedzictwa, (także współczesnego jak np. Osiedle Słowackiego w dzielnicy Rury, czy inne przykłady wartościowej architektury modernistycznej) działania te stanowią ważny element Programu Lublin – Pamięć Miejsca.

Oczekiwane rezultaty

- poprawa jakości przestrzeni, w których stale bądź czasowo prowadzona jest działalność kulturalna;
- utworzenie nowych przestrzeni dla kultury, w tym rozwój sieci bibliotek i domów kultury;
- poprawa warunków do rekreacji i aktywności plenerowej;
- poprawa jakości i integralności wizualnej krajobrazu kulturowego Lublina;
- uwrażliwienie mieszkańców na jakość przestrzeni i uspołecznienie procesu planowania.

Przykładowe zadania

- Stworzenie bazy posiadanych lokali oraz innych przestrzeni publicznych i prywatnych mogących czasowo pełnić funkcję przestrzeni dla kultury lub które mogą zostać do tej funkcji zaadaptowane;
- Przygotowanie programu rozwoju infrastruktury kulturalnej oraz uwzględnianie jego realizacji w corocznym budżecie miasta i wieloletnich planach inwestycyjnych;
- Upraszczenie procedur niezbędnych do organizacji wydarzeń plenerowych oraz stworzenie informatora dla organizatorów;
- Inwestycje w nowych lub istniejących obiektach przeznaczonych na działalność kulturalną, m.in:
 - Centrum Zabawy Wiedzą (brak wskazanej lokalizacji);
 - Muzeum Techniki (brak wskazanej lokalizacji);
 - Centrum Sztuki Współczesnej (ul. ks. J. Popiełuszki 5);
 - Centrum Sztuki Dzieci (ul. Kunickiego 35);
 - „Dom Słów” (Królewska 17/Żmigród 1).
- Tworzenie, udostępnianie lub remontowanie i adaptowanie przestrzeni wspierających grupy nieformalne i organizacje pozarządowe, w tym:
 - Domu dla NGO-sów;
 - stworzenie przestrzeni dla środowiska zajmującego się nowym cyrkiem;
 - Tworzenie nowych przestrzeni prezentacji sztuki i kultury w przestrzeni publicznej;
 - Inicjowanie powstawania i promowanie przestrzeni coworkingowych, inkubatorów artystycznych i medialabów;

- Aktywne uczestnictwo w konsultacjach nowopowstających i modernizowanych obiektów, które mogą być wykorzystywane na cele kulturalne (obiekty sportowe, centra konferencyjne);
- Promocja powstawania wysokiej jakości przestrzeni, w tym działania na rzecz upowszechniania idei ochrony krajobrazu kulturowego;
- Animowanie kultury dialogu wokół kształtowania przestrzeni;
- Aktywne uczestnictwo w planowaniu zagospodarowania przestrzennego, w tym inicjowanie i tworzenie w nich instalacji, rzeźb i innych przejawów sztuki oraz troska o ich społeczny charakter (np. poprzez zapewnienie w nich miejsc do siedzenia);
- Poszukiwanie źródeł finansowania inwestycji i aplikowanie o środki zewnętrzne.

3.11. Współpraca międzynarodowa

Priorytety

1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna

1.3. Lublin w Europie i na świecie

Punkt wyjścia

Międzynarodowa współpraca kulturalna ma dla rozwoju kultury strategiczne znaczenie, ponieważ przyczynia się do integracji i budowania wzajemnego zrozumienia pomiędzy kulturami, podwyższania kompetencji operatorów kulturalnych, rozwoju zawodowego i instytucjonalnego, a także do promocji kulturalnych marek narodowych czy lokalnych na arenie międzynarodowej. Choć często wymaga zaangażowania pokaźnych środków materialnych i zasobów ludzkich oraz związana jest z ponoszeniem znacznego ryzyka – jest ona wciąż jedną z najbardziej pożądanых i atrakcyjnych form działalności kulturalnej. Związana z pewnego rodzaju prestiżem, jest również sprawdzianem kompetencji i potencjału partnerów. Udaone projekty kulturalnej współpracy międzynarodowej stają się źródłem sukcesu, satysfakcji, twórczych inspiracji, nowych możliwości i poszerzania spektrum działalności.

Współcześnie, dzięki integracji europejskiej i mechanizmom redystrybucji środków, nastąpiła pluralizacja w dostępie do zasobów pozwalających na szerokie działanie w sferze międzynarodowej. Miasta i regiony mają coraz częściej ambicje pełnienia roli autonomicznych podmiotów współpracy w dziedzinie kultury, na równi z podmiotami na szczeblu narodowym czy międzynarodowymi. Jednak funkcjonując w zdemokratyzowanej przestrzeni muszą one konkurować o dostępne zasoby na równych zasadach z innymi miastami, regionami i organizacjami. Odnalezienie swojej „niszy”, specjalizacji, sprofilowanie się i rozwinięcie oferty w oparciu o konkretną dziedzinę, staje się coraz częściej podstawą strategii promocyjnych i wizji rozwojowych samorządów w całej Europie.

W tym kontekście kultura może stać się czynnikiem budującym międzynarodową pozycję Lublina na świecie, jednocześnie umożliwiając poszerzanie lokalnej oferty i możliwości współpracy w innych dziedzinach (np. turystyki, gospodarki i nauki), ze szczególnym uwzględnieniem sektora kreatywnego.

W ciągu ostatnich kilku lat dokonał się w Lublinie znaczny rozwój, jeśli chodzi o zakres, intensywność i jakość międzynarodowej współpracy w zakresie kultury. W związku ze wzrostem finansowania kultury z budżetu miasta operatorzy kultury zaczęli traktować międzynarodowy wymiar działalności jako stały i nieodzowny element ich oferty.

Już teraz wiele z inicjatyw i działań kulturalnych podejmowanych w Lublinie wyróżnia charakter unikalny w skali międzynarodowej. Część z nich posiada niekwestionowany potencjał,

który odpowiednio ukierunkowany i wzmocniony, mógłby przynieść miastu ogromne korzyści w zakresie promocji na arenie międzynarodowej. Znajdują się jednak one jednakże na różnych etapach „dojrzałości instytucjonalnej” co rzutuje na kierunki ich rozwoju.

Międzynarodowa współpraca kulturalna Lublina jest prowadzona poprzez:

- Wymianę i prezentację lubelskich zjawisk artystycznych za granicą i zagranicznych w Lublinie. Bardziej zaawansowanymi formami współpracy są rezydencje artystyczne, wspólnie realizowane projekty czy koprodukcje. Przykładem tego rodzaju współpracy jest projekt I, Culture Orchestra współorganizowany w partnerstwie z Instytutem Adama Mickiewicza, czy polsko-norweska koprodukcja spektaklu „Głód” w Centrum Kultury.
- Udział w międzynarodowych organizacjach, sieciach i programach współpracy na poziomie samorządów, organizacji kulturalnych bądź grup artystycznych. Do najważniejszych należy zaliczyć: Europejską Sieć Miast Eurocities, Miasta Międzykulturowe, Znak Dziedzictwa Europejskiego, HerO – Dziedzictwo jako Szansa (w ramach Programu URBACT II), IETM (Międzynarodowa Sieć Współczesnej Sztuki Performatywnej), Aerowaves (platforma tańca współczesnego i choreografii). Lublin jest również siedzibą powołanej na mocy porozumienia z Instytutem Adama Mickiewicza Wschodnio-Europejskiej Platformy Sztuk Performatywnych – EEPAP. Obecnie trwają prace nad powołaniem Sieci Współpracy Kulturalnej Partnerstwa Wschodniego. Te dwie ostatnie inicjatywy są wynikiem konsekwentnie realizowanej wschodniej polityki kulturalnej miasta.
- Współpracę kulturalną z miastami z 22 miastami partnerskimi i 6 zaprzyjaźnionymi. Współpraca z nimi ma wieloaspektowy charakter i prowadzona jest z różną intensywnością. Polega ona zarówno na wzajemnej wymianie i prezentacji artystów i grup jak i wspólnej realizacji projektów, często współfinansowanych ze środków europejskich. Przykładami takiej współpracy jest udział lubelskich grup artystycznych w festiwalu „Traverses” w Nancy, czy projekty realizowane przez Urząd Miasta, takie jak „Bliżej Siebie. Trzy Kultury Jedna Europa”.

Szczególnym kierunkiem międzynarodowej współpracy kulturalnej jest Europa Wschodnia i kraje Partnerstwa Wschodniego. W związku z tym, że Lublin przywiązuje szczególną wagę do wschodniego kierunku działań na polu kultury w niniejszej strategii temu obszarowi poświęcony jest oddzielny Program pod nazwą Otwarty Wschód.

Przykładowi partnerzy Programu

- biura i wydziały Urzędu Miasta Lublin, w szczególności Kancelaria Prezydenta – referat ds. współpracy międzynarodowej i Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów – referat ds. marketingu miasta, Wydział Oświaty i Wychowania;
- miejskie instytucje kultury (w szczególności realizujące istotne projekty o charakterze międzynarodowym lub we współpracy z partnerami międzynarodowymi np.: Warsztaty Kultury, Centrum Kultury, Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”, Ośrodek

Międzykulturowych Inicjatyw twórczych „Rozdroża”, Zespół Pieśni i Tańca „Lublin” im. W. Kaniorowej);

- organizacje pozarządowe realizujące projekty we współpracy z partnerami międzynarodowymi (np. Fundacja Transkultura, Fundacja Kultury Duchowej Pogranicza, Towarzystwo Muzyczne im. H. Wieniawskiego, Europejska Fundacja Kultury Miejskiej);
- uniwersytety, uczelnie wyższe oraz instytucje edukacyjne i naukowe prowadzące międzynarodową współpracę kulturalną bądź naukową (np. Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Alliance Francaise);
- sieci i fora współpracy międzynarodowej w dziedzinie kultury takie jak Forum Kultury Eurocities, East European Performing Art Platform (EEPAP);
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego;
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych wraz z Instytutami Polskimi;
- narodowe instytucje kultury: Instytut Adama Mickiewicza, Narodowe Centrum Kultury, Narodowy Instytut Audiowizualny, Polski Instytut Sztuki Filmowej, Międzynarodowe Centrum Kultury;
- instytucje mające na celu promocję kultury innych krajów z siedzibą w Polsce (np. British Council, Instytut Goethego);
- przedstawicielstwa instytucji międzynarodowych i placówki dyplomatyczne znajdujące się na terenie Lublina (np. UNDP, konsulaty Ukrainy).

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Celem tego programu jest wzmocnienie pozycji Lublina jako nowoczesnego, prężnego i rozpoznawalnego na arenie międzynarodowej ośrodka kulturalnego, który:

- wnosi istotny wkład do międzynarodowego obiegu kultury poprzez generowanie oryginalnych i znaczących inicjatyw i wydarzeń;
- wpływa na kształt debaty dotyczącej istotnych zjawisk we współczesnej kulturze;
- przyczynia się do budowania wzajemnego zrozumienia pomiędzy kulturami w oparciu o idee dialogu międzykulturowego i integracji europejskiej.

Działania w zakresie międzynarodowej współpracy kulturalnej powinny być ukierunkowane na wzmocnienie potencjału i zwiększanie kompetencji lubelskich operatorów kulturalnych poprzez możliwość działania w środowisku międzynarodowym. Kluczowe będzie tu wspieranie projektów zakładających realizację wspólnych przedsięwzięć, w przeciwieństwie do zwykłej wymiany kulturalnej opartej o prezentację własnej twórczości, która przynosi doraźne korzyści, ale zazwyczaj nie przekłada się na rezultaty w dłuższej perspektywie. Wspólna realizacja przedsięwzięć pozwala na budowanie długotrwałych kontaktów, opartych na wzajemnym poznaniu i dialogu. Tak rozumiana współpraca wymaga realizacji projektów wypracowanych na podstawie analizy realnych potrzeb i uwzględniających możliwości organizacyjne i finansowe partnerów. Powinna ona przyczyniać się do rozwiązywania konkretnych problemów, niwelowania braków oraz podnoszenia kompetencji i wspomagać rozwój instytucjonalny

i zawodowy przez uczestnictwo w aktualnych trendach i zjawiskach w dziedzinie kultury.

Postulowane byłoby wzbogacanie jej z jednej strony o elementy zawierające wymiar edukacyjny, obejmujące warsztaty i inne formy stymulujące nabywanie praktycznych umiejętności, z drugiej, pozwalające na wykorzystywanie międzynarodowych doświadczeń i dobrych praktyk oraz adaptowanie ich do przyjętych celów (np. przez powoływanie *think-thank'ów*, współpracę z międzynarodowymi ekspertami przy opracowywaniu planów działania instytucji, organizacja konferencji i paneli).

Uzupełnieniem tych działań powinna być intensyfikacja i wzmacnianie kontaktów międzynarodowych poprzez udział w sieciach i platformach współpracy takich jak Eurocities, IETM, Aerowaves oraz inicjowanie własnych działań w tym zakresie poprzez takie inicjatywy jak EEPAP czy stworzenie Sieci Współpracy Kulturalnej Partnerstwa Wschodniego.

Budowa kompleksowego systemu międzynarodowej współpracy kulturalnej wymaga wypracowania mechanizmów i narzędzi wspierających organizacje prowadzące taką działalność. Konieczne jest opracowanie długofalowych strategii rozwoju współpracy poszczególnych instytucji, zapewnienie tym działaniom stabilności finansowej, także poprzez dywersyfikację źródeł finansowania oraz podnoszenie kompetencji ich realizatorów (w szczególności w zakresie umiejętności komunikacyjnych, marketingowych, pozyskiwania funduszy i realizacji projektów). Rozwój sieci kontaktów międzynarodowych powinien przyczynić się także do uatrakcyjnienia lubelskiej oferty kulturalnej i umożliwienia mieszkańcom miasta kontaktu z najwyższej jakości wytworami kultury europejskiej i światowej oraz poznania najciekawszych trendów i zjawisk we współczesnej kulturze.

Oczekiwane rezultaty

- zwiększenie rozpoznawalności Lublina na arenie międzynarodowej i wzmocnienie jego roli jako ważnego ośrodka kulturalnego w tej części Europy;
- zwiększenie mobilności artystów i operatorów kultury;
- rozwój instytucjonalny operatorów i organizacji kulturalnych;
- podniesienie kompetencji i kwalifikacji osób działających w sektorze kultury (artystów, animatorów, liderów społecznych);
- podnoszenie standardów poprzez dostęp do najlepszych praktyk w danej dziedzinie;
- rozwój jakościowy oferty kulturalnej miasta poprzez wzbogacenie jej o wydarzenia o charakterze międzynarodowym;
- poznanie i zrozumienie przez mieszkańców miasta różnorodności i złożoności kulturowej Europy;
- pogłębienie integracji europejskiej w oparciu o wielostronną debatę, wzajemny szacunek i dialog międzykulturowy oraz przybliżanie wspólnego wymiaru dziedzictwa kultury europejskiej;
- rozwój turystyki kulturowej.

Przykładowe zadania

- Stworzenie lokalnego funduszu mobilności w celu wspierania udziału artystów i operatorów kultury w przedsięwzięciach międzynarodowych oraz sieciach współpracy zarówno na poziomie miasta jak i w ramach budżetów miejskich instytucji kultury;
- Stworzenie systemu szkoleń dla kadry kultury podnoszących ich kompetencje w zakresie pozyskiwania funduszy i realizacji projektów międzynarodowych;
- Stworzenie programu mającego na celu podniesienie kompetencji językowych kadr kultury;
- Organizowanie konkursów na najciekawsze projekty współpracy międzynarodowej;
- Stworzenie platformy komunikacji służącej ułatwieniu poszukiwania partnerów i wymiany dobrych praktyk, zawierającej bazę danych osób i instytucji prowadzących działalność kulturalną;
- Wprowadzenie kryteriów związanych ze współpracą międzynarodową w otwartych konkursach ofert na realizację zadań publicznych;
- Tworzenie międzynarodowych grup eksperckich (*think-tanków*) w celu wypracowania wizji rozwojowych i kierunków działania;
- Rozwój programu Europejskiego Kolegium Kultury;
- Stworzenie programu rezydencji i staży;
- Rozwój wydarzeń prezentujących kulturę miast partnerskich.

3.12. Wydarzenia kulturalne

Priorytety:

- 1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna
- 1.2. Rozwój kultury w dzielnicach Lublina
- 1.3. Lublin w Europie i na świecie
- 1.4. Lublin 2017

Punkt wyjścia

Obecne w ciągu roku odbywa się w Lublinie kilkadziesiąt cyklicznych wydarzeń kulturalnych, z których wiele powstało na przestrzeni ostatnich kilku lat. Są one atrakcją dla mieszkańców i magnesem przyciągającym do Lublina osoby z regionu, kraju i zagranicy. Cechą charakterystyczną i przewagą konkurencyjną lubelskich wydarzeń jest ich zakorzenienie – wyjątkowy program artystyczny, który wyrasta z charakteru miasta i odpowiada lokalnemu kontekstowi. Zasięg i specyfika tej oferty są bardzo zróżnicowane. W jej skład wchodzi:

- wydarzenia skierowane do szerokiej publiczności;
- duże festiwale o zasięgu międzynarodowym posiadające znaczny potencjał promocyjny;
- imprezy niszowe, skierowane do wąskiego grona odbiorców zainteresowanych daną dziedziną kultury, nierzadko także spoza Lublina;
- niewielkie wydarzenia, często o charakterze animacyjnym skierowane do społeczności lokalnej jednej lub kilku dzielnic.

Po przeanalizowaniu kilkunastu największych wydarzeń odbywających się w mieście, Rose Fenton⁵⁸ w raporcie „Festiwale i organizacje kulturalne Lublina”⁵⁹ określiła kluczowe czynniki decydujące o sukcesie festiwalu:

- utworzenie wyjątkowego programu artystycznego;
- tworzenie partnerstw międzysektorowych;
- zbudowanie strategii marketingowej, medialnej i komunikacyjnej oraz strategii pozyskiwania funduszy;
- niezależność i stabilny model zarządzania;
- przygotowanie przejrzystej metodologii monitorowania i ewaluacji.

Wskazała równocześnie na następujące problemy lubelskich organizatorów:

- brak modelu zarządzania;
- krótkoterminowe finansowanie uniemożliwiające długofalowe planowanie;

⁵⁸ Rose Fenton – europejska konsultantka Lublina w konkursie ESK 2016, niezależna producentka sztuki, koordynatorka wielu projektów i festiwali międzynarodowych, m.in. jedna z założycielek i prezeska sieci THEOREM, koordynatorka Mobile Lab of Theatre and Communication i ośmiu edycji Festival in Transition.

⁵⁹ R. Fenton, Festiwale i organizacje kulturalne Lublina, Wydział Kultury UM Lublin, 2010.

- małe możliwości organizacyjne i finansowe;
- niewystarczająca wiedza i kontakty międzynarodowe;
- brak umiejętności budowania relacji z interesariuszami i rozwoju widowni;
- niewystarczające umiejętności komunikacyjne, PR-owe, marketingowe oraz fundraisingowe.

Autorka zaleciła także redukcję liczby festiwali i skoncentrowanie większej ilości środków na wydarzeniach kluczowych dla realizacji strategii kulturalnej miasta, utworzenie forum festiwalowego, inwestowanie w szkolenie kadr oraz podjęcie działań na rzecz ustanowienia trzyletniego modelu finansowania.

Przykładowi partnerzy:

- miejskie instytucje kultury (w szczególności: Warsztaty Kultury, Centrum Kultury, Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”, Ośrodek Międzykulturowych Inicjatyw Twórczych „Rozdroża”, Zespół Pieśni i Tańca „Lublin” im. W. Kaniorowej);
- Departament Kultury, Edukacji i Sportu Urząd Marszałkowski;
- wojewódzkie instytucje kultury;
- Akademickie Centrum Kultury „Chatka Żaka”;
- organizacje pozarządowe (np. Towarzystwo Muzyczne im. H. Wieniawskiego w Lublinie, Fundacja Sztukmistrzów, Lubelskie Stowarzyszenie Fantastyki „Cytadela Syriusza”, Fundacja Transkultura, Stowarzyszenie Absolwentów UMCS);
- Wydział Strategii i Obsługi Inwestorów (referat ds. marketingu miasta) oraz Wydział Sportu i Turystyki Urzędu Miasta Lublin;
- Lubelska Regionalna Organizacja Turystyczna i Lubelski Ośrodek Informacji Turystycznej i Kulturalnej.

Kierunek zmian (cele, opis, rezultaty)

Program ten ma na celu wypracowanie i wdrożenie nowoczesnego standardu planowania, organizowania, realizowania i kontroli wydarzeń kulturalnych zapewniającego stabilne warunki do ich dalszego rozwoju i umożliwiającego wykorzystanie ich potencjału promocyjnego przy jednoczesnym zachowaniu ich społecznego charakteru oraz wzmocnieniu ich wymiaru edukacyjnego.

Realizacja Programu pozwoli na nieskrępowany rozwój wydarzeń dzięki planowaniu ich rozwoju według kryteriów adekwatnych do ich charakteru (np. płatne – bezpłatne, masowe – niszowe itd.). Każde z nich powinno mieć opracowane założenia strategicznego, co pozwoli na wypracowanie zgodnego z ich misją modelu zarządzania, promocji, wsparcia organizacyjnego i zwiększenie stabilności finansowej. Wydarzeniami kulturalnymi można zarządzać jak produktami, ale wymaga to uwzględnienia ich charakterystycznych cech: niematerialności, nierozdzielności, niepowtarzalności i nietrwałości. Podejście produktowe

pozwała na zwiększenie efektywności ich realizacji, ale rodzi niebezpieczeństwo związane z „eventowym” podejściem do kultury i jej festiwalizacją połączoną z importem gotowych produktów, kosztem środowisk lokalnych. Celem lepszego wykorzystania zasobów jest budowanie stałej platformy współpracy i dialogu ze środowiskiem działającym na rzecz prezentowanych dziedzin oraz zwiększenie ilości środków przeznaczanych dla lubelskich twórców, animatorów i menedżerów poprzez wykorzystanie ich potencjału przy tworzeniu idei i programu wydarzeń, komponowanie całorocznej oferty tematycznej związanej z kluczowymi wydarzeniami oraz wzmocnienie ich wymiaru edukacyjnego. Dzięki badaniom i stałemu redefiniowaniu aktualności misji, istniejące i nowe festiwale mogą odpowiadać na rzeczywiste zapotrzebowanie, nie tracąc z pola widzenia *genius loci* miasta.

Szczególna uwaga i wsparcie dotyczyć będzie wydarzeń spójnych z wizją Marki Lublin oraz założeniami Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Lublin. W najbliższych latach Carnaval Sztuk-Mistrzów powinien być kreowany na najbardziej rozpoznawalne w Polsce i Europie lubelskie wydarzenie. Dzięki Konfrontacjom Teatralnym, a z czasem poprzez produkt pod nazwą Lubelska Jesień Teatralna – Lublin będzie budował skojarzenia z dziedzictwem teatralnym lat 70. oraz obecną ofertą teatrów alternatywnych i bogactwem festiwali, pozycjonując się na Edynburg Wschodu. Za kluczowe projekty uznawane są również: Noc Kultury ze względu na jej społeczny charakter, przybliżający muzykę Wschodu i Bałkanów Festiwal Inne Brzmienia, a także eksperymentujący z formą Festiwal Tradycji i Awangardy Muzycznej „Kody” oraz Europejski Festiwal Smaku z bogatym programem kulturalnym.

Oczekiwane rezultaty:

- stworzenie różnorodnej, całorocznej oferty wydarzeń opartej na lokalnym potencjale oraz powiązanej z nią oferty edukacyjnej;
- wypracowanie spójnych z polityką miasta strategii i modeli zarządzania wydarzeniami;
- wypracowane metodologii monitorowania i ewaluacji wydarzeń kulturalnych;
- rozwój widowni i współpracy z pozostałymi interesariuszami;
- rozwój oferty turystyki kulturowej Lublina w oparciu o najważniejsze wydarzenia kulturalne.

Przykładowe zadania

- Realizacja czytelnej polityki festiwalowej miasta, poprzez:
 - stworzenie i coroczną aktualizację listy najważniejszych wydarzeń wg klucza:
 - wydarzenia o charakterze ogólnopolskim i międzynarodowym wpisane w strategię marketingową miasta;
 - wydarzenia o charakterze innowacyjnym i eksperymentalnym;
 - wydarzenia o bardzo wysokiej randze artystycznej;
 - wydarzenia o charakterze lokalnym współtworzone (inicjowane i współorganizowanie) wspólnie z mieszkańcami dzielnic;

- wspieranie nowych obiecujących inicjatyw;
 - opracowanie strategii festiwalu zawierającej: wizję artystyczną, plan rozwoju i pozyskiwania funduszy;
 - stworzenie strategii marketingowej, medialnej i komunikacyjnej dla grup wydarzeń, np. w ramach cyklu Letnie Wydarzenia Plenerowe, Lubelska Jesień Teatralna itp.;
 - tworzenie komplementarnego kalendarza wydarzeń, w oparciu o dialog pomiędzy organizatorami.
- Poszerzanie oferty prezentowanej w ramach wydarzenia poprzez:
 - rozłożenie festiwalu w czasie (tworzenie oferty całorocznej);
 - włączenie w program festiwalu działalności edukacyjnej: warsztatów, debat, wykładów, seminariów, oferty kierowanej do dzieci, itp.;
 - decentralizacja prezentowanych wydarzeń (sale w dzielnicach, wykorzystywanie wolnych przestrzeni).
 - Poprawa stabilności finansowania wydarzeń kulturalnych poprzez:
 - dywersyfikację źródeł finansowania (sponsorzy, *crowdfunding*, środki zewnętrzne itp.);
 - poszukiwanie sponsorów tytularnych dla najważniejszych wydarzeń.
 - Tworzenie systemowych rozwiązań umożliwiających podnoszenie kompetencji menedżerów, kuratorów i innych osób na stałe zaangażowanych w realizację wydarzeń, w tym umożliwiających im budowanie kontaktów międzynarodowych i sieciowanie.
 - Systematyczne i kompleksowe monitorowanie i ewaluacja obejmująca badania jakościowe i ilościowe oraz ich efekty długofalowe takie jak czynniki ekonomiczne, społeczne, kulturalne, promocyjne.

Podsumowanie

Niniejsze opracowanie jest pierwszym tego typu dokumentem w obszarze kultury, mającym status strategii. Czerpiąc z dotychczas powstałych programów, projektów, analiz i raportów dodaje do nich priorytety i porządkuje ich problematykę. Strategia nie jest całościowym opisem wszelkich możliwych aktywności w kulturze, a jedynie wskazuje te, które wydają się być w obecnej sytuacji rozwojowej Lublina kluczowe, tak aby kultura stała się decydującym czynnikiem podnoszenia jakości życia mieszkańców a także pełniła rolę stymulującą rozwój gospodarczy miasta oraz poprawę stanu innych dziedzin życia.

Wskazując na cztery Osie Programowe: Pamiętanie i Antycypacja, Miasto i Region, Wobec Wschodu oraz Kultura Wiedzy pokazuje pożądane obszary tematyczne, wokół których rozwijać powinny się kluczowe projekty kulturalne w najbliższych latach. Pozostawia jednocześnie pełną swobodę wyboru i nie ogranicza możliwych form wyrazu jedynie do nich.

Przedstawione Obszary Operacyjne starają się wskazać działania niezbędne do podjęcia w ciągu najbliższych lat, zaś Programy Operacyjne są propozycją ich wdrożenia.

Realizacja tych ambitnych planów wymaga kompetencji, wytrwałości, współpracy i odpowiedzialności wielu środowisk. Tylko wspólne działanie może przynieść spodziewany efekt. Należy jednocześnie mieć świadomość, że proponowane zmiany mogą przynieść rezultaty dopiero po wielu latach. Dlatego ważne jest podejmowanie działań odważnych i długofalowych, aby nie zniechęcać się pierwszymi porażkami.

Kultura jest naszym wspólnym dobrem i podlega wspólnej odpowiedzialności. Lublin dzięki kulturze może stać się miastem ciekawym i atrakcyjnym, o wysokiej jakości życia, dynamicznie się rozwijającym i wskazującym drogi przyszłych zmian, w którym mieszkańcy dumni ze swej historii odważnie patrzą w przyszłość budując lokalne społeczności i rozwijając własne talenty i pasje.

Lublin ma szansę zostać jednym z najważniejszych ośrodków kultury w Europie, pełniącym ważną rolę w krajowej i europejskiej debacie na temat roli miast w rozwoju współczesnych społeczeństw.

Strategia Rozwoju Kultury Lublina 2013–2020 to dokument pozwalający z optymizmem patrzeć na czekające nas wyzwania i realizować ambitne cele miasta i jego mieszkańców.

Urząd Miasta Lublin

Strategia Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013-2020

Załącznik nr 1:
Część diagnostyczna

Listopad 2013 r.

Spis treści

Wstęp	2
1. Zasoby dziedzictwa narodowego i kulturowego Lublina	4
2. Opis stanu bieżącego	7
2.1. Podmioty prowadzące działalność kulturalną	9
2.2. Artyści, animatorzy i menedżerowie kultury	16
2.3. System nagród i stypendiów	18
2.4. Inwestycje	19
2.5. Finansowanie	20
3. Wyzwania rozwojowe	26
4. Raporty i analizy dotyczące lubelskiej kultury	28
5. Relacja Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 do innych dokumentów strategicznych.....	29
5.1. Dokumenty europejskie	29
5.2. Dokumenty ogólnopolskie	31
5.3. Dokumenty regionalne	36
5.4. Dokumenty miejskie	37

Wstęp

Ostatnie lata to okres intensywnej debaty nad kulturą Lublina, jej największymi atutami ale także słabościami. Praca nad przygotowaniem dwóch aplikacji w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016 wymusiła namysł i głęboką analizę dotyczącą wyzwań jakie stoją przed Lublinem w najbliższej przyszłości. Liczne dokumenty, które powstawały w tym czasie badały potencjał lubelskiej kultury, a także możliwości współpracy w obszarach takich jak rekreacja, sport, turystyka, biznes.

Dziś, po stworzeniu nowej Strategii Rozwoju Miasta Lublin, trwają prace nad strategiami sektorowymi, takimi jak Strategia Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025, które uzupełnią zadania, jakie stawia przed sobą Strategia Rozwoju Kultury.

Wśród dokumentów, które powstały w ciągu kilku ostatnich lat, szczególne znaczenie ma Pierwsza Aplikacja w konkursie o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016, która szczegółowo opisuje stan lubelskiej kultury. Jednocześnie analiza słabych i mocnych stron wskazała te obszary, które wymagają szczególnej uwagi. Wśród nich wymienić można:

- wzmoczenie współpracy na arenie międzynarodowej, a w ślad za tym wzmocnienie europejskiego ducha miasta i wartości, które z sobą niesie;
- stworzenie wizerunku miasta postrzeganego w kraju i za granicą jako partner, który wnosi swój oryginalny wkład w budowanie współczesnej kultury europejskiej;
- wzmocnienie wiary w siebie i przekonania o własnej wartości;
- rola kulturowego pomostu dla rozszerzającej się na wschód Unii Europejskiej, sięgającego państw i regionów znajdujących się obecnie na marginesie unijnych planów współpracy, komunikacji i wymiany kulturalnej, w tym Ukrainy i Białorusi, a także Rosji, Mołdawii i krajów Kaukazu Południowego;
- przewyciężenie pogłębiającego się, przebiegającego na linii Wisły, podziału Polski i marginalizacji regionów wschodnich i położonych na tym obszarze dużych miast, takich jak Lublin;
- ukazanie roli kultury w realizacji strategii rozwojowej miasta poprzez zaangażowanie twórców i organizacji kulturalnych w dialog z mieszkańcami, środowiskiem akademickim, biznesem, władzami lokalnymi i regionalnymi;
- wypracowanie długofalowej strategii polityki kulturalnej miasta, integralnie związanej z innymi dziedzinami życia miasta;

- pełniejsze wykorzystanie twórczego potencjału studentów oraz umożliwienie czynnego udziału w życiu kulturalnym społecznościom zmarginalizowanym, często o niskich dochodach, oraz tym, którzy zazwyczaj nie uczęszczają na wydarzenia artystyczne, a tym bardziej nie mają szans ich współtworzenia⁶⁰.

W dalszej części przedstawiamy, jako uzupełnienie dotychczasowych analiz, najważniejsze informacje mające wpływ na przygotowanie i realizację Strategii Rozwoju Kultury.

⁶⁰ „Lublin — Europejska Stolica Kultury 2016. Aplikacja”.

1. Zasoby dziedzictwa narodowego i kulturowego Lublina

W 2017 roku Lublin będzie obchodził 700-lecie lokacji na prawie magdeburskim. Dzieje miasta sięgają jednak znacznie wcześniejszego okresu – najstarsze ślady osadnictwa na wzgórzu Czwartek datowane są na VI wiek. Przez wieki na styku krzyżujących się tutaj szlaków handlowych kształtowało się unikatowe dziedzictwo Lublina. Stare Miasto wyróżnia zachowany układ przestrzenny, autentyczny klimat oraz renesansowe kamienice (np. Konopniców, czy Lubomelskich) czy Trybunał Koronny (Stary Ratusz). Jednym z najcenniejszych obiektów w Lublinie jest XIV wieczna bazylika oo. Dominikanów. Na Stare Miasto można dostać się jedną z trzech zabytkowych bram (Krakowską, Grodzką lub Trynitarą).

W historycznym centrum miasta znajduje się również Zamek lubelski z unikatową kaplicą pw. św. Trójcy, która jest symbolem przenikania na tym terenie kultury łacińskiej i bizantyjskiej, która wraz z XIII-wiecznym donżonem stanowi jeden z najstarszych zabytków w regionie. W zamku swoją siedzibę ma jeden z największych obiektów muzealnych regionu – Muzeum Lubelskie. Cenne dziedzictwo materialne miasta stanowią również liczne zabytki sakralne, w szczególności: archikatedra pw. św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty, kościół pw. św. Ducha; kościół i klasztor pobernardyński, kościół pobrygidkowski, kościół i klasztor Kapucynów, kościół ewangelicko-augsburski, kościół i klasztor pw. św. Józefa Oblubieńca NMP (oo. Karmelici Bosi), Kościół pw. św. Jozafata (dawna cerkiew grecka), kościół pw. św. Mikołaja, cerkiew prawosławna katedralna pw. Przemienienia Pańskiego, zabytkowe pałace: Lubomirskich, Czartoryskich, Biskupi, pałacyk Morskich oraz pomniki: Unii Lubelskiej, Marszałka Józefa Piłsudskiego, Nieznanego Żołnierza, Konstytucji 3 Maja, Józefa Czechowicza, Jana Kochanowskiego, Ofiar Getta. Poza centrum uwagę zwracają ciekawe obiekty architektury modernistycznej, Miasteczko Akademickie UMCS czy osiedle im. Słowackiego.

Świadectwem wielokulturowej historii miasta są zabytkowe nekropolie: jeden z najstarszych w Polsce cmentarzy znajdujący się przy ul. Lipowej z częścią rzymsko-katolicką, prawosławną i ewangelicką oraz Stary Kirkut na Kalinowszczyźnie z najstarszą w Polsce zachowaną w oryginalnej lokacji macewą.

Zachowaniem i prezentacją dziedzictwa i historii miasta zajmuje się wspomniane Muzeum Lubelskie wraz ze swoimi czterema oddziałami miejscowymi: Muzeum Historii Miasta Lublina (Brama Krakowska), Oddziałem Martyrologii „Pod Zegarem”, Oddziałem Literackim im. Józefa Czechowicza oraz Dworek Wincentego Pola. Zwyczaje i dziedzictwo regionu przybliża Muzeum Wsi Lubelskiej z sekcją Miasteczko Prowincjonalne. Pamięć tragicznej historii II Wojny Światowej i Zagłady przechowuje położone na terenie byłego nazistowskiego obozu koncentracyjnego Państwowe Muzeum na Majdanku.

Najciekawsze zabytki miasta zostały zorganizowane w ramach pięciu tematycznych szlaków turystycznych: Znanych Lublinian, Zabytków Architektury, Szlak Wielokulturowy, Szlak Pamięci Żydów Lubelskich oraz Jagielloński Szlak Unii Lubelskiej. Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” przygotował także 14 tras tematycznych umożliwiających zwiedzanie Lublina z wykorzystaniem technologii poszerzonej rzeczywistości.

Na uwagę zasługuje fakt, że cały historyczny zespół architektoniczno – urbanistyczny Miasta Lublin uznany został za Pomnik Historii Państwa Polskiego. Jest to szczególna forma ochrony najcenniejszych zabytków w Polsce, a tytuł ten nadawany przez Prezydenta RP może otrzymać zabytek o szczególnej wartości historycznej, naukowej i artystycznej, utrwalaony w powszechnej świadomości i mający duże znaczenie dla dziedzictwa kulturalnego Polski.

Wyrazem docenienia znaczenia dziedzictwa Lublina w przestrzeni europejskiej jest przyznanie mu Znak Dziedzictwa Europejskiego. Znak ten, tworzony na wzór listy UNESCO, otrzymują te obiekty, zarówno materialne jak i niematerialne, które posiadają zasadnicze znaczenie dla historii i dziedzictwa kulturowego Europy. Przyznanie tytułu miastu Lublin dotyczyło bezpośrednio obiektów związanych historycznie z zawarciem w 1569 roku Unii Polsko – Litewskiej: Kaplicy Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim, Pomnika Unii Lubelskiej, Kościoła pw. św. Stanisława i Klasztoru OO. Dominikanów. Znak Dziedzictwa Europejskiego został przyznany Lublinowi jako miastu, które jest symbolem europejskich idei integracyjnych, ponadnarodowego dziedzictwa demokracji i tolerancji oraz dialogu kultur między Wschodem a Zachodem.

Istotną część dziedzictwa miasta jest związana z wielowiekową obecnością przedstawicieli różnych narodowości i wyznań. Historię miasta oprócz rdzennych Polaków tworzyli m. in. Niemcy, Rusini, Ormianie, Tatarzy, Romowie, Szkoci, Holendrzy czy Włosi oraz przedstawiciele różnych wyznań: katolicy, prawosławni, grekokatolicy, protestanci, żydzi i muzułmanie. Znaczącą grupę stanowili przez wieki Żydzi, a Lublin był ważnym centrum żydowskiej kultury i duchowości. Do dziś pozostało niewiele materialnych śladów tego dziedzictwa. Do najważniejszych należą Yeshiwa Chachmej czyli budynek dawnej szkoły rabinackiej, czy Stary i Nowy Kirkut. Nie można również zapomnieć o małych miasteczkach Lubelszczyzny (sztetlach), bogatych w wielokulturową przeszłość, i związane z nią dziedzictwo materialne i niematerialne.

Wymienione powyżej społeczności wyznaniowe i narodowe tworzą dziś istotne wydarzenia kulturalne, obejmujące swoim zasięgiem nie tylko miasto czy województwo, ale cały kraj, prowadzą również aktywną współpracę międzynarodową. Grupy te podtrzymują własną tradycję historyczną, obrzędową, kulturalną czy edukacyjną, wpisując się we współczesną panoramę wielokulturowego Lublina.

Istotnym elementem dziedzictwa miasta jest spuścizna wybitnych postaci historycznych związanych z Lublinem, takich jak np.: Biernat z Lublina, Jan Kochanowski, Sebastian Klonowic, Jakub Icchak Horowic, Wincenty Pol, Henryk i Jan Wieniawski, Józef Czechowicz, Stefan kard. Wyszyński Prymas Tysiąclecia czy Karol kard. Wojtyła – papież Jan Paweł II. Dzięki pozostawionej przez nich spuściznie Lublin wnosi znaczący udział w tworzenie narodowego dziedzictwa kulturowego Polski.

2. Opis stanu bieżącego

Prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym.⁶¹ Strategia Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 zakłada kompleksowy rozwój kultury i współpracę ze wszystkimi podmiotami niezależnie od ich statusu prawnego i organizatora. Jednak ze względu na fakt, że jest to dokument przyjmowany i wdrażany przez Gminę Lublin, niniejsza Diagnoza koncentruje się na jego zasobach.

Kluczową rolę we wdrażaniu zapisów Strategii Rozwoju Kultury będzie pełnił Wydział Kultury Urzędu Miasta Lublin⁶², który „realizuje zadania z zakresu miejskiej polityki kulturalnej, a w szczególności:

- *berze udział w przygotowywaniu i wdrażaniu strategicznych koncepcji rozwoju kultury w mieście;*
- *współpracuje ze środowiskami twórczymi, instytucjami kultury, organizacjami społeczno-kulturalnymi i edukacyjnymi, podmiotami wspierającymi oraz innymi podmiotami realizującymi zadania w zakresie kultury;*
- *prowadzi rejestr miejskich instytucji kultury oraz sprawy dotyczące ich tworzenia, przekształcania i likwidacji;*
- *planuje środki budżetowe na realizację zadań Miasta Lublin w zakresie kultury oraz prowadzi związaną z tym sprawozdawczość;*
- *zleca zadania w zakresie kultury oraz kontroluje prawidłowość wydatkowania środków finansowych przekazanych z budżetu Miasta Lublin na ich realizację;*
- *prowadzi sprawy związane z przyznawaniem stypendiów artystycznych, nagród Miasta Lublin w dziedzinie kultury oraz nagradzania pracowników, animatorów i twórców kultury;*
- *stymuluje procesy rozwoju sektora kultury w mieście, w tym: przygotowuje i realizuje nieinwestycyjne projekty kulturalne i związane z nimi projekty w zakresie promocji kultury Lublina oraz pozyskuje na nie środki europejskie i inne bezzwrotne, współpracuje z instytucjami kultury w zakresie przygotowywania nieinwestycyjnych projektów kulturalnych i pozyskiwania na ich realizację środków europejskich i innych bezzwrotnych, prowadzi sprawy związane z promocją imprez i wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Wydział i współpracuje z instytucjami kultury prowadzonymi przez Miasto Lublin w zakresie promocji ich oferty kulturalnej, uczestniczy w procesie inicjowania i opiniuje projekty inwestycji w infrastrukturę kulturalną Miasta Lublin,*

⁶¹ Art. 9 ust. 2 Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U.2012 r. poz. 406).

⁶² Art. 7 Ustawy o samorządzie gminnym określa zadanie własne gminy, jako zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty wskazując wśród nich m.in. sprawy kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Za: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. (Dz. U. z 2013 r., poz. 594, z póź. zm.).

uczestniczy w działaniach związanych z kulturą przestrzeni i krajobrazem kulturowym oraz rewitalizacją, a także organizuje szkolenia i zarządza informacją;

- *proceedzi międzynarodową współpracę kulturalną;*
- *proceedzi sprawy związane z promocją Miasta Lublin poprzez kulturę.*⁶³

W zakresie powierzonym przez Prezydenta Miasta Lublin sprawuje on również nadzór nad realizacją zadań wykonywanych przez instytucje kultury prowadzone przez Miasto Lublin.

W ramach tworzenia i upowszechniania kultury oraz promocji miasta Wydział Kultury organizuje lub współorganizuje szereg imprez kulturalnych, a także realizuje projekty międzynarodowe. Przykładowe przedsięwzięcia, których współorganizatorem był Wydział Kultury to: Festiwal „Solo Życia”; Diamenty Lublina; Kongres Kultury Chrześcijańskiej; I, Culture Orchestra; wydarzenia kulturalne w ramach Tygodnia Modlitw o Jedność Chrześcijan; I Konkurs Chórów Szkolnych Miasta Lublin „Cor Cantans”; Konkurs Poezji, Pieśni i Prozy Patriotycznej; Narodowy Koncert Listopadowy; Gala Kultury. Wydarzenia kulturalne, w szczególności te które są zgodne ze Strategią Marki Lublin Miasto Inspiracji realizuje referat ds. Marketingu Miasta. Są to: Carnaval Sztuk-Mistrzów; Koncert Scena Miasta; Sylwester Miejski; Lubelski Festiwal Graffiti – Meeting of Styles.

Wydział Kultury realizuje także współfinansowane ze środków europejskich projekty z zakresu kulturalnej współpracy międzynarodowej. Przykładem takich działań są projekty: „Bliżej siebie. Trzy kultury, jedna Europa – współpraca instytucji kultury, organizacji pozarządowych i animatorów” oraz „Inwestycja w kulturę. Działania systemowe na rzecz edukacji kulturalnej” realizowane z partnerami z Ukrainy i Białorusi w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina.

⁶³ § 63 Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Miasta Lublin (tekst ujednoczony). *Stan na dzień 25 kwietnia 2013 r.*, w: <http://bip.lublin.eu/>.

2.1. Podmioty prowadzące działalność kulturalną

Instytucje kultury

„Instytucja kultury to państwowa lub samorządowa osoba prawna, dla której działalność kulturalna jest podstawowym celem statutowym (nie stanowiącym jednocześnie działalności gospodarczej), prowadzona w szczególności w formie: muzeów, biur wystaw artystycznych, galerii i centrów sztuki, bibliotek, domów i ośrodków kultury, świetlic i klubów.”⁶⁴ Każda z nich ma swojego organizatora. Jeżeli jest nim Gmina, mówi się o miejskich instytucjach kultury, jeśli Województwo – o wojewódzkich, Ministrowie oraz kierownicy urzędów centralnych – o państwowych.

Na terenie Lublina działa 21 instytucji kultury, prowadzących różnorodną działalność, które razem z prowadzonymi przez siebie oddziałami i filiami działają w ponad 60 punktach miasta.

Miejskie instytucje kultury to:

- Dzielnicowy Dom Kultury „Bronowice” wraz ze swoją filią;
- Dzielnicowy Dom Kultury „Węglin”;
- Centrum Kultury w Lublinie;
- Galeria Labirynt;
- Miejska Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie z 37 filiami;
- Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” oraz prowadzone przez Ośrodek Trasa Podziemna i Dom Słów;
- Ośrodek Międzykulturowych Inicjatyw Twórczych „Rozdroża”;
- Teatr im. H. Ch. Andersena w Lublinie;
- Teatr Stary w Lublinie;
- Warsztaty Kultury w Lublinie;
- Zespół Pieśni i Tańca „Lublin” im. Wandy Kaniorowej.

Na terenie Lublina działa szereg instytucji prowadzonych przez Województwo Lubelskie. Są to:

- Filharmonia im. Henryka Wieniawskiego w Lublinie;
- Muzeum Lubelskie (instytucja współprowadzona przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego);
- Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie;
- Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice” (instytucja współprowadzona przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego);

⁶⁴ Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U.2012 r. poz. 406).

- Teatr im. Juliusza Osterwy w Lublinie;
- Teatr Muzyczny w Lublinie;
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie;
- Wojewódzki Ośrodek Kultury w Lublinie.

Muzeum Lubelskie poza główną siedzibą na Zamku Lubelskim prowadzi w Lublinie jeszcze cztery oddziały: Historii Miasta Lublina (Brama Krakowska); Martyrologii „Pod Zegarem”; Literacki im. Józefa Czechowicza oraz Dworek Wincentego Pola.

Na terenie miasta działa także Państwowe Muzeum na Majdanku (miejsce pamięci zorganizowane na terenie byłego nazistowskiego obozu koncentracyjnego). Ponadto w Lublinie działa biblioteka prowadzona przez Powiat Lubelski.

Krajobraz instytucjonalny kultury Lublina uzupełniają:

- Akademickie Centrum Kultury UMCS „Chatka Żaka”, w którym od 2013 r. funkcjonuje nowoczesny Inkubator Medialno-Artystyczny;
- Scena Plastyczna KUL;
- Muzeum Archidiecezjalne Sztuki Religijnej;
- Młodzieżowy Dom Kultury „Pod Akacją” oraz Młodzieżowy Dom Kultury nr 2 – oświatowo-wychowawcze placówki wychowania pozaszkolnego;
- 11 domów kultury i klubów osiedlowych prowadzonych przez spółdzielnie mieszkaniowe: Dom Kultury „Błonie”, Dom Kultury „Łęgi”, Dom Kultury „Skarpa”, Dom Kultury LSM, Dom Kultury: „Ruta”, Dzielnicowy Dom Kultury SM „Czechów”, Klub Osiedlowy „Miniatura”, Klub Osiedlowy „Niepodległości”, Klub Osiedlowy „Przyjaźni”, Klub Osiedlowy „Źródło”, Osiedlowy Dom Kultury „Odeon”;
- 2 kina⁶⁵: kino Bajka oraz Cinema City⁶⁶.

Institucje kultury są ważnym organizatorem wydarzeń kulturalnych. W ciągu roku w Lublinie realizują one kilkadziesiąt dużych cyklicznych oraz niezliczoną ilość mniejszych przedsięwzięć.⁶⁷ Duże wydarzenia to m. in.:

- plenerowe: Noc Kultury, Carnaval Sztuk-Mistrzów, Jarmark Jagielloński;
- teatralne i performatywne: Festiwal „Konfrontacje Teatralne”, Festiwal Teatrów Europy Środkowej „Sąsiedzi”, Międzynarodowe Spotkanie Teatrów Tańca; Letnie Forum Tańca

⁶⁵Prowadzenie działalności „związanej z kulturą” nie jest tożsame z „prowadzeniem działalności kulturalnej” o której mowa w art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. Inaczej mówiąc, jakkolwiek jedną z dopuszczalnych form organizacyjnych prowadzenia działalności kulturalnej jest kino, to jednak nie wyklucza to prowadzenia w tej samej formie także działalności gospodarczej. Fakt, że działalność ta w jednym z jej aspektów wiąże się z kulturą, nie pozbawia jej cech działalności gospodarczej, o której mowa w art. 2 u. s. d. g., do którego z kolei odsyła art. 1 a ust. 1 pkt. 4 u.p.o.l. Por. I SA/Gd 1039/12 w Gdańsku, wyrok ws 2012.12.12 (LEX nr 1252744), w: lex.lublin.eu.

⁶⁶ 9 listopada 2013 r. otwarte zostanie 3 prywatne kino.

⁶⁷ Informacje o wydarzeniach kulturalnych znajdują się na miejskim portalu informacji kulturalnej www.kultura.lublin.eu.

- Współczesnego; Festiwal Teatrów Niewielkich; Performance Platform Lublin, Międzynarodowy MAAT Festiwal;
- filmowe: Festiwal Złote Mrówkojady, Międzynarodowy Festiwal Młodego Kina „Pełny Metraż”, Festiwal Filmów Dobrze Zakręconych;
 - muzyczne: Lublin Jazz Festiwal, Międzynarodowy Festiwal „Najstarsze Pieśni Europy”, Festiwal Tradycji i Awangardy Muzycznej “Kody”, Międzynarodowy Festiwal Jazzowy - Jazz Bez; Inne Brzmienia Art'n'Music Festival;
 - poświęcone sztuce w przestrzeni publicznej: Festiwal Sztuki w Przestrzeni Publicznej Open City / Otwarte Miasto;
 - sztuka słowa: Polsko-Ukraińskie Spotkania Mistrzów Słowa, Międzynarodowy Festiwal "Spotkania z opowiadaczami świata", Lubelskie Spotkania Literackie - Miasto Poezji, Zaczarowany Lublin - Festiwal Opowiadaczy;
 - inne: Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne im. Ignacego Wachowiaka, Wielokulturowy Lublin, Festiwal Śladami Singera.

W 2012 roku Europejska Fundacja Kultury Miejskiej we współpracy z Wydziałem Kultury Urzędu Miasta Lublin i przy wsparciu finansowym Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego przygotowała raport o miejskich instytucjach kultury pt. „Kultura (w) dialogu. Instytucjonalne ramy kultury w Lublinie”⁶⁸, w którym znalazła się analiza następujących elementów ich działalności i kultury organizacyjnej: finanse, polityka kulturalna, instytucjonalny wymiar pola produkcji kulturowej, tożsamość organizacyjna, otoczenie zewnętrzne, kapitał społeczno-kulturowy kadry.

Organizacje pozarządowe działające na terenie Miasta Lublin

Zasady współpracy z trzecim sektorem określa „Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”, zgodnie z którą organizacjami pozarządowymi⁶⁹ są:

- 1) *niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu ustawy o finansach publicznych,*
- 2) *niedziałające w celu osiągnięcia zysku – osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, w tym fundacje i stowarzyszenia, z zastrzeżeniem ust. 4.*⁷⁰

Organizacje pozarządowe są dla jednostek samorządu terytorialnego ważnym partnerem w realizacji zadań z zakresu kultury i sztuki, wymienionych w ustawie w katalogu działalności

⁶⁸ J. Bielecka-Prus, P. Celiński, C. Hunkiewicz, M. Kawa, Kultura (w) dialogu. Instytucjonalne ramy kultury w Lublinie, Lublin 2012; w: kulturaenter.pl/.

⁶⁹ Organizacje pozarządowe są również nazywane organizacjami społecznymi, obywatelskimi, non-profit, wolontarystycznymi, trzecim sektorem, NGO-sami (od ang. *non-governmental organization*).

⁷⁰ Art. 3 pkt 2 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2010 r., Nr 234, poz.1536, z póź.zm.).

pożytku publicznego⁷¹. Organy administracji publicznej realizując swoje zadania z zakresu działalności pożytku publicznego zobowiązane są do szerokiej współpracy z organizacjami pozarządowymi, obejmującej zarówno zlecanie im realizacji zadań publicznych⁷² jak również działania informacyjne, konsultacyjne czy doradcze.⁷³ W tym celu corocznie uchwalany jest program współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Organizacje pozarządowe realizują zadania publiczne w oparciu o dotacje przyznawane w otwartych konkursach ofert lub w zgodzie z trybem określonym w Art. 19a Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.⁷⁴ Kryteria przyznawania dotacji realizują założenia polityki kulturalnej miasta. W roku 2013 projekty zgłaszane były w ramach następujących zadań:

- Miasto kultury – projekty sprofilowane na wysokiej jakości przedsięwzięcia cykliczne, o zasięgu międzynarodowym, ogólnopolskim, regionalnym, miejskim; których celem jest podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie dostępu do kultury szerokiemu gronu odbiorców;
- Kultura w dzielnicach – projekty o zasięgu lokalnym, z zakresu edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży, których celem jest wyrównanie różnic w dostępie do kultury i integracja lokalnych społeczności poprzez wzbogacenie oferty kulturalnej lubelskich dzielnic i osiedli;
- Pomysł na kulturę – nowatorskie projekty z zakresu edukacji kulturalnej skierowane do różnych grup społecznych, mające na celu rozwój edukacji kulturalnej;
- Tworzenie kolekcji sztuki współczesnej w Lublinie oraz udostępnianie zbiorów poprzez działalność wystawienniczą i edukacyjną.

Aktywność organizacji pozarządowych działających w dziedzinie kultury w Lublinie systematycznie wzrasta. Pomimo znacznego zwiększenia środków przeznaczanych

⁷¹ Por. Art. 4 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2010 r., Nr 234, poz.1536, z póź.zm.).

⁷² Działalność pożytku publicznego poza organizacjami pozarządowymi mogą również prowadzić podmioty wymienione w Art. 3 ust. 3, czyli:

1) osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;

2) stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;

3) spółdzielnie socjalne;

4) spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127, poz. 857, z póź. zm.), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

Za: Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2010 r., Nr 234, poz.1536, z póź.zm.).

⁷³ Por. Art. 5 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2010 r., Nr 234, poz.1536, z póź.zm.).

⁷⁴ Por. Art. 5 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U.2010 r., Nr 234, poz.1536, z póź.zm.).

na realizację tych zadań, oczekiwane kwoty dofinansowania zdecydowanie przekraczają ich wysokość. Wraz ze wzrostem środków zwiększa się także liczba projektów i organizacji które partycypują w działalności kulturalnej. Zachodzące w ostatnich latach zmiany prezentuje tabela poniżej.

	2011	2012	2013*
Liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania publiczne w oparciu o dotacje	75	84	152
Liczba ofert rozpatrzonych pozytywnie	125	142	185
Liczba organizacji pozarządowych realizujących po raz pierwszy zadania publiczne w oparciu o dotacje	14	16	38
Wysokość udzielonych dotacji	1 797 440 zł	1 777 418 zł	2 780 930 zł
Liczba osób które są adresatami realizowanych działań	444671	1132590	b.d.
Liczba osób zaangażowanych w realizację zadań publicznych	1010	2687	b.d.

*Wysokość przyznanych dotacji (na dzień 4.11.2013 r.)

W każdym roku średnio 23 nowe organizacje otrzymywały do realizacji zadanie zlecone z zakresu kultury i sztuki, znacznie zwiększyła się także ilość projektów, odbiorców oraz osób aktywnie uczestniczących w ich realizacji. Zaangażowanie w zorganizowane formy aktywności obywatelskiej jest ważnym elementem budowania społeczeństwa obywatelskiego, tym samym można stwierdzić, że zwiększanie środków dla organizacji pozarządowych przyczynia się równocześnie do realizacji dwóch istotnych dla miasta celów: wzbogacenia oferty kulturalnej i wzrostu kapitału społecznego.

Wśród organizacji pozarządowych działających aktywnie w dziedzinie kultury należałoby wymienić te które są organizatorami dużych projektów i festiwali np.:

- Fundacja Kultury Duchowej Pogranicze;
- Fundacja Kultura Enter;
- Fundacja Muzyka Kresów;
- Fundacja Transkultura;
- Fundacja Sztuki Performance;
- Fundacja Sztukmistrzów;
- Kresowa Akademia Smaku;
- Lubelskie Stowarzyszenie Fantastyki „Cytadela Syriusza”;
- Lubelskie Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych;
- Stowarzyszenie Animatorów Ruchu Folkowego;
- Stowarzyszenie Rozwoju Kultury Akademickiej;
- Towarzystwo Muzyczne im. H. Wieniawskiego;
- Związek Polskich Artystów Plastyków.

Organizacje pozarządowe przy wsparciu finansowym Miasta Lublin realizują wiele ważnych wydarzeń kulturalnych. W 2012 r. były to m. in.:

- Chatka Blues Festiwal;
- Cykl Koncertów „Wielkopostne śpiewanie”;
- Międzynarodowy Festiwal „Andrzej Nikodemowicz - Czas i dźwięk”;
- Festiwal Solo Życia;
- Harmonie Starego Miasta;
- Europejski Festiwal Smaku;
- Ogólnopolski Konwent Miłośników Fantastyki Falkon;
- Międzynarodowy Festiwal Muzyki Ludowej „Mikołajki Folkowe”;
- O-Twórz Lublin!;
- Performance Platform Lublin 2012;
- Ściana Wschodnia: Rzemieślnicy z Lublina;
- VII Studencki Ogólnopolski Festiwal Teatralny „Kontestacje”;
- Wschodni Salon Sztuki;
- XII Międzynarodowy Konkurs Młodych Skrzypków im. K. Lipińskiego i H. Wieniawskiego;
- XIX Ogólnopolski Przegląd Hejnałów Miejskich;
- XVIII Festiwal Muzyka i Plastyka – Tempus Paschale.

Instytucje oświatowe i uczelnie

Potencjał edukacyjny Lublina tworzy 11 wyższych uczelni⁷⁵ (w tym 5 państwowych), 97 lubelskich szkół i zespołów szkół⁷⁶ oraz 104 przedszkola, punkty i oddziały przedszkole. Wszystkie te podmioty to sojusznicy rozwoju kulturalnego miasta, prowadzący działalność kulturalną i edukację kulturalną zarówno w ramach realizowanych programów i ram kształcenia, jak również poza nimi. Istniejące w szkołach koła zainteresowań oraz działające na uczelniach koła naukowe, amatorskie grupy studenckie, samorządy stanowią naturalną przestrzeń dla kultury.

Myśląc o upowszechnianiu aktywnego uczestnictwa w kulturze wśród uczniów i studentów, należy pamiętać o zmianach jakie w ostatnich latach zaszły w podstawie kształcenia i prowadzić działania mające na celu uzupełnianie ich oferty w tym zakresie. Przy obserwowanych obecnie tendencjach do ograniczania zajęć związanych z kształceniem artystycznym, ale także tych

⁷⁵ Są to: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej (UMCS), Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II (KUL), Uniwersytet Medyczny (UM), Uniwersytet Przyrodniczy (UP), Politechnika Lubelska (PL), a także 6 niepublicznych szkół wyższych: Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji (WSEI), Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji (WSPA), Wyższa Szkoła Nauk Społecznych (WSNS), Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza (WSSP), Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie Wydział Zamiejscowy w Lublinie oraz Wyższa Szkoła Dziennikarstwa im. Melchiora Wańkowicza w Warszawie Wydział Zamiejscowy w Lublinie.

⁷⁶ W tym: 41 szkół podstawowych (17 127 uczniów), 21 gimnazjów (8 367 uczniów) i ponad 60 szkół ponadgimnazjalnych różnych typów i rodzajów (łącznie 18 360 uczniów). Za: „Informacje o stanie realizacji zadań oświatowych Gminy Lublin za rok 2010/2011”, w: <http://um.lublin.pl>.

spowodowanych zmianami demograficznymi, niezbędne wydaje się stałe doskonalenie przygotowywanej oferty z zakresu edukacji kulturalnej dedykowanej dzieciom i młodzieży i dostosowywanie jej do nowych wyzwań. Konieczna jest intensyfikacja współpracy pomiędzy szkołami a operatorami kultury, zarówno na poziomie Kuratorium i wydziałów merytorycznych, jak również instytucji kultury i innych podmiotów działających w obszarze kultury. Przykładem ciekawych inicjatyw w tym obszarze są działania prowadzone przez Fundację Teatikon takie jak np. przyznawanie tytułu Stacji Kultury szkołom inspirującym do twórczego działania, czy projekt LOkomotywy, mający na celu wspieranie uczniów w realizacji własnych przedsięwzięć kulturalnych.

Poza ogólnym systemem kształcenia funkcjonuje w Lublinie system kształcenia artystycznego na który składają się:

- szkoły artystyczne: Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I i II st. im. K. Lipińskiego, prywatna Szkoła Muzyczna I st. im. W. Lutosławskiego, Społeczna Szkoła Muzyczna I i II st. prowadzona przez Towarzystwo im. H. Wieniawskiego, Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. T. Szeligowskiego, Zespół Szkół Plastycznych im. C. K. Norwida w Lublinie, Niepubliczna Szkoła Muzyki Rozrywkowej II st. w Lublinie;
- Lubelska Szkoła Sztuki i Projektowania, Policealne Studium Plastyczne im. Stanisława Wyspiańskiego w Lublinie, Niepubliczna Policealna Szkoła Wokalno-Aktorska QURTYNA w Lublinie;
- Wydział Artystyczny Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej, który oferuje studia na kierunkach: Edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, Jazz i muzyka estradowa, Emisja głosu dla nauczycieli akademickich i nauczycieli kolegiów nauczycielskich, Edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych; malarstwo oraz grafika. Z założenia system ten ma umożliwiać zindywidualizowane kształcenie dzieci i młodzieży szczególnie uzdolnionych w różnych dziedzinach sztuki.

Absolwentami Wydziału są m. in. Robert Kuśmirowski czy Jarosław Koziara, którzy swoją twórczością wzbogacają kulturę miasta, jednocześnie pełniąc funkcję ambasadorów Lublina w Polsce i na świecie. Uczniowie i studenci kierunków artystycznych stymulują rozwój sektora kreatywnego i innych dziedzin gospodarki. Należy stwierdzić, iż w porównaniu z innymi dużymi miastami w Polsce, w Lublinie brakuje uczelni artystycznej.

Współpraca pomiędzy kulturą a edukacją powinna w szczególności stwarzać warunki do uwalniania w uczniach i studentach potencjału twórczego oraz dążyć do ich optymalizacji dla rozwoju kreatywności i innowacyjności.

Parafie

Ważnym organizatorem życia społecznego są kościoły i związki wyznaniowe jednoczące wspólnoty religijne. Na terenie Lublina działa około 40 parafii rzymskokatolickich oraz parafie: Ewangelicko-Augsburska, Greckokatolicka, Polskokatolicka i dwie Prawosławne, Filia Gminy Wyznaniowej Żydowskiej oraz Oddział Lubelski Ligi Muzułmańskiej w RP. Ich współistnienie, ale także bogate tradycje i obrzędowość stanowią przyczółek do budowania dialogu międzykulturowego i edukacji wielokulturowej. Wszystkie wymienione podmioty współorganizują przybliżający mieszkańcom różnorodność kulturową miasta Festiwal Wielokulturowy Lublin.

W kontekście rozwoju dzielnic, stanowią one ważne centra aktywności lokalnej, prowadząc na rzecz społeczności bogatą działalność społeczną i kulturalną. Od lat wiele z parafii organizuje festyny (np. „Rodzinalia”, „IV Głusieckie Jakubki. Nasza mała ojczyzna”, „IX Festyn Rodzinny u Św. Michała”) stanowiące miejsce spotkań i integracji, prowadzą szkoły (np. Szkoła Podstawowa Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej, Zespół Szkół im. Św. Stanisława Kostki) oraz ośrodki i centra aktywności (m.in. Ognisko Wychowawcze – Dom Św. Józefa dla Dzieci i Młodzieży, Salezjańska Świetlica Środowiskowa im. św. Dominika Savio, czy „Pasterzówka”). W ramach tych struktur, ale nie tylko, organizują one cykliczne zajęcia z zakresu edukacji kulturalnej. Otrzymują również środki na realizację zadań publicznych (zgodnie z Art. 3 pkt 3, ust. 1 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie), w ramach których w 2012 r. zrealizowane zastały m.in. takie projekty jak: XVI Międzynarodowy Festiwal Organowy Lublin - Czuby 2012 (Parafia Rzymskokatolicka P.W. Świętej Rodziny), I Lubelski Festiwal Chórów Parafialnych (Parafia Rzymskokatolicka pw. Matki Bożej Różańcowej), czy „V Zaduszki Rockowe” (Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Michała Archanioła w Lublinie).

2.2. Artyści, animatorzy i menedżerowie kultury

Lublin przez wieki był miastem kultury, w którym tworzyli wielcy artyści.

Również obecnie jest prężnym ośrodkiem sztuki a wśród współcześnie działających artystów związanych z Lublinem wymienić można: Julię Hartwig, Andrzeja Nikodemowicza, Leszka Mądziaka, Włodzimierza Staniiewskiego, Krzesimira Dębskiego, Janusza Opryńskiego, Jarosława Koziarę, Marcina Wrońskiego, Sławomira Marca.

W ostatnich latach pojawiła się grupa bardzo utalentowanych artystów, którzy postanowili związać się na stałe z Lublinem. To m. in.: Paweł Passini, Łukasz Witt-Michałowski, Robert Kuśmirowski, Tomasz Kozak, Sławomir Toman, Mariusz Tarkawian, Łukasz Jemiola czy Natalia Wilk. Ich aktywność przejawia się w niezliczonej liczbie projektów kulturalnych i dzieł, które znane są nie tylko w Polsce ale także, coraz częściej, w Europie i na świecie.

Na mapie lubelskiej kultury i w grupie wybitnych twórców szczególne miejsce zajmuje teatr, m.in.:

- Ośrodek Praktyk Teatralnych Gardzienice – Włodzimierza Staniewskiego
- Scena Plastyczna KUL – Leszka Mądzika
- Teatr Provisorium – Janusza Opryńskiego
- Scena Prapremier InVitro – Łukasza Witt-Michałowskiego
- neTTheatre – Pawła Passiniego.

Wymienić można także działania w obszarze teatru tańca, m. in.: Ryszarda Kalinowskiego kierującego Lubelskim Teatrem Tańca oraz Tomasza Bazana, założyciela Teatru Maat Projekt.

Również najmłodsze pokolenie artystów stanowi o sile lubelskiego środowiska. Warto wymienić kilku z nominowanych i laureatów Lubelskiego Wyróżnienia Kulturalnego Żurawie przyznawanego od 2008 roku najwybitniejszym młodym twórcom, którzy nie ukończyli 30 roku życia. Nagrody przyznawane są w 5 kategoriach, w tym 3 artystycznych:

- słowo: Wojciech Dunin-Kozicki, Anonim, Kamil Brewiński, Mateusz Nowak, SinSet, Kamil Brewiński, Diset, Grzegorz Jędrak;
- dźwięk: Zofia Bernad, Sebastian Kozak, Wojciech Kubica, Joanna Ewa Zawłocka, Golden, Dorota Krempa, Hubert „Jahdeck” Pyrgies, Wojciech Klon;
- obraz: Paweł Adamiec, Seweryn Chwała, Jakub Kijuc, Maciej Pałka, Maciej Rukasz, Paweł Korbus, Florentyna Nastaj, Kosma Ostrowski, Dominik Szcześniak, Marta Zgierska, Anna Chabros, Ewelina Drzał, Tomek Pizoń.

Działalność kulturalna to także animacja kultury i działania wspomagające i towarzyszące działalności artystycznej, w tym popularyzacja sztuki. W Lublinie działa wiele osób zajmujących się taką działalnością, a wśród nich m.in.: Teresa Księżka-Falger, Stefan Münch czy Bogusław Wróblewski.

Na przestrzeni ostatnich lat zauważalny jest dynamiczny rozwój grupy animatorów i menedżerów kultury. Zazwyczaj skupieni są oni wokół instytucji kultury (Centrum Kultury, Warsztaty Kultury) i organizacji pozarządowych (Fundacja Tetrikon, Fundacja Trans Kultura, Stowarzyszenie Kulturalne Grupa Projekt), rzadziej prowadzą działania samodzielnie. Wśród nich są m.in.: Rafał Koziński, Agata Will, Agnieszka Wojciechowska, Piotr Zieniuk, Anna Kominek-Nakonieczna, Grzegorz Reske, Szymon Pietrasiewicz, Barbara Wybacz, Wojciech Goleman.

Tu również warto wskazać nominowanych i laureatów nagród Żurawie w ostatnich latach:

- animator kultury: Jacek Harasimiuk, Cezary Hunkiewicz, Agnieszka Jarmuł, Renata Kołaczek, Marta Ryczkowska, Daniel Adamczyk, Darek Figura, Karol Grabiec, Ewelina Jurasz, Joanna Reczek, Michał Sieńko;
- asysta (przyznawana od 2013 r.): Anna Gładysz, Aleksandra Iwańska, Agnieszka Wojciechowska.

2.3. System nagród i stypendiów

Jednym z działań na rzecz rozwoju środowiska kulturalnego jest system nagród i stypendiów. Ma on na celu docenienie i wyróżnienie osób i dokonania wybitnych w danej dziedzinie oraz poszerzenie możliwości ich działań.

Za działania na rzecz Lublina przyznawane są, raz w roku, Nagrody Miasta Lublin w następujących kategoriach:

- Nagroda Artystyczna Miasta Lublin;
- Nagroda Miasta Lublin za Upowszechnianie Kultury;
- Nagroda Miasta Lublin za Całokształt Działalności;
- Nagroda Miasta Lublin dla Mecenasza Kultury (przyznana po raz pierwszy za rok 2012).⁷⁷

Ich uzupełnieniem są Nagrody Okolicznościowe, za działalność lub osiągnięcia o istotnym znaczeniu, dokonania w dziedzinie twórczości artystycznej i upowszechniania kultury, ale także z okazji jubileuszu działalności na rzecz kultury.

W ostatnich latach Nagrody Miasta Lublin otrzymali:

- Nagroda Artystyczna Miasta Lublin: Marcin Wroński, Anna Brulińska, Jacek Boniecki, Zbigniew Włodzimierz Fronczek;
- Nagroda Miasta Lublin za Upowszechnianie Kultury: Grzegorz Józefczuk, Zespół Pieśni i Tańca „Lublin” im. W. Kaniorowej, Scena Prapremier InVitro, Mirosław Olszówka;
- Nagroda Miasta Lublin za Całokształt Działalności: Leszek Mądzik, Mirosław Ziomek, Mieczysław Jurecki, Bogusław Wróblewski;
- Nagroda Miasta Lublin dla Mecenasza Kultury: PGE Dystrybucja SA.

Osoby zajmujące się twórczością artystyczną i upowszechnianiem kultury mogą również otrzymać stypendium Prezydenta Miasta Lublin na realizację:

- projektu artystycznego, rozumianego jako nowe dzieło;
- projektu z zakresu upowszechniania kultury;
- oraz skierowane do osób, które nie ukończyły 30 roku życia stypendium za osiągnięcia artystyczne o randze międzynarodowej lub ogólnopolskiej.

W roku 2013 stypendium otrzymało 16 osób.⁷⁸

⁷⁷ Uchwała nr 745/XXX/2013 Rady Miasta Lublin z dnia 25 kwietnia 2013 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania dorocznych nagród za osiągnięcia w dziedzinie twórczości artystycznej i upowszechniania kultury (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego nr 2013.2478 z dnia 2013.05.09), w: <http://edziennik.lublin.uw.gov.pl/>.

⁷⁸ Uchwała nr 746/XXX/2013 Rady Miasta Lublin z dnia 25 kwietnia 2013 roku w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania stypendiów dla osób zajmujących się twórczością artystyczną i upowszechnianiem kultury oraz ich wysokości (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego nr

2.4. Inwestycje

Równolegle do wzrastającej aktywności programowej podmiotów działających w sferze kultury prowadzone są intensywne działania inwestycyjne, realizowane głównie dzięki wsparciu z funduszy europejskich, mające na celu poprawienie infrastruktury kulturalnej miasta i zwiększenie możliwości operacyjnych instytucji kultury. Najważniejsze z nich to:

- BIBLIO – biblioteka multimedialna;
- Dzielnicowy Dom Kultury „Węglin”;
- Inkubator Medialo-Artystyczny przy ACK UMCS „Chatka Żaka”;
- Miasteczko Prowincjonalne Europy Środkowej (Muzeum Wsi Lubelskiej);
- Piwnica pod Fortuną;
- Renowacja klasztoru powiatkowskiego na Centrum Działań Artystycznych, w którym swoją siedzibę ma Centrum Kultury, MBP oraz OMIT „Rozdroża”;
- Renowacja kompleksu pałacowo-parkowego w Gardzienicach (Ośrodek Praktyk Teatralnych „Gardzienice”);
- Teatr Stary.

W chwili obecnej trwają prace nad utworzeniem Centrum Spotkania Kultur – w której swoje siedziby będą miały m. in. Filharmonia Lubelska i Teatr Muzyczny.

Równocześnie planowane i inicjowane są kolejne projekty, m. in.:

- Dom Słów (Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN”);
- Centrum Sztuki Dzieci i związane z nim przeniesienie siedziby Teatru im. H. Ch. Andersena;
- Centrum Sztuki Współczesnej;
- Centrum Zabawy Wiedzą;
- Muzeum Techniki.

Obok inwestycji o charakterze stricte kulturalnym prowadzone są działania mające na celu poprawę stanu obiektów historycznych (np. Klasztor OO. Dominikanów, Wieża Trynitarzka, donżon w Muzeum Lubelskim, Yeshiwa Chachmej, czy Ogród Saski) oraz przestrzeni rekreacyjno – sportowej (sieć ścieżek rowerowych, budowa stadionu miejskiego, budowa stadionu olimpijskiego, plan zagospodarowania sieci dolin rzecznych i wąwozów, rozbudowa i poprawa infrastruktury rekreacyjnej wokół Zalewu Zemborzycckiego).

Równolegle podejmowane są działania mające na celu wyposażenie instytucji kultury w nowoczesny sprzęt. Część z nich jest realizowana w ramach wymienionych wcześniej projektów inwestycyjnych lub też projektów specjalnie temu celowi dedykowanych. Przykładem

takiego projektu jest obecnie realizowany w ramach współpracy transgranicznej Polska – Ukraina – Białoruś 2007-2013 „Inwestycja w kulturę. Działania systemowe na rzecz edukacji kulturalnej”, w ramach którego powstaną nowoczesne pracownie – Medialaby w trzech lubelskich instytucjach kultury.

2.5. Finansowanie

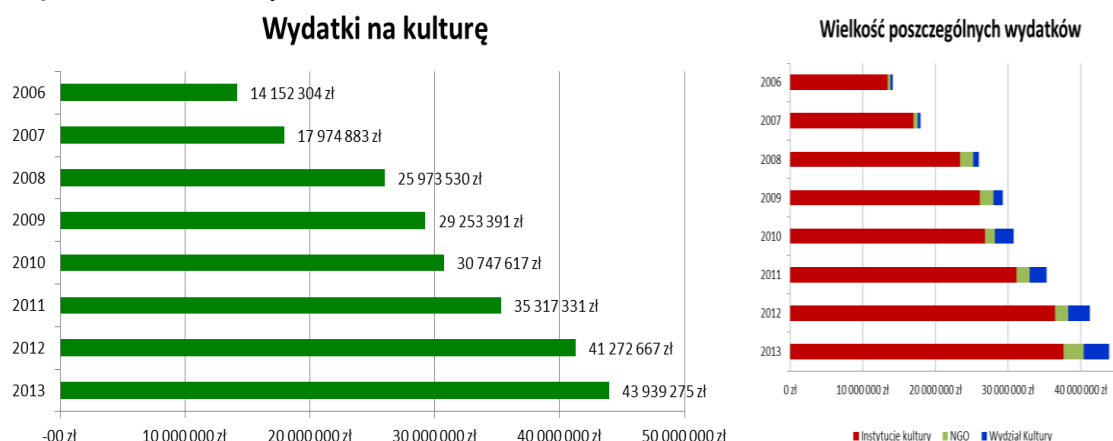
Przedstawione w tej części dane, obejmujące finansowanie sektora kultury w Lublinie w latach 2006–2013 z budżetu Miasta Lublin, przygotowane zostały na podstawie danych Urzędu Miasta Lublin zebranych przez Wydział Kultury.

Środki na kulturę w budżecie można podzielić na:

- przekazywane w ramach dotacji miejskim instytucjom kultury;
- przeznaczone dla organizacji pozarządowych;
- pozostające w dyspozycji Wydziału Kultury.

Osobno zostały przedstawione wydatki na najważniejsze inwestycje kulturalne. Wielkość środków na kulturę z wyłączeniem wydatków inwestycyjnych prezentują poniższe wykresy.

Wydatki na kulturę w budżecie Miasta Lublin

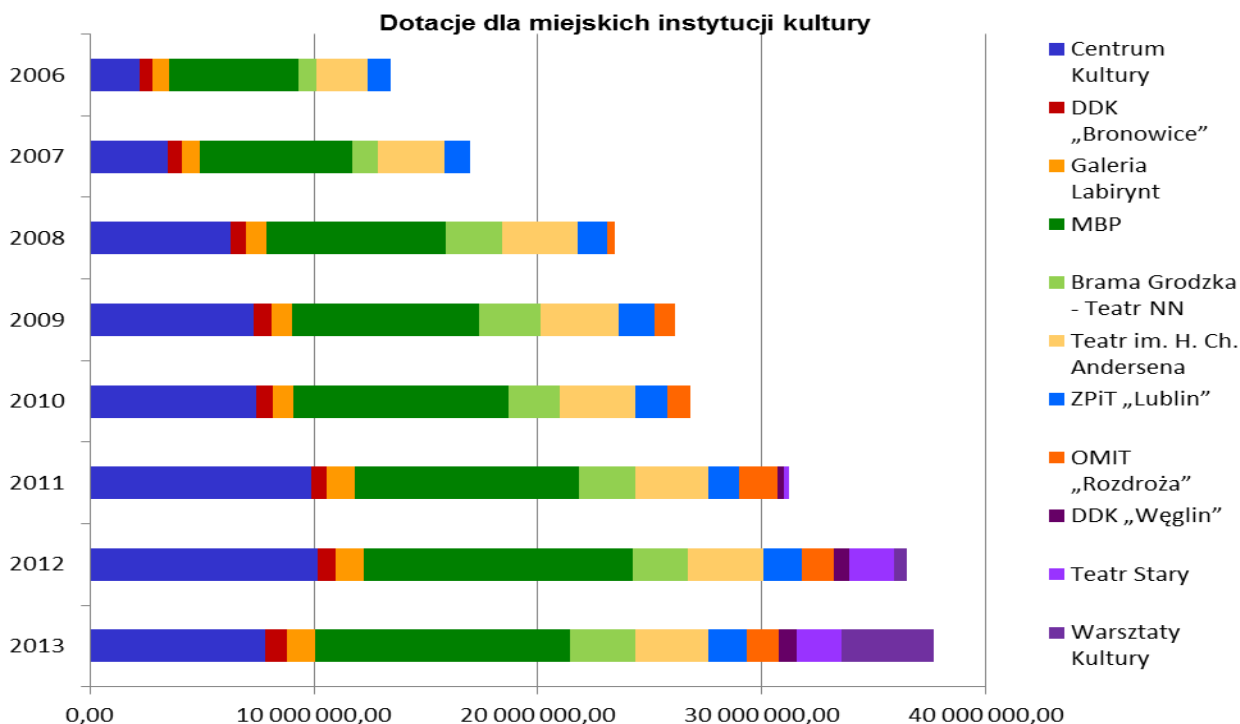

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Środki na kulturę	14 152 304	17 974 883	25 973 530	29 253 391	30 747 617	35 317 331	41 272 667	43 939 275

*Stan na dzień: 30.09.2013 r.

W ciągu ostatnich 7 lat wysokość środków przeznaczanych na kulturę z budżetu Miasta Lublin wzrosła o 210%, czyli suma środków potroiła się. Dynamika wzrostu wydatków na kulturę znacznie przekracza tempo wzrostu całościowego Budżetu Miasta (wzrost o 118% z 935 720 809 zł w 2006 r. do 2 038 251 038 zł w 2013 r.). Tym samym rośnie procentowy udział wydatków na kulturę w stosunku do wydatków miasta.

W całym analizowanym okresie wzrosła również wysokość środków przekazywanych miejskim instytucjom kultury, co prezentuje poniższy wykres.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Centrum Kultury	2 230 000	3 471 225	6 262 000	7 295 000	7 455 500	9 869 600	10 187 000	7 600 000
DDK „Bronowice”	570 000	670 000	720 000	822 000	723 500	685 000	790 320	1 000 000
DDK „Węglin”						330 000	639 000	729 000
Galeria Labirynt	747 000	786 000	890 000	931 000	928 000	1 254 954	1 259 418	1 230 000
MBP	5 753 094	6 787 466	8 017 630	8 320 000	9 565 402	10 005 986	11 998 980	11 510 000
Ośrodek Brama Grodzka - Teatr NN	795 000	1 150 043	2 496 657	2 745 000	2 280 000	2 528 244	2 458 600	2 693 577
OMIT „Rozdroża”			319 384	899 946	1 055 000	1 680 000	1 460 800	1 400 000
Teatr Andersena	2 307 000	2 950 000	3 403 299	3 495 000	3 375 000	3 262 215	3 379 000	3 300 000
Teatr Stary						198 000	2 016 000	2 000 000
Warsztaty Kultury							600 000	4 175 000
ZPiT „Lublin”	1 020 000	1 170 000	1 300 000	1 599 000	1 429 600	1 378 600	1 685 200	1 698 722
SUMA	13 422 094	16 984 734	23 408 970	26 106 946	26 812 002	31 192 599	36 474 318	37 336 299

*Stan na dzień: 30.09.2013 r.

W analizowanym okresie znacząco wzrosły dotacje dla wszystkich instytucji kultury. Największy wzrost w stosunku do dotacji z 2007 roku odnotowały Centrum Kultury i Ośrodek „Brama Grodzka – Teatr NN” (ok. 250 %) oraz Miejska Biblioteka Publiczna (ok. 100 %),

co spowodowane było znaczącym zwiększeniem zakresu ich działalności. W analizowanym okresie powstały 4 nowe instytucje kultury (OMIT „Rozdroża”, DDK „Węglin”, Teatr Stary oraz Warsztaty Kultury) – łączna dotacja dla nich wyniosła w 2013 roku 8 340 150 zł.

Analizując wysokość środków przeznaczanych dla instytucji kultury należy równocześnie wskazać, że podmioty te coraz skuteczniej pozyskują środki zewnętrzne⁷⁹ oraz zwiększają przychody własne. W 2012 roku dotacje otrzymywane z miasta stanowiły średnio 85 % ich budżetu, przy czym należy pamiętać, że biblioteki mają ustawowo ograniczone możliwości generowania dochodów z działalności, a Warsztaty Kultury zostały powołane do życia w listopadzie 2012 roku i w analizowanym okresie nie miały możliwości pozyskania środków zewnętrznych. Łącznie dotacje i dochody własne wszystkich instytucji wyniosły niemal 7 000 000 zł.

Znacznie wzrosła pula środków przekazywanych organizacjom pozarządowym na realizację zadań publicznych z zakresu kultury i sztuki. Wysokość środków w poszczególnych latach prezentuje poniższy wykres.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Wysokość środków	408 470	564 500	1 786 459	1 911 807	1 394 755	1 797 440	1 777 418	2 780 930

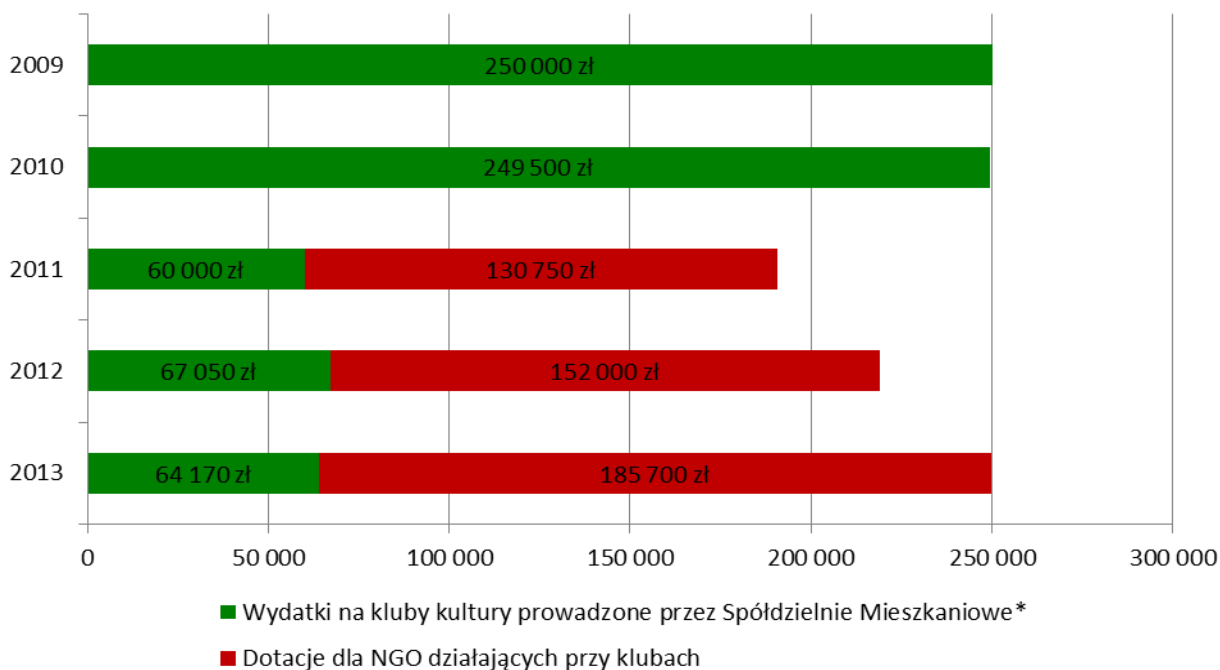
*Stan na dzień: 30.09.2013 r.

⁷⁹ Wysokość środków nie obejmuje środków pozyskanych na projekty inwestycyjne realizowane z funduszy unijnych realizowanych przez Urząd Miasta (np. Renowacja klasztoru powiatkowskiego i Teatru Starego, czy Budowa DDK „Węglin”).

Środki dla organizacji pozarządowych w roku 2013 wzrosły niemal sześciokrotnie (580 %) w porównaniu z rokiem 2007. Znaczące wzrosty nastąpiły w latach 2008 i 2013. Pierwszy był związany ze staraniami Lublina o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury 2016. Drugi z uruchomieniem pilotażowej edycji Programu Dzielnice Kultury i związanym z tym zwiększeniem środków na zadanie Kultura w dzielnicach oraz zwiększeniem ilości dużych wydarzeń kulturalnych, takich jak Międzynarodowy Festiwal „Andrzej Nikodemowicz – Czas i dźwięk”, czy Harmonie Starego Miasta. Projekty te zostały zrealizowane samodzielnie przez organizacje pozarządowe w ramach otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych z zakresu kultury i sztuki, a nie jak do tej pory na podstawie porozumień o współpracy z Gminą Lublin.

Ze względu na specyfikę Lublina (11 aktywnie działających spółdzielczych domów kultury i klubów osiedlowych) poniżej zaprezentowana została wysokość i formy wsparcia operatorów kultury prowadzonych przez spółdzielnie mieszkaniowe.

Środki przeznaczane na spółdzielcze domy kultury i kluby osiedlowe

	2009	2010	2011	2012	2013*
Wydatki na kluby kultury prowadzone przez Spółdzielnie Mieszkaniowe**	250 000	249 500	60 000	67 050	64 170
Dotacje dla NGO działających przy klubach kultury prowadzonych przez Spółdzielnie Mieszkaniowe	0	0,00	130 750	152 000	185 700
SUMA	250 000	249 500	190 750	219 050	249 870

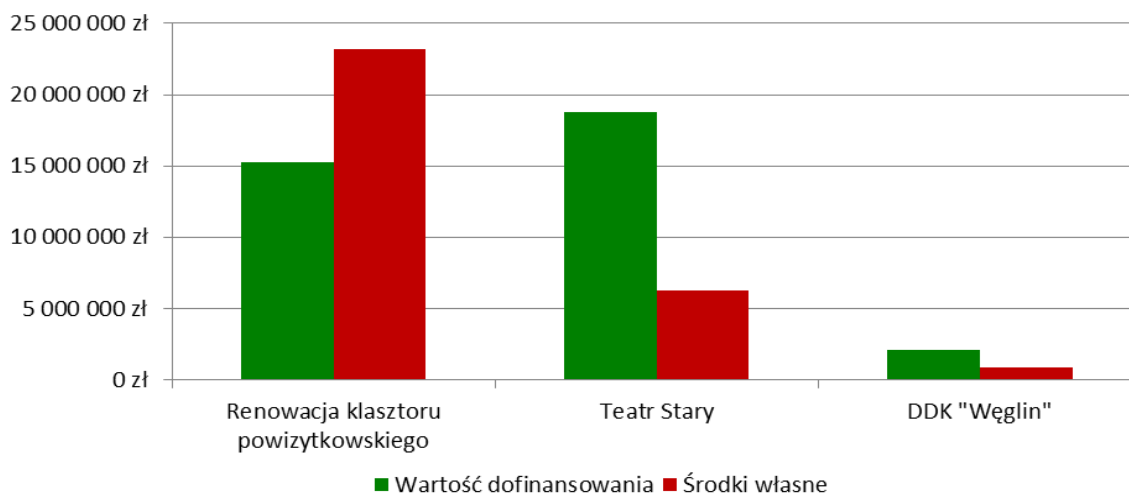
* Stan na dzień 30.09.2013 r.

** nie zostały ujęte wydatki na wsparcie w postaci dotacji z otwartych konkursów ofert

Z zaprezentowanych danych wynika, że wysokość środków przeznaczanych na spółdzielcze domy i kluby kultury w analizowanym okresie (2009–2013) pozostawała na tym samym poziomie, a okresowo nawet spadała. W 2010 roku na skutek zmian prawnych miasto utraciło możliwość przekazywania spółdzielniom środków finansowych (spółdzielcze domy kultury nie mają osobowości prawnej) na realizowaną przez nie działalność kulturalną. Od 2011 roku stowarzyszenia takie jak Kultura Czubów, Rondo oraz Polskie Towarzystwo Mieszkaniowe w konkursach dla organizacji pozarządowych składają wnioski na całoroczną działalność oraz pojedyncze projekty realizowane w placówkach spółdzielczych.

Jak zostało zaprezentowane w pkt 2.3. niniejszego opracowania, ostatnie lata to bardzo intensywna działalność inwestycyjna. Poniżej przedstawione zostały wydatki poniesione w latach 2006–2012 na trzy najważniejsze inwestycje kulturalne realizowane przez Gminę Lublin tj. Teatr Stary, Dom Kultury „Węglin” oraz renowacja klasztoru powiżytkowskiego.

Wydatki inwestycyjne - obiekty kultury

	Renowacja klasztoru powiżytkowskiego ⁸⁰	Renowacja Teatru Starego w Lublinie ⁸¹	Budowa Domu Kultury przy ul. Judyma w Lublinie ⁸²
Wartość dofinansowania	15 237 571,91	18 746 831,53	2 054 961,80
Środki własne	23 203 120,39	6 286 178,06	880 697,94
Całkowita wartość projektu	38 440 692,30	25 033 009,59	2 935 659,74

⁸⁰ Działanie współfinansowane z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, działania 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym, XI - Kultura i dziedzictwo kulturowe.

⁸¹ Działanie współfinansowane z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, działania 11.1 Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu ponadregionalnym, XI - Kultura i dziedzictwo kulturowe.

⁸² Działanie współfinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach programu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007 – 2013, działanie 7.1 Infrastruktura kultury i turystyki, Priorytet VII Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna.

Łączna wartość wymienionych powyżej inwestycji wynosi 66 409 361 zł, z czego wartość otrzymanych dotacji to ponad 36 039 365,24 zł (54 %). Bez takiego wsparcia przeprowadzenie wszystkich podjętych działań prawdopodobnie nie byłoby możliwe.

Podsumowując, widoczny jest ogromny wzrost środków przeznaczanych na kulturę, umożliwiający rozwój zarówno działalności programowej, jak i rozbudowę oraz unowocześnienie infrastruktury kultury na niespotykaną do tej pory skalę.

3. Wyzwania rozwojowe

Strategia Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 musi znaleźć odpowiedzi na wyzwania rozwojowe, jakie stoją dziś przed współczesnym miastem i jego mieszkańcami. Wynikają one z dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości spowodowanej przez intensywny rozwój technologiczny, zmiany społeczne czy ekonomiczne. Są także próbą znalezienia odpowiedzi na rolę kultury w gospodarce Europy, Polski i Lublina a także miejsca miast we współczesnym świecie. Wyzwania te nie zawsze wynikają wprost z obszaru kultury, ale często to kultura jest tą aktywnością człowieka, która najlepiej potrafi znaleźć na nie odpowiedzi.

Oto kilka najważniejszych wyzwań rozwojowych dla lubelskiej kultury:

A. Wzrost kapitału społecznego:

- Budowanie wzajemnego zaufania w szczególności w czasach postępującego kryzysu autorytetów;
- Wypracowanie skutecznych zasad komunikacji o tym co robimy, jak, dlaczego ale także za ile;
- Wypracowanie przejrzystych zasad podejmowania decyzji i brania odpowiedzialności za nie;
- Współpraca jak najszerzych grup osób, instytucji i organizacji, w tym stworzenie metod wdrażania opracowanych założeń strategicznych w oparciu o dialog społeczny;
- Wymiana wiedzy i doświadczeń;
- Inspirowanie mieszkańców do prowadzenia aktywnego trybu życia i wspólnego działania na rzecz środowiska lokalnego;
- Współpraca pomiędzy samorządami, a w szczególności pomiędzy Miastem a Województwem.

B. Sztuka jako źródło rozwoju kulturalnego:

- „Tworzenie” zamiast „importowania” zjawisk artystycznych;
- Budowanie kultury autentycznej, różnorodnej, eksperymentalnej w oparciu o tożsamość miejsca i analizę lokalnych potrzeb;
- Stwarzanie warunków dla rozwoju młodych artystów (debiuty) oraz aktywne działania na rzecz aktywizacji studentów w szczególności kierunków artystycznych.

C. Oferta dla wszystkich:

- Podejmowanie działania na rzecz tworzenia oferty dla wszystkich grup uczestników, umożliwiającej ich integrację, poznanie i zrozumienie odmiennych potrzeb;
- Zrównoważony rozwój kultury, w szczególności oferty w peryferyjnych dzielnicach miasta;

- Włączanie w działania kulturalne wszystkich podmiotów i maksymalne wykorzystanie ich potencjałów (szkoły, parafie, instytucje pomocy społecznej), ale także pełne wykorzystanie istniejącej infrastruktury.

D. Edukacja odbiorców:

- Edukacja kulturalna pełniąca kluczową rolę w wychowaniu przez i do sztuki;
- Edukacja dzieci jako budowanie potencjału przyszłych pokoleń.

E. Miasto kreatywne:

- Budowanie potencjału przemysłów kreatywnych jako kluczowego czynnika rozwoju gospodarczego;
- Wykorzystanie nowych technologii w działaniach kulturalnych;
- Umiejętność wykorzystania dziedzictwa miasta do budowania nowoczesnej przestrzeni rozwojowej.

4. Raporty i analizy dotyczące lubelskiej kultury

W ostatnich latach powstało kilkanaście opracowań i raportów na temat lubelskiej kultury. Wszystkie one zostały gruntownie przeanalizowane przy opracowywaniu założeń Strategii Rozwoju Kultury. Są to refleksje zebrane w trakcie starań o tytuł Europejskiej Stolicy Kultury w formie aplikacji, analiz, obserwacji ekspertów i osób zaangażowanych w proces, oraz badania i opracowania przygotowane w ostatnich latach. Część z nich ma charakter operacyjny i nie została wydana w formie drukowanej ani udostępniona w internecie. Postulowane jest, aby po przyjęciu ostatecznego tekstu Strategii, zostały one zamieszczone w formie publikacji on-line.

Opracowania, raporty, propozycje programowe dla Lublina:

- Lublin – Europejska Stolica Kultury 2016. Aplikacja;
- Lublin – Europejska Stolica Kultury 2016. Aplikacja finałowa;
- Miasto w dialogu 2017;

- Dariusz Jachimowicz, "Raport o szansach kandydowania Lublina do tytułu „Europejskiej Stolicy Kultury” w roku 2016;
- Rose Fenton, Festiwale i organizacje kulturalne Lublina;
- Dragan Klaić, Europejski wymiar Lublina jako kandydata do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016;
- Dragan Klaić, Zalecenia do modelu zarządzania kulturą;
- Karolina Rozwód, Opracowanie założeń projektu Lublin 2016 – Europejska Stolica Kultury;
- Karolina Rozwód, Założenia do programu obchodów Europejskiej Stolicy Kultury 2016;
- Raporty Grup fokusowych SPOKO;

- Joanna Bielecka-Prus, Piotr Celiński, Cezary Hunkiewicz, Magdalena Kawa, Kultura (w) dialogu. Instytucjonalne ramy kultury w Lublinie, Lublin 2013;
- Urszula Bylica, Jacek Warda, Paulina Zarębska, Dariusz Figura, Tomasz Pietrasiewicz, Lubelskie Przestrzenie Edukacji Kulturalnej – program rozwoju edukacji kulturalnej w Lublinie, Lublin 2011/2012;
- Wsparcie przemysłów kreatywnych w Lublinie. Analiza potencjału i kierunki rozwoju, pod red. Joanna Hołda, Lublin 2012;
- Diagnoza stanu obecnego oraz perspektywa rozwoju przemysłów kreatywnych Lubelszczyzny, Lublin 2012.

5. Relacja Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 do innych dokumentów strategicznych

Aby móc specyfikę lubelskiej kultury wpisać w koncepcje i plany rozwoju regionu, Polski i Europy, niniejszy dokument nawiązuje do najważniejszych istniejących dokumentów strategicznych. Poniżej zaprezentowane zostały dokumenty synergiczne ze Strategią Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 oraz przywołane zawarte w nich cele i priorytety.

5.1. Dokumenty europejskie

Zgodnie z Art. 167 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, wspólnota europejska prowadzi politykę kulturalną mającą na celu rozwój kultur państw członkowskich, wspieranie działań na rzecz różnorodności narodowej i regionalnej oraz promocję współczesnego dziedzictwa. Podejmowane działania koncentrują się na rozwoju współpracy między państwami członkowskimi, państwami trzecimi oraz organizacjami międzynarodowymi w zakresie: pogłębiania wiedzy oraz upowszechniania kultury i historii narodów europejskich, zachowania i ochrony dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim, niehandlowej wymiany kulturalnej, twórczości artystycznej i literackiej włącznie z sektorem audiowizualnym.⁸³

Za najważniejsze unijne dokumenty strategiczne oddziaływające na sektor kultury można uznać:

- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu;
- Komunikat dotyczący Europejskiej agendy kultury w dobie globalizacji świata;
- Założenia do programu Kreatywna Europa;
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Europejska agenda cyfrowa;
- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.

Europa 2020

Głównym dokumentem strategicznym wyznaczającym cele polityki Unii Europejskiej do 2020 roku jest Strategia Europa 2020.⁸⁴ Określone zostały w nim trzy wzajemnie ze sobą powiązane

⁸³ Art. 167, Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w: <http://eur-lex.europa.eu/>.

⁸⁴ Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu

priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Nie odnoszą się one bezpośrednio do sektora kultury, ale wdrażanie niniejszego dokumentu m. in. poprzez priorytetowe podejście do edukacji kulturalnej, czy zrównoważonego rozwoju kulturalnego miasta, powinna przyczynić się do ich realizacji.

Europejska agenda kultury w dobie globalizacji świata

Kierunki rozwoju dla kultury określa Europejska agenda kultury w dobie globalizacji świata⁸⁵ wyznaczając jej trzy podstawowe cele:

- propagowanie różnorodności kulturowej i dialogu międzykulturowego;
- propagowanie kultury w celu pobudzania kreatywności;
- propagowanie kultury jako istotnego elementu w stosunkach międzynarodowych Unii.

Europejska agenda cyfrowa

O rozwoju dostępności treści kulturowych, ich cyfrowej dystrybucji oraz uregulowania przepisów prawa autorskiego traktuje Europejska agenda cyfrowa⁸⁶, wynikająca z przyjętej strategii Europa 2020. Celem działań na rzecz cyfryzacji dziedzictwa kultury ma być m. in. promowanie różnorodności kulturowej.

Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

Świadomość i ekspresja kulturalna, rozumiana jako: *docenianie znaczenia twórczego wyrażania idei, doświadczeń i uczuć za pośrednictwem szeregu środków wyrazu, w tym muzyki, sztuk teatralnych, literatury i sztuk wizualnych*, została określona jako jedna z ośmiu kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.⁸⁷

społecznemu, KOM(2010) 2020, Bruksela.

⁸⁵ Komunikat dotyczący Europejskiej agendy kultury w dobie globalizacji świata, KOM (2007) 242, Bruksela 2007.

⁸⁶ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Europejska agenda cyfrowa, KOM(2010) 245, Bruksela.

⁸⁷ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE), s. 9, w: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Kreatywna Europa

Programem wspierającym realizację projektów kulturalnych w najbliższej perspektywie finansowej będzie Kreatywna Europa⁸⁸. Ogólne cele programu są zgodne z innymi dokumentami europejskimi i międzynarodowymi, zakładają działania na rzecz ochrony i propagowania europejskiej różnorodności kulturowej i językowej oraz wzmacnianie konkurencyjności sektora kultury. Szczegółowe cele programu to:

- wspieranie podmiotów kultury do działania w wymiarze transnarodowym;
- wspieranie transnarodowego obiegu kultury i sztuki oraz mobilności operatorów kultury;
- wzmacnianie możliwości finansowych sektora kultury i sektora kreatywnego;
- wspieranie współpracy transnarodowej w celu stymulowania rozwoju polityki, innowacji, zdobywania publiczności i tworzenia nowych modeli biznesowych.

W kontekście rozwoju kultury warto również pamiętać o następujących rezolucjach Parlamentu Europejskiego:

- w sprawie uwalniania potencjału przedsiębiorstw z branży kultury i branży twórczej;
- w sprawie przemysłu kulturalnego w Europie;
- w sprawie społecznego statusu artystów;
- w sprawie kultury jako katalizatora kreatywności i innowacji.

5.2. Dokumenty ogólnopolskie

Na poziomie ogólnopolskim istnieje szereg dokumentów o charakterze strategicznym, najważniejsze z nich to:

- Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju;
- 9 strategii zintegrowanych, służących realizacji Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju:
 - Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki;
 - Strategia rozwoju kapitału ludzkiego;
 - Strategia rozwoju transportu;
 - Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko;
 - Strategia Sprawne państwo;
 - Strategia rozwoju kapitału społecznego;
 - Krajowa strategia rozwoju regionalnego – Regiony Miasta Obszary wiejskie;
 - Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa;
 - Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP;
- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury wraz z uzupełnieniem.

⁸⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia programu „Kreatywna Europa”, KOM(2011) 785, Bruksela.

Poniżej wskazane zostały związki z Długookresową Strategią Rozwoju Kraju, Strategią rozwoju kapitału społecznego oraz Narodową Strategią Rozwoju Kultury, które stanowią podstawę do określenia polityki kulturalnej państwa, wskazując główne cele i zasady prowadzenia i organizowania działalności kulturalnej.

Pakt dla kultury

Szczególne znaczenie dla planowania działalności kulturalnej ma zawarty pomiędzy Radą Ministrów a stroną społeczną „Pakt dla kultury”⁸⁹. Przyjęte w nim założenia są zgodne z polityką kulturalną wyznaczoną w niniejszym dokumencie i będą solidarnie realizowane. Są to m. in. takie zasady i działania jak:

- wydatkowanie środków na kulturę zgodnie z zasadą powszechnego i równego dostępu do kultury;
- wspieranie w pierwszej kolejności inicjatyw wynikających z aktywności obywatelskiej i działalności statutowej instytucji kultury;
- stała współpraca ze stroną społeczną i środowiskiem naukowym w zakresie wprowadzania nowoczesnych rozwiązań edukacyjnych służących kształceniu kompetencji językowych, komunikacyjnych, medialnych i artystycznych dzieci i młodzieży;
- systematyczna ewaluację prowadzonych działań.

Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju

Długookresowa Strategia Rozwoju Polski uznaje innowacyjność i kreatywność⁹⁰, wspomagane tworzeniem warunków do ich rozwoju oraz cyfryzacją, za podstawę rozwoju Polski. Równocześnie w diagnozie sytuuje kulturę jako źródło kreatywności i kapitału kulturowego niezbędnego do powstawania innowacji nietechnologicznych oraz uwidacznia konieczność budowania potrzeb i możliwości do ustawicznego kontaktu z kulturą. Ponadto wskazuje na konieczność wzrostu wydatków m. in. na naukę, kulturę, czy badania określające je jako prorozwojowe i umożliwiające w długiej perspektywie redukcję ciężarów społecznych.

Równolegle określa konieczność zrównoważonego rozwoju miast połączonego z dywersyfikacją funkcji dzielnic: *Ważny jest rozwój podstawowej infrastruktury miejskiej (komunikacja, kanalizacja, oświetlenie, usługi kulturalne - biblioteki i domy kultury, etc.), ale i nowej - związanej z przestrzeniami promującymi aktywne życie publiczne, umożliwiającymi interakcje, wyzwalającymi kreatywność, podnoszącymi jakość życia, tworzącymi warunki dla nowych form spędzania wolnego czasu (ang. leisure time) w mieście, nowymi rodzajami dzielnic mieszkaniowych.*

⁸⁹ Pakt dla kultury został podpisany 14 maja 2011 r. przez premiera Donalda Tuska oraz ruch społeczny Obywatele Kultury, w obecności Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Bogdana Zdrojewskiego i ministra w Kancelarii Prezydenta Michała Boniego. Wśród przedstawicieli strony społecznej sygnującej pakt byli m. in.: Agnieszka Holland, Jerzy Hausner, Krzysztof Krauze, czy Krzysztof Warlikowski.

⁹⁰ Por. R. Florida: *Narodziny klasy kreatywnej*, Warszawa 2011.

Dokument Polska 2030 określa konkretne działania jakie należy podjąć dla rozwoju kultury. Są to m. in.:

- Cel 3: wspieranie dywersyfikacji źródeł finansowania sektora kultury i sektora kreatywności; wspieranie edukacji artystycznej; wsparcie postaw przedsiębiorczych w sektorze kultury; współpraca z podmiotami z innych sektorów; wzmocnienie roli edukacji obywatelskiej, kulturalnej i medialnej, ekonomicznej (w tym kształtowanie postaw przedsiębiorczych oraz edukacji na rzecz zrównoważonego rozwoju w programach szkolnych oraz pobudzanie współpracy między szkołami i instytucjami zewnętrznymi np. przedsiębiorstwami, samorządem lokalnym, instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi).
- Cel 5: zapewnienie szkołom, instytucjom kultury, innym instytucjom realizującym zadania edukacji cyfrowej, oraz osobom uczącym się infrastruktury sieciowej oraz sprzętu ICT, w celu zapewnienia równych szans edukacyjnych i modernizacji procesu edukacyjnego; udostępnienie zgodnie z opracowanymi standardami otwartości istniejących zasobów publicznych ze sfery edukacji, nauki i kultury, w tym zasobów mediów publicznych, zasobów publicznych instytucji kultury, efektów publicznych programów digitalizacji treści, oraz instytucji naukowych i badawczo-rozwojowych finansowanych ze środków państwowych, zgodnie z posiadanymi prawami autorskimi.
- Cel 6: wspieranie poprawy dostępu do edukacji i zasobów kultury na każdym etapie życia; wspieranie uczenia się przez całe życie, w tym tworzenia uniwersytetów trzeciego wieku
- Cel 8: przeciwdziałanie narastaniu niekorzystnych zjawisk na obszarach problemowych w miastach; opracowanie programów przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu; wspieranie potencjałów gospodarczych obszarów miejskich (inwestycje w naukę, B+R, innowacyjność, instytucje kultury i sztuki); tworzenie infrastruktury dla klasy kreatywnej (Internet, sprzyjająca interakcjom społecznym tkanka miejska, itp.).

Jak czytamy w Długookresowej Strategii Rozwoju Polski: *Jednym ze zdiagnozowanych problemów blokujących szybszy rozwój Polski jest brak zaufania ludzi do siebie oraz do instytucji publicznych. Na stosunki społeczne wpływa także brak zaufania instytucji do ludzi, czego efektem jest wciąż rosnąca biurokracja, tworzenie nowych procedur, nieskuteczność i niespójność rozrastającego się prawa. Zwiększenie zdolności do współpracy, wzrost partycypacji obywatelskiej, ale również aktywności społecznej i kulturalnej oraz potencjału kreatywnego będą warunkowały rozwój kraju.* Rozszerzenie zapisów Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju w tym zakresie stanowi opracowana przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (jej zapisy są zgodne z celem 11 – wzrost społecznego kapitału rozwoju).

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (SRKS)

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego⁹¹ będzie realizowana w oparciu o cztery obszary współpracy państwa z obywatelami, czyli: *postawy i kompetencje społeczne; współdziałanie i partycypacja społeczna; komunikacja społeczna; kultura i kreatywność.*

Wizja przyjęta w dokumencie wskazuje na wspólnotowy wymiar kapitału społecznego (por. takie zapisy jak: *obywatele chcą i potrafią angażować się we współdziałanie na rzecz dobra publicznego [...] różnorodność talentów, umiejętności, kompetencji i punktów widzenia znajduje wspólną przestrzeń aktywności*), co jest zgodne z zapisanym w Strategii Rozwoju Kultury Lublina Celem Głównym wskazującym na wspólnotowy charakter działalności kulturalnej oraz z szeregiem dalszych zapisów mających na celu budowanie lokalnych społeczności w oparciu o idee społeczeństwa obywatelskiego, ale także mających na celu zwiększenie transparentności i partycypacyjności zarządzania instytucjami czy Programami Operacyjnymi.

Cel Główny SRKS, czyli *Wzmocnienie udziału kapitału społecznego w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski*, podobnie jak Strategia Rozwoju Kultury Lublina wskazuje na prorozwojowy potencjał kultury oraz sektora kreatywnego i konieczność systemowych działań na rzecz jego wykorzystania.

Związki pomiędzy obiema Strategiami występują na wszystkich poziomach dokumentów, poniżej zaprezentowane zostały cele i priorytety strategiczne SRKS szczególnie istotne dla realizacji lubelskiej Strategii Rozwoju Kultury:

Cel 1. Kształtowanie postaw sprzyjających kooperacji, kreatywności oraz komunikacji:

1.1. Wspieranie edukacji formalnej w zakresie metod nauczania sprzyjających kooperacji, kreatywności i komunikacji oraz rozwijanie demokratycznej kultury szkoły;

1.1.3. Wzmocnienie edukacji obywatelskiej, medialnej i kulturalnej;

1.2. Wspieranie edukacji innej niż formalna ukierunkowanej na kooperację, kreatywność i komunikację społeczną;

1.2.1. Rozwój kompetencji obywatelskich w uczeniu się innym niż formalne;

1.2.2. Rozwój kompetencji medialnych w uczeniu się innym niż formalne, szczególnie wśród osób w wieku 50+ i na obszarach wiejskich;

1.2.3. Rozwój kompetencji kulturowych w uczeniu się innym niż formalne oraz upowszechnienie różnych form uczestnictwa w kulturze;

1.2.4. Rozwijanie kompetencji społecznych liderów i animatorów.

Cel 2. Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne:

2.1. Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami;

⁹¹ Kapitał społeczny, to wynikająca z zaufania oraz obowiązujących norm i wzorów postępowania, zdolność obywateli do mobilizacji i łączenia zasobów, która sprzyja kreatywności oraz wzmacnia wolę współpracy i porozumienia w osiąganiu wspólnych celów. Za: *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego*, s. 37.

- 2.1.1. *Wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu obywatelskiego i dialogu społecznego;*
 - 2.1.2. *Wspieranie rozwoju partnerstwa i innych form współpracy służących przekazywaniu realizacji zadań publicznych obywatelom;*
 - 2.1.3. *Zwiększenie wykorzystania zasobów lokalnych instytucji publicznych dla rozwijania aktywności obywatelskiej;*
 - 2.2. *Rozwój i wzmocnienie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej;*
 - 2.2.1. *Ułatwianie działalności organizacjom obywatelskim oraz wspieranie społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw;*
 - 2.2.2. *Rozwijanie indywidualnej i korporacyjnej filantropii oraz wolontariatu;*
- Cel 3. Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy:*
- 3.1. *Zwiększanie dostępności informacji i poprawa jakości komunikacji w sferze publicznej;*
 - 3.1.1. *Zwiększenie dostępności treści edukacyjnych, naukowych i kulturowych w domenie publicznej;*
 - 3.1.2. *Ochrona własności intelektualnej i stworzenie warunków umożliwiających eksploatację treści w ramach dozwolonego użytku przewidzianego przepisami prawa;*
- Cel 4. Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego:*
- 4.1. *Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej;*
 - 4.1.1. *Tworzenie warunków wzmocniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym;*
 - 4.1.2. *Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu;*
 - 4.1.3. *Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury;*
 - 4.2. *Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym;*
 - 4.2.1. *Rozwijanie współpracy między instytucjami kultury, oświaty, nauki i organizacjami społecznymi oraz podmiotami prywatnymi;*
 - 4.2.2. *Rozwój infrastruktury kultury i zwiększenie efektywności działania instytucji kultury i państwowych jednostek budżetowych działających w obszarze kultury;*
 - 4.2.3. *Rozwój systemu wsparcia dla sektora kreatywnego oraz wspieranie przedsiębiorczości w kulturze;*
 - 4.2.4. *Rozwój kształcenia artystycznego i systemu wspierania talentów;*
 - 4.2.5. *Wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.*

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury (2004–2013) wraz z uzupełnieniem (2004–2020)

W założeniach do Uzupełnienia Narodowej Strategii Rozwoju Kultury zapisane są następujące zasady zgodne z zamierzeniami Lublina w dziedzinie kultury:

- odpowiedzialność państwa i samorządu za kulturę;
- wzrost wydatków publicznych na kulturę;
- zwiększenie społecznej partycypacji w sferze odpowiedzialności za kulturę;
- unowocześnianie procesu zarządzania sferą kultury i usług kulturalnych;
- włączenie w działania mniejszości narodowych;
- rosnące znaczenie powiązania kultury z rozwojem gospodarczym i dochodami regionów;
- dywersyfikacja źródeł finansowania kultury.

Celem strategicznym omawianego dokumentu jest zrównoważenie rozwoju kultury w regionach, będzie on realizowany poprzez 12 celów uzupełniających, zgodnych z założeniami niniejszego dokumentu, choć nie wszystkie one leżą w gestii samorządu:

1. Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
2. Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury.
3. Wzrost udziału kultury w PKB.
4. Zachowanie dziedzictwa kultury i aktywna ochrona zabytków.
5. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury.
6. Wzrost uczestnictwa w kulturze
7. Rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych.
8. Efektywna promocja twórczości.
9. Promocja polskiej kultury za granicą.
10. Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem.
11. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
12. Rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Cele Strategiczne realizowane są przez Narodowe Programy Kultury oraz Programy Operacyjne Ministra Kultury ogłaszane co roku i określające system realizacji Narodowej Strategii Rozwoju Kultury w obszarze finansowania jej realizacji ze środków Ministra.⁹²

5.3. Dokumenty regionalne

Na poziomie województwa Strategia Rozwoju Kultury Lublina koresponduje z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020 (z perspektywą do roku 2030) przyjętej Uchwałą nr XXXIV/559/2013 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 24 czerwca 2013 r.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014–2020

Strategia będzie realizowana dzięki osiągnięciu następujących celów operacyjnych synergicznych z zapisami niniejszego dokumentu:

⁹² Szczegółowe informacje o programach znajdują się na stronie MKiDN pod adresem: <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2014.php>.

⁹³ Por. Strategia Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020, s 8.

1.1. *Rozwijanie funkcji metropolitalnych Lublina jako głównego ośrodka Polski Wschodniej, koncentrującego gospodarcze, naukowe i kulturalne kontakty ze światem, zwłaszcza ze wschodnimi sąsiadami.*

1.2. *Wspieranie ponadlokalnych funkcji miast (np. naukowych, akademickich, kulturalnych, turystycznych), które przyczyniają się do dynamizacji rozwoju tych miast i otaczających je obszarów.*

3.4. *Rozwijanie systemu kształcenia dostosowanego do specyfiki regionu, w tym: w szczególności Wspieranie działań na rzecz indywidualizacji kształcenia (np. postaw innowacyjnych, kreatywnych, przedsiębiorczych, umiejętności zarządczych).*

3.6. *Rozwój społeczeństwa informacyjnego” obejmujący m.in. „Cyfryzację oraz zwiększenie dostępu do zasobów nauki, edukacji i dóbr kultury”.*

4.2. *Wspieranie włączenia społecznego.*

4.3. *Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi współpracy wewnątrzregionalnej m.in. przez odwoływanie się do tradycji wielokulturowości i włączaniu jej do regionalnych programów edukacyjnych i selektywnie wspieranych działań kulturotwórczych oraz stymulowanie podejmowania wspólnych przedsięwzięć gospodarczych, organizacyjnych, edukacyjnych.*

4.4. *Przełamywanie niekorzystnych efektów przygranicznego położenia regionu.*

5.4. Dokumenty miejskie

Założenia Strategii Rozwoju Kultury są zgodne z zapisami Strategii Rozwoju Lublina 2020 na wszystkich poziomach dokumentu, rozpoczynając od Wizji *Lublin miastem inspiracji, miastem otwartym na inspiracje z zewnątrz, z wewnątrz – w tym wychodzące od mieszkańców oraz miasto samo będące źródłem inspiracji – wskazujące nowe wzorce i kierunki użyteczne dla innych.*

Obie Strategie opierają się na zapisanych w Strategii Rozwoju Lublina wartościach:

- *akceptacji, pielęgnowaniu i wykorzystywaniu różnorodności, w tym czerpanie z innych kultur;*
- *interdyscyplinarnym i twórczym mieszaniam ludzi i środowisk;*
- *akceptacji ryzyka kreatywnego chaosu, dającej szansę pozytywnym przypadkom;*
- *uczenie się zawsze i wszędzie.*

Misją Lublina jest tworzenie warunków i zdobywanie najlepszej wiedzy w celu: zaspokajania i rozwoju potrzeb mieszkańców Lublina i innych jego interesariuszy oraz realizacji i rozwoju dla dobra wspólnego ich talentów i twórczego potencjału. Strategia Rozwoju Kultury, zarówno poprzez swoje Założenia Strategiczne (np. priorytety 1.1. Edukacja kulturalna i artystyczna oraz 1.2. Rozwój kultury w dzielnicach), jak i część operacyjną (działania mające na celu usprawnienie metod zarządzania i rozwój partycypacji społecznej przy równoczesnym tworzeniu mechanizmów monitoringu, badań i ewaluacji) stanowi odzwierciedlenie tej idei, wskazując narzędzia niezbędne do ich realizacji w dziedzinie kultury.

Strategia Rozwoju Kultury realizuje w szczególności następujące Obszary Rozwojowe Lublina:

A. Otwartość:

A.2. Rozwój relacji zewnętrznych;

A.3. Wzmacnianie otwartości kulturowej;

A.4. Budowanie więzi regionalnych i metropolitalnych.

B. Przyjazność:

B.1. Poprawa infrastruktury technicznej;

B.2. Zwiększenie komfortu życia;

B.3. Dbłość o kulturę przestrzeni;

B.4. Wspieranie rozwoju kultury czasu wolnego;

B.5. Podnoszenie jakości edukacji;

B.6. Partycypacja społeczna.

C. Przedsiębiorczość:

C.4. Wspieranie przemysłów kreatywnych.

D. Akademickość:

D.2. Symbioza z otoczeniem.

Strategia Rozwoju Kultury dzieli ze Strategią Rozwoju Lublina także Obszary Inspiracji Strategii Głównej. Te spośród nich które najsilniej oddziałują na kulturę i których realizację wspierają zapisy niniejszego dokumentu zostały przedstawione we Wprowadzeniu.⁹³

Równie ważne są związki pomiędzy strategiami sektorowymi i dokumentami programowymi opracowywanymi przez różne jednostki miejskie. Wśród istniejących dokumentów za szczególnie istotne dla realizacji przyjętych założeń uznane zostały:

- Strategia Lublin Miasto Wiedzy 2020;
- Strategia wspierania rozwoju sportu i rekreacji w Lublinie do roku 2015⁹⁴;
- Program Rewitalizacji dla Lublina⁹⁵ oraz inne dokumenty związane z planowaniem przestrzennym i dziedzictwem np. Plan zintegrowanego zarządzania dziedzictwem kulturowym Lublina, opracowywany w ramach projektu HerO (URBACT II); Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju Miasta Lublin, opracowywany przez Wydział Planowania UML; Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego przygotowywane przez Wydział Planowania UML; wstępny plan ochrony parku kulturowego w Lublinie i iluminacje najważniejszych zabytków miasta;
- Projekt Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025;
- Program współpracy Miasta Lublin z organizacjami pozarządowymi⁹⁶ (uchwalany na dany

⁹³ Por. Strategia Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020, s 8.

⁹⁴ Uchwała Nr 496/XXII/2012 Rady Miasta Lublin z dnia 28 czerwca 2012 r. w sprawie przyjęcia „Strategii wspierania rozwoju sportu i rekreacji w Lublinie do roku 2015”.

⁹⁵ Uchwała Nr 752/XXXIII/2009 Rady Miasta Lublin z dnia 18 czerwca 2013 r. w sprawie Programu Rewitalizacji dla Lublina.

⁹⁶ Uchwała Nr 628/XXV/2012 Rady Miasta Lublin z dnia 16 listopada 2012 r. w sprawie uchwalenia

rok);

- Program Wsparcia i Aktywizacji Seniorów na terenie Miasta Lublin w latach 2013 – 2015⁹⁷;
- Programy rozwoju lokalnego tworzone przez Rady Dzielnic.

Poniżej zaprezentowane zostało omówienie wraz ze wskazaniem fragmentów najważniejszych dokumentów sektorowych synergicznych ze Strategią Rozwoju Kultury.

Lublin Miasto Wiedzy 2020

Strategia Lublin Miasto Wiedzy 2020 wskazuje na następujące przewagi konkurencyjne Lublina zbieżne z założeniami Strategii Rozwoju Kultury: *wysoki potencjał akademicki Lublina oraz rola miasta jako ośrodka spotkania i współpracy Wschodu z Zachodem.*

Synergia pomiędzy obiema strategiami występuje m. in. w tych obszarach:

Cel II. Rozwój kapitału społecznego miasta poprzez stworzenie mechanizmów synergicznej współpracy środowiska biznesu, nauki, kultury i administracji:

2.3 Rozwój współpracy międzynarodowej miasta, w tym: powołanie opiniotwórczego (lobbystycznego) ośrodka ds. wschodnich, stworzenie powszechnie dostępnej bazy danych oraz rozwój działalności targowo-wystawienniczej;

2.4 Stworzenie wizerunku Lublina jako Miasta Wiedzy, Kultury i Inspiracji oraz Miasta Ekologicznego i „Energetycznego” rozpoznawalnego i atrakcyjnego dla turystów, inwestorów i mieszkańców realizowane m.in. poprzez wsparcie organizacji imprez oraz innych form promocji miasta, w tym organizacja imprez promujących Lublin jako miejsce spotkania i współpracy Wschodu z Zachodem.

Cel III. Rozwój kapitału intelektualnego miasta poprzez upowszechnianie wiedzy jako dobra dostępnego oraz zastosowanie nowoczesnych technologii:

3.1 Stworzenie przestrzeni komunikacji społecznej, w tym stworzenie miejsc publicznych dla prezentacji kultury oraz stworzenie miejsc spotkań i inspiracji z elementami interaktywnej prezentacji wiedzy (Centrum Interaktywnej Edukacji i Prezentacji Wiedzy w Lublinie):

3.1.2 Rozwój potencjału Lublina w ICT, obejmujący m.in.: utworzenie portali tematycznych o Lublinie w celu wzmocnienia obecności miasta w Internecie; stworzenie otwartych internetowych systemów informacyjnych oferujących informacje o wydarzeniach i walorach miasta;

3.2 Rozwój kultury uczenia się przez całe życie mieszkańców aglomeracji lubelskiej;

3.2.1. Stworzenie i promocja nowoczesnych form popularyzacji wiedzy skierowanych

programu współpracy Gminy Lublin z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2013.

⁹⁷ Uchwała Nr 685/XXVII/2013 Rady Miasta Lublin z dnia 17 stycznia 2013 roku w sprawie przyjęcia Programu Wsparcia i Aktywizacji Seniorów na terenie Miasta Lublin w latach 2013 – 2015.

do różnych grup społecznych (np. aktywna edukacja młodzieży, edukowanie młodych ludzi poprzez praktyczne doświadczenia, turystyka wiedzy – organizacja otwartych wykładów ze światowej sławy specjalistami);

3.2.2 Stworzenie i promocja różnych form uczenia się przez całe życie;

3.4 Upowszechnienie kultury wśród mieszkańców aglomeracji lubelskiej;

- Opracowanie Strategii Rozwoju i Promocji Kultury przy współpracy z JST i środowiskami kultury z aglomeracji lubelskiej;*
- Zorganizowanie przestrzeni miejskiej dla prezentacji kultury;*
- Program działań angażowania lokalnej społeczności do udziału w życiu kulturalnym miasta;*
- Wsparcie instytucji kulturalnych w tworzeniu sieci współpracy w aglomeracji i za granicą poprzez udostępnianie informacji o potencjalnych partnerach;*
- Wsparcie działalności kulturalnej środowisk akademickich oraz inicjatyw niezależnych*
- Aktywizacja i wsparcie działalności organizacji pozarządowych;*
- Zapewnienie pomieszczeń dla obiektów kulturalnych przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych.*

Strategia wspierania rozwoju sportu i rekreacji w Lublinie do roku 2015

Zakładając integrację działań związanych z czasem wolnym, tożsame jest dążenie zapisane w obu dokumentach do promocji zdrowego stylu życia, w tym także aktywności fizycznej. Strategia wspierania rozwoju sportu i rekreacji ma doprowadzić do *poprawy warunków życia mieszkańców dzięki wyższej jakości oferty usług, większej dostępności do infrastruktury rekreacyjnej*. Założenia obu dokumentów zakładają zrównoważony rozwój przestrzenny miasta. W realizacji Strategii Rozwoju Kultury mogą pośrednio pomóc działania związane z rozwojem i poprawą efektywności wykorzystania infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

Program Rewitalizacji dla Lublina

Program Rewitalizacji dla Lublina określa najważniejsze działania niezbędne do rozwoju poszczególnych dzielnic miasta, których realizacja nierzadko warunkuje dalszy rozwój kulturalny Lublina, tak w aspekcie jego największych wydarzeń plenerowych, jak i zakładanego rozwoju kulturalnego dzielnic.

W obszarze Starego Miasta za Cel Główny uznano: Doprowadzenie Starego Miasta do stanu odpowiadającego aspiracjom Lublina i Lubelszczyzny (w tym do prezentowania wyjątkowych walorów kulturalnych i atrakcyjności turystycznej), do którego mają doprowadzić m. in. następujące cele operacyjne (zaprezentowane zostały te z nich, które wspomagają rozwój kultury):

- Promocja funkcji kulturalnych i innych funkcji publicznych, obejmująca renowację

obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną i społeczną; rozszerzanie oferty kulturalnej związanej ze Starym Miastem i historią Lublina; organizacja i aktywizacja działań na rzecz społeczności lokalnej, w tym edukacja i rekreacja dla dzieci i młodzieży oraz zapobieganie patologiom;

- Poprawa użytkowania przestrzeni z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców i bywalców spoza Starego Miasta;
- Rozwój usług i obsługi ruchu turystycznego, realizowany m.in. poprzez: poprawę dostępności usług i atrakcji turystycznych (informacja, organizacja, likwidacja barier, obsługa internetowa, tłumaczenia, system parkowania).
- Także cele i działania przygotowane dla innych dzielnic są zgodne z przyjętymi zapisami, są to m.in.:
- Rozwój funkcji ważnych dla rangi Lublina w regionie, w Polsce i w Europie (np. Śródmieście), w tym wspieranie wydarzeń naukowych i kulturalnych (konferencji, kongresów, wystaw, koncertów i festiwali) o randze krajowej i międzynarodowej; renowacja obiektów zabytkowych dla potrzeb funkcji wyższego rzędu (zwłaszcza dla kultury i nauki);
- Wzmocnienie aspiracji indywidualnych i grupowych wśród mieszkańców Lublina;
- Renowacja obiektów zabytkowych;
- Renowacja i uzupełnienie zabudowy dzielnicy w zgodzie z tradycją budowlaną;
- Wspieranie wydarzeń kulturalnych (koncertów, targów, festiwali) o randze lokalnej, regionalnej, krajowej i międzynarodowej;
- Integracja nauki ze sferą praktyki oraz edukacja nieformalna;
- Ekspozowanie prac plastycznych i promocja wydarzeń artystycznych w ramach działalności Wydziału Artystycznego;
- Pielęgnacja i zarządzanie zieleni (przyulicznej, przydomowej i ogólnodostępnej);
- Rozwój infrastruktury społecznej dla potrzeb mieszkańców (modernizacja szkół i innych obiektów użyteczności publicznej, tworzenie i rozwój bibliotek i ośrodków kultury, rozwój sieci obiektów oraz urządzeń sportowych i rekreacyjnych itp.);
- Zagospodarowanie terenów nadrzecznych jako terenów rekreacyjnych dla mieszkańców dzielnicy z przywróceniem im walorów ekologicznych;
- Zarządzanie placów zabaw i urządzeń sportowych i terenów dla integracji starszych mieszkańców.

Dokumenty te powinny zostać szczegółowo przeanalizowane pod kątem zgodności założeń w ramach realizacji P.O. 3.1. Dzielnicę Kultury.

Projekt Strategii Rozwoju Turystyki Miasta Lublin do roku 2025

Założenia tego dokumentu opierają się na potencjale kulturalnym Lublina i regionu, czyniąc z turystyki kulturowej główny element rozwoju całego sektora i podstawę budowania przewagi konkurencyjnej miasta. W Wizji Strategii Rozwoju Turystyki czytamy m. in.: *Miasto jest liderem w kształtowaniu oferty umiejętnie łączącej ważne dla Polski i Europy zagadnienia historyczne z najnowszymi technologiami ułatwiającymi ich zrozumienie. Miasto rozwija swoją ofertę turystyczną poprzez zastosowanie autorskiego i unikalnego podejścia do takich zagadnień jak: tożsamość miasta, kulinaria, sztuka w przestrzeni miejskiej, wydarzenia kulturalne, nowoczesne szlaki miejskie. Miasto otwiera turystę polskiego i europejskiego na możliwości poznania krajów położonych za wschodnią granicę Unii Europejskiej.*

Kultura i dziedzictwo kulturowe to główne elementy kilku produktów turystycznych. Wśród produktów wiodących, które będą wdrażane w pierwszej kolejności należy zwrócić szczególną uwagę na:

- **5.1.1. Obszar produktowy Lublin Open Culture**, w ramach którego zostało wyróżnionych 5 podproduktów opartych o następujące sfery aktywności kulturalnej: autorskie wydarzenia kulturalne i festiwale; sztuka w przestrzeni miejskiej i galerie sztuki współczesnej; kultura akademicka; kultura wiedzy; oferta teatrów alternatywnych.
- **5.1.2. Lublin Jagielloński** składający się z dwóch ścieżek realizacji – prezentacji historii oraz reinterpretacji tożsamości poprzez działania kulturalne obejmując takie obszary jak etnodesign, czy rękodzieło i wzornictwo przemysłowe – pozostające w ścisłym związku z marką Jarmarku Jagiellońskiego.
- **5.1.3. Lublin Żydowski** prezentujący historyczne dzieje miasta z wykorzystaniem i zachowaniem materialnego dziedzictwa kultury żydowskiej i zasobów audiowizualnych.
- **5.1.4. Lublin Turystyki Biznesowej** jest związany z kulturą m. in. poprzez Projekt „Lublin. Location 2.0” – wykorzystanie nowoczesnych technologii do odkrywania dziedzictwa historycznego i tożsamości miasta oraz działalnością prowadzoną przez Centrum Kompetencji Wschodnich, Warsztaty Kultury oraz Fundację Trans Kultura na rzecz Partnerstwa Wschodniego.
- **5.1.5. Lublin Smaków** bazujący na regionalnej kuchni oraz rolniczym położeniu Lubelszczyzny.

Kultura jest powiązana również z:

- produktami uzupełniającymi (5.2.1. Lublin Filmowy, 5.2.2. Lublin. Drogi do Wolności, 5.2.3. Lublin Aktywny 365, 5.2.4. Lublin Historyczny);
- regionalnymi (5.3.1. Legendy Lubelskie, 5.3.3. Renesans Lubelski, 5.3.4. Rezydencje Magnackie, 5.3.5. Wielokulturowa Lubelszczyzna);
- horyzontalnymi (Turystyka w Lublinie inspiruje, Lublin brama regionu, Nowoczesne narzędzia IT w turystyce, Lublin brama na Wschód).

Założenia obu dokumentów zakładają tworzenie systemu informacyjno – promocyjnego, dlatego działania podejmowane w kulturze powinny być realizowane komplementarnie z Celem 3: *Informacja i promocja turystyczna – stworzenie zasad i bieżące prowadzenie działalności promującej ofertę turystyczną miasta. Kreacja kompleksowego systemu informacji turystycznej.*

Program Wsparcia i Aktywizacji Seniorów na terenie Miasta Lublin w latach 2013 – 2015

Program Wsparcia i Aktywizacji Seniorów zakłada *poprawę jakości życia i funkcjonowania seniorów dzięki zacieśnieniu współpracy międzysektorowej i wypracowaniu innowacyjnych instrumentów wsparcia, pobudzeniu aktywności społecznej seniorów i poprawie wizerunku osób starszych.*

Z założeniami Strategii Rozwoju Kultury szczególnie silnie korespondują następujące cele tego Programu:

Cel III. Aktywizacja społeczna seniorów.

Zadanie 1. Podniesienie aktywności społecznej osób starszych, obejmującej m.in.: ułatwianie dostępu do oferty instytucji kultury w Mieście Lublin, organizowanie wycieczek dla seniorów np. spotkania z przyrodą, zwiedzania zabytków sakralnych, miejsc pamięci narodowej i innych

Zadanie 2. Wzmacnianie integracji międzypokoleniowej, w tym organizowanie międzypokoleniowych uroczystości i wydarzeń kulturalnych, organizacja wieczorków bajkowych, teatrzyków kukiełkowych, spotkań przy grillu, festynów, pogadank, a także wieczorków wspominkowych itp.

Zadanie 3. Rozwój wolontariatu osób starszych

Cel IV. Poprawa wizerunku osób starszych w społeczności lokalnej, w tym umożliwienie prezentacji działalności artystycznej, twórczej i kulturalnej seniorów.

Myśląc o rozwoju kultury należy również uwzględnić inne dokumenty wieloletnie przyjęte przez miasto np.:

- Wieloletni Plan Inwestycyjny Miasta Lublin na lata 2008-2015;
- Wieloletnia Prognoza Finansowa 2012–2028;
- Strategia Promocji Marki „Miasto Inspiracji”⁹⁸;
- Strategia współpracy transgranicznej Lublin – Łuck – Lwów – Iwano-Frankowsk 2007–2016⁹⁹;
- Strategia współpracy międzynarodowej miast Lublin – Münster – Poniewież – Viseu 2010–2020¹⁰⁰.

⁹⁸ Zarządzenie Prezydenta Miasta Lublin Nr 390/2011 z dnia 18 czerwca 2008 r.

⁹⁹ Przygotowywana w ramach projektu Strategia współpracy transgranicznej Lublin – Łuck – Lwów – Iwano-Frankowsk, realizowanego w okresie od 6 sierpnia do 26 listopada 2007 r.

¹⁰⁰ Przygotowywana w ramach projektu „Od Unii Lubelskiej do Unii Europejskiej”, realizowanego

Realizacja niniejszego dokumentu może także wspierać obowiązujące programy z zakresu polityki społecznej i bezpieczeństwa:

- Strategia rozwiązywania problemów społecznych Miasta Lublin 2005–2013¹⁰¹;
- Program działań na rzecz niepełnosprawnych mieszkańców Miasta Lublina¹⁰²;
- Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Lublinie na lata 2011–2015¹⁰³;
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholoowych na 2013 rok¹⁰⁴;
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii dla Miasta Lublin¹⁰⁵;
- Program wspierania na terenie Lublina edukacji uzdolnionych dzieci i młodzieży¹⁰⁶;
- Program Zapobiegania Przeszłości oraz Poprawy Bezpieczeństwa Mieszkańców i Porządku Publicznego „Bezpieczny Lublin”.¹⁰⁷

Podsumowując, zaprezentowane związki pomiędzy dokumentami potwierdzają, że zapisy Strategii Rozwoju Kultury są zgodne z długookresowymi założeniami wszystkich szczebli i wpisują się w międzynarodowe i ogólnopolskie trendy rozwojowe, jednocześnie wspierając realizację działań innych podmiotów działających na rzecz Miasta i jego mieszkańców.

w okresie od kwietnia 2009 r. do 30 listopada 2010 r.

¹⁰¹ Uchwała nr 797/XXXIII/2005 Rady Miasta Lublin z dnia 8 września 2005 r.

¹⁰² Uchwała nr 71/VIII/2011 Rady Miasta Lublin z dnia 31 marca 2011 r.

¹⁰³ Uchwała nr 176/XIII/2011 Rady Miasta Lublin z dnia 8 września 2011 r.

¹⁰⁴ Uchwała nr 629/XXV/2012 Rady Miasta Lublin z dnia 16 listopada 2012 r.

¹⁰⁵ Uchwała nr 955/XXXVIII/2010 Rady Miasta Lublin z dnia 28 stycznia 2010 r.

¹⁰⁶ Uchwała nr 56/VII/2011 Rady Miasta Lublin z dnia 24 lutego 2011 r.

¹⁰⁷ Uchwała Nr 794/XXXII/2013 Rady Miasta Lublin z dnia 27 czerwca 2013 r. w sprawie uchwalenia Programu Zapobiegania Przeszłości oraz Poprawy Bezpieczeństwa Mieszkańców i Porządku Publicznego - „Bezpieczny Lublin”.

Urząd Miasta Lublin

Strategia Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013-2020

Załącznik nr 2:
Część wdrożeniowa

Listopad 2013 r.

Spis treści

1. Założenia systemu realizacji Strategii	2
2. Podmioty kluczowe w realizacji Strategii	3
3. Mechanizmy wdrożeniowe	5
Proces definiowania i uzgadniania Programów Operacyjnych	5
Proces zatwierdzania Programów Operacyjnych	7
Proces realizacji Programów Operacyjnych	7
Proces monitoringu i ewaluacji Programów Operacyjnych.....	7
4. Proces realizacji i modyfikacji Strategii	9
5. Proces monitoringu i ewaluacji Strategii.....	10
Wskaźniki realizacji Strategii.....	10
Wskaźniki dla priorytetu Edukacja kulturalna i artystyczna	11
Wskaźniki dla priorytetu Rozwój kultury w dzielnicach Lublina	12
Wskaźniki dla priorytetu Wzmacnianie pozycji Lublina w Europie i na świecie.....	13
Wskaźniki dla priorytetu Lublin 2017	14
6. Podsumowanie	17

1. Założenia systemu realizacji Strategii

Strategia obejmuje swoim zasięgiem wszystkie podmioty działające w obszarze kultury niezależnie od ich stanu prawnego. Jej główne działania koncentrują się na instytucjach prowadzonych przez Gminę Lublin, organizacjach pozarządowych wspieranych przez Gminę Lublin zgodnie z zapisami Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ale także – na innych podmiotach współpracujących bezpośrednio z Urzędem Miasta Lublin zgodnie z kompetencjami Urzędu.

Kultura jako jedna z najbardziej twórczych dziedzin życia wymaga współpracy także z innymi formami aktywności mieszkańców Lublina, takimi jak:

- edukacja;
- rekreacja;
- sport;
- turystyka.

Jednak działania te stanowiąc będą dodatkowe możliwości realizacji Strategii i nie leżą one bezpośrednio w kompetencji podmiotów kluczowych w przygotowaniu i realizacji Strategii takich jak Wydział Kultury, Komisja Kultury i Ochrony Zabytków Rady Miasta Lublin, Rada Kultury Miasta Lublin, dlatego nie zostały one ujęte w części wdrożeniowej Strategii Rozwoju Kultury.

Ponieważ realizacja wielu zadań opisanych w Strategii wymaga współpracy z innymi podmiotami, jej cechą kluczową jest otwartość.

Wszelkie działania realizowane w obszarze Strategii muszą być spójne ze Strategią Lublin 2020 oraz obowiązującymi przepisami prawa, a w szczególności:

- Ustawą o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej;
- Ustawą o bibliotekach;
- Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych;
- Ustawą o muzeach;
- Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;

oraz:

- Uchwałami Rady Miasta Lublin;
- Zarządzeniami Prezydenta Miasta Lublin;
- Regulaminem Organizacyjnym Urzędu Miasta Lublin.

Działania realizowane w obszarze Strategii powinny być wdrażane zgodnie ze sposobem przygotowywania i realizacji kluczowych dokumentów takich jak:

- Budżet Miasta Lublin;
- Wieloletnia Prognoza Finansowa;
- Wieloletni Plan Inwestycyjny.

2. Podmioty kluczowe w realizacji Strategii

Do osiągnięcia ambitnego celu, jakim jest zrealizowanie Strategii Rozwoju Kultury, należy szczegółowo wskazać podmioty odpowiedzialne za jej realizację. Można je podzielić na trzy grupy:

- Podmioty kluczowe w zarządzaniu Miastem Lublin;
- Podmioty kluczowe w przygotowaniu i realizacji Strategii;
- Podmioty współuczestniczące i wspierające w realizacji Strategii.

Podział ten ma związek z kompetencjami i możliwościami poszczególnych podmiotów. Oto ich podział:

- Podmioty kluczowe w zarządzaniu Miastem Lublin:
 - Prezydent Miasta Lublin;
 - Rada Miasta Lublin;
 - Urząd Miasta Lublin.
- Podmioty kluczowe w przygotowaniu i realizacji Strategii:
 - Zastępca Prezydenta Lublina ds. Kultury, Sportu i Relacji Zewnętrznych;
 - Wydział Kultury Urzędu Miasta Lublin;
 - Komisja Kultury i Ochrony Zabytków Rady Miasta Lublin;
 - Rada Kultury Miasta Lublin;
 - Zespół ds. wdrażania Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020.
- Podmioty współuczestniczące i wspierające w realizacji Strategii:
 - Mieszkańcy Lublina;
 - Instytucje kultury prowadzone przez Gminę Lublin i nadzorowane przez Wydział Kultury;
 - Instytucje kultury prowadzone przez Województwo Lubelskie i działające na terenie Lublina;
 - Młodzieżowe Domy Kultury;
 - Pozostałe instytucje kultury działające na terenie Miasta Lublin w tym dzielnicowe domy kultury i kluby osiedlowe prowadzone przez spółdzielnie mieszkaniowe;
 - Organizacje pozarządowe działające na terenie Miasta Lublin;
 - Przedszkola, szkoły i uczelnie wyższe;
 - Artyści, animatorzy i menedżerowie kultury;
 - Instytucje, organizacje i partnerzy działający w dziedzinie kultury;
 - Rady Dzielnic.

- Kluczowe znaczenie dla realizacji Strategii ma Wydział Kultury Urzędu Miasta Lublin odpowiedzialny za jej przygotowanie oraz realizację. Do głównych zadań Wydziału Kultury należą m. in.:
 - tworzenie i prowadzenie miejskich instytucji kultury;
 - współpraca z organizacjami pozarządowymi i zlecanie im zadań publicznych;
 - współpraca ze środowiskiem twórczym i zapewnianie warunków do jego rozwoju, w tym tworzenie systemu nagród i stypendiów;
 - współpraca z innymi podmiotami prowadzącymi działalność kulturalną;
 - współpraca międzynarodowa w obszarze kultury.

Struktura Wydziału Kultury obejmuje m. in.:

- referat ds. miejskich instytucji kultury;
- referat ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi;
- referat ds. budżetu i mecenatu kultury ;
- referat ds. rozwoju kultury, projektów kulturalnych i zarządzania informacją;
- wsp. ds. kontroli podmiotów realizujących zadania Miasta w zakresie kultury.

3. Mechanizmy wdrożeniowe

Skuteczna i efektywna realizacja założeń zawartych w niniejszej strategii wymaga zdefiniowania mechanizmów wdrożeniowych. Bazując na założeniach zawartych w strategii Lublin 2020 oraz roli jaką powinna spełniać strategia sektorowa, opracowano mechanizm działania, którego podstawą jest proces wdrażania Programów Operacyjnych.

Realizacja Programów Operacyjnych nie wyczerpuje działań w obszarze kultury a jedynie porządkuje działania priorytetowe w okresie realizacji Strategii w latach 2013–2020.

Do procesów zarządzania Programami Operacyjnymi należą:

- Proces definiowania i uzgadniania Programów Operacyjnych;
- Proces zatwierdzania Programów Operacyjnych;
- Proces realizacji Programów Operacyjnych;
- Proces monitoringu i ewaluacji Programów Operacyjnych.

Nadrzędnymi procesami nad procesami zarządzania Programami Operacyjnymi są procesy zarządzania strategią sektorową. Procesy te obejmują:

- Proces definiowania i uzgadniania Strategii;
- Proces zatwierdzania Strategii;
- Proces realizacji i modyfikacji Strategii;
- Proces monitoringu i ewaluacji Strategii.

Proces definiowania i uzgadniania strategii sektorowej oraz proces zatwierdzania strategii sektorowej wynikają z zapisów Strategii Rozwoju Miasta Lublin. Proces realizacji i modyfikacji Strategii Rozwoju Kultury oraz proces monitoringu i ewaluacji strategii kultury to procesy wewnętrzne strategii sektorowej, które zostały opisane w kolejnej części niniejszego rozdziału.

Wymienione powyżej procesy, zarówno te dotyczące Strategii Rozwoju Kultury Lublina jak i te dotyczące składających się na strategię Programów Operacyjnych funkcjonują w środowisku podmiotów biorących udział w ich realizacji opisanym w punkcie: II. Podmioty kluczowe w realizacji Strategii.

Proces definiowania i uzgadniania Programów Operacyjnych

Strategia proponuje 12 Programów Operacyjnych. Ich liczba może ulec zmianie na podstawie decyzji Prezydenta o realizowaniu kolejnych Programów zgodnie z pojawiającymi się potrzebami wynikającymi z realizacji Strategii.

Prace nad procesem definiowania i uzgadniania Programów Operacyjnych koordynowane są przez Wydział Kultury Miasta Lublin.

Proces składa się z trzech etapów:

- Etap Pierwszy – opracowania Karty Programu Operacyjnego;
- Etap Drugi – definiowania i uzgadniania treści Programu Operacyjnego;
- Etap Trzeci – merytorycznego zatwierdzania Programu Operacyjnego.

Etap pierwszy – opracowanie Karty Programu Operacyjnego odbywa się na etapie tworzenia lub uzupełniania dokumentu Strategia Rozwoju Kultury Lublina. Karta Programu Operacyjnego stanowi element Strategii i jako jej element jest przygotowywana i uzgadniana.

Etap drugi – definiowanie i uzgadnianie treści Programu Operacyjnego, które odbywa się równolegle lub w następstwie procesu zatwierdzania Strategii. Treść Programów Operacyjnych tworzona jest przez pracowników Wydziału Kultury lub pod ich nadzorem przez zewnętrznych partnerów, takich jak niezależni eksperci lub instytucje kultury. Opracowanie treści Programu (projektu Programu) może zostać powierzone przez Dyrektora Wydziału Kultury powołanemu przez niego zespołowi. Zależnie od specyfiki poszczególnych Programów, zespół wykonujący zadanie pozyskuje opinie merytoryczne ze strony środowisk kultury.

Etap Trzeci – merytorycznego zatwierdzania Programu Operacyjnego rozpoczyna się od zatwierdzenia treści projektu Programu przez Dyrektora Wydziału Kultury i przekazania dokumentu do akceptacji Prezydenta Miasta Lublin poprzez Zastępcę Prezydenta ds. Kultury, Sportu i Relacji Zewnętrznych. Prezydent przed podjęciem decyzji o jego zatwierdzeniu zasięga opinii na jego temat: Komisji Kultury i Ochrony Zabytków Rady Miasta Lublin oraz Rady Kultury Miasta Lublin, a w uzasadnionych przypadkach także ekspertów zewnętrznych. Proces definiowania i uzgadniania Programów Operacyjnych może odbywać się w sposób iteracyjny lub jednorazowo, w zależności od wyników procesów opiniujących.

Treść Programu Operacyjnego obejmuje:

- Raport Otwarcia – zawierający obiektywne uzasadnienie konieczności zajęcia się danym tematem (analiza stanu wyjściowego, diagnoza, prognoza itp.);
- Program Zmiany – opis zakładanej zmiany oraz metody jej osiągnięcia (w tym cele, partnerzy, oczekiwane rezultaty, proponowane Zadania i Projekty oraz inne informacje istotne w danym kontekście);
- Odniesienia Strategiczne – wskazujące jak proponowany Program Operacyjny przyczyni się do realizacji Strategii Rozwoju Kultury i Strategii Rozwoju Lublina (także analiza innych powiązanych dokumentów strategicznych, programowych i przepisów prawa – cytaty, odnośniki, wyciągi);
- Karty Zadań / Projektów wymagających finansowania (według metodologii wdrażania Strategii Głównej).

Proces zatwierdzania Programów Operacyjnych

Proces zatwierdzania Programów Operacyjnych inicjowany jest przez Prezydenta Miasta Lublin po zakończeniu procesu definiowania, uzgadniania Programu i jego merytorycznego zatwierdzania. Proces ten dotyczy budżetu i odbywa się w stosunku do wszystkich Programów Operacyjnych. Budżety poszczególnych programów zdefiniowane są w ramach budżetu Wydziału Kultury a następnie zatwierdzone na wniosek Prezydenta Miasta Lublin (w ramach istniejących procedur budżetowych) przez Radę Miasta w ramach budżetu Wydziału Kultury.

Proces realizacji Programów Operacyjnych

Proces realizacji danego Programu Operacyjnego jest zagadnieniem specyficznym dla każdego z Programów. Sposób realizacji danego Programu powinien być przedmiotem opisu zawartego w Programie, tym samym podejście do procesu realizacji Programu Operacyjnego dla każdego z Programów podlega zatwierdzeniu merytorycznemu Prezydenta Miasta Lublin. Zakłada się, że proces realizacji Programów Operacyjnych może odbywać się w oparciu o następujące mechanizmy: realizacja Programu Operacyjnego siłami własnymi Wydziału Kultury Urzędu Miasta Lublin, realizacja Program Operacyjnego przez wykonawcę wskazanego w treści Programu Operacyjnego (np. instytucję kultury), realizacja Programu Operacyjnego lub jego części przez wykonawcę wyłonionego w drodze konkursu lub przetargu, realizacja Programu Operacyjnego w oparciu o model mieszany składający się z wcześniej wymienionych elementów. Z uwagi na fakt, iż poszczególne Programy Operacyjne wzajemnie się przenikają i wspólnie wypełniają nadrzędne cele wynikające ze strategii jako całości, przy ich realizacji niezbędna jest współpraca z podmiotami realizującymi pozostałe Programy Operacyjne. Współpraca ta obejmuje co najmniej wzajemne informowanie się o działaniach, planach i postępach pomiędzy podmiotami realizującymi poszczególne Programy Operacyjne.

Koordinacja realizacji Programów Operacyjnych jest zadaniem Wydziału Kultury Miasta Lublin.

Proces monitoringu i ewaluacji Programów Operacyjnych

Monitoring i ewaluacja Programów Operacyjnych jest kluczowym procesem wpływającym na skuteczność poszczególnych Programów i możliwość osiągnięcia założonych w strategii celów. Monitoring Programów Operacyjnych odbywać się będzie na wielu płaszczyznach zarówno w procesach formalnych (np. monitoring finansowy, monitoring wskaźników ilościowych, itp.) jak i nieformalnych (np. opinia społeczna). Kluczowymi formalnymi podmiotami procesu będą:

- Prezydent Miasta Lublin poprzez Zastępcę Prezydenta Lublin ds. Kultury, Sportu i Relacji Zewnętrznych;
- Wydział Kultury;
- Zespół zadaniowy ds. wdrażania strategii rozwoju kultury.

Istotne dla poprawnego procesu są też opinie wydawane przez Rady: Kultury, Ochrony Zabytków, Radę Miasta Lublin, Komisję Kultury. Ewaluacja merytoryczna i finansowa Programów Operacyjnych odbywać się będzie co najmniej raz do roku. Jednym z kluczowych podmiotów biorących udział w procesie monitoringu i ewaluacji będzie specjalny Program Operacyjny Obserwatorium Kultury.

4. Proces realizacji i modyfikacji Strategii

Kluczowymi narzędziami realizacji Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 są Programy Operacyjne. Realizacja Programów Operacyjnych powoduje wypełnianie wskaźników Strategii. Poziom realizacji wskaźników oraz zewnętrzne uwarunkowania mogą powodować konieczność korekty strategii jako całości lub poszczególnych jej wskaźników.

Proces modyfikacji Strategii inicjowany jest przez Prezydenta Miasta Lublin (bądź wyznaczonego Zastępcę Prezydenta) i realizowany jest pod nadzorem Wydziału Kultury. Zatwierdzenie modyfikacji strategii odbywa się zgodnie z procedurami obowiązującymi dla zatwierdzenia strategii częściowej, opisanymi w Strategii Rozwoju Lublina.

Modyfikacja Programów Operacyjnych, w tym tworzenie nowych Programów, może odbywać się decyzją Prezydenta Miasta Lublin.

Nad właściwą realizacją Strategii czuwać będzie Zespół ds. wdrażania Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020. W jego skład wejdą przedstawiciele:

- Urzędu Miasta Lublin;
- Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego;
- Instytucji Kultury;
- Organizacji Pozarządowych;
- Środowiska akademickiego.

Do głównych zadań Zespołu należało będzie:

- ocena i monitorowanie procesu realizacji Strategii;
- nadzór nad tworzeniem i realizacją Programów Operacyjnych;
- proponowanie zmian i modyfikacji Strategii;
- koordynacja prac wszystkich podmiotów realizujących Strategię a w szczególności Urzędów, instytucji i organizacji pozarządowych.

Zespół ten zostanie powołany zarządzeniem Prezydenta Miasta Lublin po uchwaleniu Strategii.

5. Proces monitoringu i ewaluacji Strategii

Proces monitoringu i ewaluacji Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 jako całości przebiegać będzie jako proces nadrzędny nad monitoringiem i ewaluacją Programów Operacyjnych. Tak jak monitoring Programów Operacyjnych odbywać się będzie na wielu płaszczyznach, zarówno w procesach formalnych jak i nieformalnych.

Monitorowanie i ewaluacja Strategii prowadzona będzie przez Zespół ds. wdrażania Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 na podstawie danych gromadzonych w ramach Programu Operacyjnego Obserwatorium Kultury i nadzorowana przez Zastępcę Prezydenta Lublina ds. Kultury.

Sprawozdania z realizacji Strategii przygotowywane będą po zakończeniu każdego roku, jako stały element rocznych sprawozdań z działalności Wydziału Kultury Urzędu Miasta Lublin.

Wskaźniki realizacji Strategii

W celu skutecznej ewaluacji realizacji Strategii przyjęto zestaw wskaźników finansowych, ilościowych i jakościowych odpowiedni do każdego z czterech Priorytetów Strategii:

- Edukacja kulturalna i artystyczna;
- Rozwój kultury w dzielnicach Lublina;
- Wzmacnianie pozycji Lublina w Europie i na świecie;
- Lublin 2017.

Wskaźniki dla priorytetu Edukacja kulturalna i artystyczna

Finansowe	Ilościowe	Jakościowe
<ul style="list-style-type: none"> Dynamika dystrybucji środków finansowych przeznaczanych na projekty związane z edukacją kulturalną i artystyczną. 	<ul style="list-style-type: none"> Ilość projektów o profilu edukacyjnym odbywających się w Lublinie (i ich dynamika); Ilość (i zróżnicowanie ze względu na wiek) uczestników projektów edukacyjnych; Ilość podmiotów kultury zaangażowanych w generowanie projektów edukacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> Kompetencje i umiejętności wykształcone dzięki zrealizowanym projektom edukacyjnym; Rozwój programowy projektów o profilu edukacyjnym (w tym problemy rozwiązywane dzięki programom edukacyjnym); Rozwój kompetencji kadry prowadzącej projekty o charakterze edukacyjnym.

Wskaźniki dla priorytetu Rozwój kultury w dzielnicach Lublina

Finansowe	Ilościowe	Jakościowe
<ul style="list-style-type: none"> • Dynamika dystrybucji środków finansowych przeznaczanych na działania: <ul style="list-style-type: none"> – we wszystkich dzielnicach; – w każdej dzielnicy z osobna. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ilość wydarzeń kulturalnych odbywających się rocznie: <ul style="list-style-type: none"> – we wszystkich dzielnicach; – w każdej dzielnicy z osobna. • Ilość uczestników wydarzeń kulturalnych w dzielnicach oraz (procentowa) dynamika uczestnictwa w poszczególnych dzielnicach. • Ilość podmiotów kultury zaangażowanych w działania w dzielnicach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Satysfakcja z uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych w dzielnicach. • Rozpoznawalność wydarzeń kulturalnych odbywających się w dzielnicach. • Różnorodność działań realizowanych w dzielnicach (kategorie wydarzeń).

Wskaźniki dla priorytetu Wzmacnianie pozycji Lublina w Europie i na świecie

Finansowe	Ilościowe	Jakościowe
<ul style="list-style-type: none"> • Dynamika dystrybucji środków finansowych przeznaczanych na zwiększenie rozpoznawalności Lublina w Polsce, Europie i na świecie (w tym środki na promocję miasta). • Dynamika dochodów z turystyki. • Dynamika dystrybucji środków finansowych przeznaczanych na projekty międzynarodowe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ilość artykułów, opracowań, cytowań, itp. pojawiających się w mediach polskich, europejskich i światowych dotyczących Lublina (z uwzględnieniem dynamiki treści pojawiającej się w mediach społecznościowych). • Ilościowe dane rozwoju turystyki kulturalnej w Lublinie (charakterystyka turysty, pochodzenie, długość pobytu, rozpoznawalność zasobów kulturowych Lublina). • Ilość międzynarodowych wydarzeń kulturalnych i partnerstw międzynarodowych związanych z Lublinem (lub odbywających się w Lublinie). 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost rozpoznawalności Lublina jako miasta związanego z kulturą. • Zawartość treści związanej z Lublinem (artykułów, opracowań, cytowań) w tym kontekst pojawiania się (np. pozytywny, negatywny, neutralny). • Jakość (ranga) międzynarodowych wydarzeń organizowanych w Lublinie (w tym rozpoznawalność artystów uczestniczących w wydarzeniach czy wydźwięk recenzji poszczególnych wydarzeń w mediach polskich, europejskich i światowych).

Wskaźniki dla priorytetu Lublin 2017

Finansowe	Ilościowe	Jakościowe
<ul style="list-style-type: none"> Dynamika dystrybucji środków finansowych przeznaczonych docelowo na realizację programu Lublin 2017 (wraz z kategoriami kosztów np. promocja, honoraria dla artystów, produkcja wydarzenia, lokalizacja wydarzenia np. centrum, dzielnica). 	<ul style="list-style-type: none"> Łączna ilość uczestników wydarzeń kulturalnych Lublin 2017 (i średnia na poszczególne wydarzenia). Łączna ilość wydarzeń kulturalnych Lublin 2017 z uwzględnieniem kategorii wydarzenia, grupy docelowej i miejsca realizacji (centrum, dzielnice). 	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost rozpoznawalności Lublina jako miasta kultury wśród mieszkańców miasta (oraz wzrost satysfakcji i jakości życia w mieście dzięki działaniom kulturalnym). Różnorodność wydarzeń kulturalnych realizowanych w roku 2017 ze względu na kategorię, tematykę, charakter odbiorcy. Zwiększenie świadomości 700-lecia nadania prawa miejskiego magdeburskiego Lublinowi.

Dodatkowo każdy z realizowanych Programów Operacyjnych będzie posiadał własny zestaw wskaźników opisujących jego realizację, tworzony podczas przygotowania szczegółowych zapisów każdego Programu.

Strategia Rozwoju Kultury, realizując założenia Strategii Rozwoju Lublina, wypełnia także wskaźniki w niej wskazane. Szczególne znaczenie mają te wskaźniki Strategii Głównej, które są powiązane bezpośrednio z realizacją Strategii Rozwoju Kultury. Są to:

- Rozwój relacji zewnętrznych:
 - liczba uczestników konferencji i kongresów związanych tematycznie z Partnerstwem Wschodnim;
 - ocena działalności promocyjnej miasta w poszczególnych kanałach komunikacji.

- Wzmacnianie otwartości kulturowej:
 - analiza działalności instytucji kultury i Urzędu Miasta w kontekście podkreślenia wielokulturowego charakteru miasta.
- Budowanie więzi regionalnych i metropolitalnych:
 - analiza działalności instytucji/obiektów o funkcjach metropolitalnych na terenie miasta.
- Dbłość o kulturę przestrzeni:
 - analiza działalności Urzędu Miasta na rzecz rewitalizacji i wzmacniania wartości kulturowych przestrzeni miejskiej.
- Wspieranie rozwoju kultury czasu wolnego:
 - liczba kin i ludności na 1 miejsce oraz liczba widzów i seansów;
 - liczba muzeów i zwiedzających;
 - księgozbiór bibliotek, liczba czytelników i wypożyczeń;
 - liczba obiektów sportowych, klubów sportowych oraz medali;
 - ocena zadowolenia ze sposobów spędzania czasu wolnego;
 - ocena oferty kulturalnej;
 - analiza struktury instytucji kultury oraz walorów miasta w zakresie dziedzictwa historycznego i kulturowego;
 - analiza oferty sportowo-rekreacyjnej miasta;
 - analiza działalności wspierającej różnorodność kulturową miasta.
- Podnoszenie jakości edukacji:
 - analiza działań Urzędu Miasta w zakresie oświaty (realizowane programy i projekty).
- Partycypacja społeczna:
 - liczba organizacji pozarządowych (fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne);
 - skłonność do podejmowania inicjatyw obywatelskich;
 - analiza efektów wdrożonego systemu – Plan Rozwoju Dzielnic;
 - analiza współpracy Urzędu Miasta z organizacjami pozarządowymi.
- Rozwój sektora usług:
 - zatrudnienie w sektorze usług wg różnych podziałów.
- *Genius loci* miasta uniwersyteckiego:
 - ocena programów wspierających rozwój studentów i wzbogacających ofertę kulturalno-edukacyjną;
 - analiza oferty praktyk i wolontariatu w instytucjach publicznych;
 - analiza oferty kulturalno-edukacyjnej w mieście.

Tak opisane:

- wskaźniki Strategii Rozwoju Lublina;
- wskaźniki Strategii Rozwoju Kultury;
- wskaźniki Programów Operacyjnych;

dają możliwość skutecznej obserwacji skutków realizacji Strategii Rozwoju Kultury i przygotowywania wniosków z ich wypełnienia. Działania te będą realizowane na szczeblu całego miasta przez Obserwatorium Miasta a w obszarze kultury przez Obserwatorium Kultury.

6. Podsumowanie

System wdrażania Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 oparty jest na obecnie funkcjonujących mechanizmach zarządzania kulturą w skali całego miasta. Wykorzystuje już istniejące narzędzia oraz metody realizowania programów i projektów kulturalnych z udziałem wielu podmiotów (organizatorów) a także proponuje nowe (np. Zespół ds. wdrażania Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020), w celu sprawnej realizacji zapisów Strategii.

Kluczową rolę we wdrażaniu Strategii będzie odgrywał Wydział Kultury Urzędu Miasta Lublin. W związku z nowymi zadaniami będzie on musiał być rozszerzony o nowe kompetencje. Wskazana jest także konieczność reorganizacji Wydziału i zmiana Regulaminu Organizacyjnego Departamentu Kultury, Sportu i Relacji Zewnętrznych w taki sposób, aby utworzyć specjalne stanowisko pracy ds. realizacji Strategii Rozwoju Kultury. Pozwoli to na sprawną koordynację działań pomiędzy istniejącymi częściami Wydziału.

Sprawna realizacja Strategii wymagała będzie także sprawnie funkcjonującego Zespołu ds. wdrażania Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020, który koordynował będzie działania w skali całego miasta a także kontrolował realizację przyjętych w Strategii wskaźników.

Zespół przygotowujący Strategię Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020

Inicjator Strategii

Dr Krzysztof Żuk – Prezydent Miasta Lublin

Koordinacja prac nad Strategią

Dr Katarzyna Mieczkowska-Czerniak – Zastępca Prezydenta Lublina ds. Kultury, Sportu i Relacji Zewnętrznych

Koordinacja pracy Zespołu autorskiego:

Michał Karapuda – Dyrektor Wydziału Kultury Urzędu Miasta Lublin

Zespół autorski:

Ewelina Graban

Roman Jaborkhel

Marcin Kamola

Michał Karapuda

Ewa Kipta

Anna Pajdosz

Anna Pasternak

Marcin Skrzypek

Robert Szlęzak

Mateusz Wawruch

Autorzy Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020 składają serdeczne podziękowania: Radzie Kultury Miasta Lublin, Radzie Działalności Pożytku Publicznego, Radom Dzielnic Lublina, Radnym Rady Miasta Lublin, Społecznej Radzie Seniorów Miasta Lublin, Społecznej Radzie ds. Osób Niepełnosprawnych, Lubelskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej, instytucjom kultury, organizacjom pozarządowym i wszelkim innym instytucjom i osobom, za aktywny udział w pracach merytorycznych nad dokumentem Strategii oraz za zebranie opinii wielu środowisk działających w Lublinie i przekazanie ich Autorom.

Dziękujemy serdecznie mieszkańcom Lublina za udział w konsultacjach społecznych i wyrażenie swojej opinii na temat Strategii Rozwoju Kultury Lublina na lata 2013–2020.

Uwagi i opinie zgłoszone przez poszczególne organy, instytucje, ciała doradcze oraz inne podmioty i mieszkańców Lublina były niezwykle pomocne przy redagowaniu zapisów Strategii i pozwoliły stworzyć dokument, który ambitnie wyznacza kierunki rozwojowe kultury w Lublinie.

Urząd Miasta Lublin

Wydział Kultury

ul. Złota 2, 20–112 Lublin

tel. 81 466 37 00, fax. 81 466 37 01

e-mail: kultura@lublin.eu